

BUTLLETÍ OFICIAL DEL BISBAT DE MENORCA

CONFERENCIA
EPISCOPAL
DE MENORCA

LAJUNTA DE LA

DE LA

ADMONISTRACION

Butlletí Oficial del Bisbat de Menorca

SUMARI

SECCIÓ OFICIAL.....331

SANTA SEU

- Carta Apostòlica «Dies Domini» del Papa Joan Pau II sobre la santificació del Diumenge
- Carta Apostòlica «Ad tuendam fidem» amb què s'afegeixen algunes normes al Codi de Dret Canònic
- Secretaria de Estado. Agradecimiento por la felicitación de la Diócesis al Santo Padre en el XX aniversario de su Pontificado

PRELAT

- Carta al Papa Joan Pau II en el 20 Aniversari del seu Pontificat
- Carta als preveres, diaca, religiosos i religioses de la Diòcesi en el 20 Aniversari del Pontificat del Papa Joan Pau II
- Homilia de la Festa de la Mare de Déu de Gràcia (8-IX-1998)
- Homilia de l'ordenació de diaca de Josep Lluís Ponsetí Pons (26-IX-1998)
- Homilia de la Missa en el 70 aniversari de la fundació de l'Opus Dei
- Homilia de la Missa pels 50 anys de professió religiosa de Sor Pacífica Janer, Sor Rafela Gomila i Sor Isabel Mayol (11-X-1998)
- Homilia de la inauguració de la Visita Pastoral a la Parròquia del Roser de la Catedral (11-X-1998)
- Exhortació per al Dia del Turisme
- Exhortació amb ocasió del 20 aniversari del Pontificat de Joan Pau II
- Exhortació per al Domund

VICARIA GENERAL

- Comunicació als preveres a l'inici d'un nou curs pastoral
- Comunicació als preveres sobre formació permanent
- Calendari Diocesà 1998-99

SECRETARIA GENERAL

- Nomenaments
- Propostes per a professors de formació religiosa
- Confirmacions

ORGANISMES DIOCESANS

– Consell del Presbiteri

- Full Informatiu de la sessió ordinària (19-VII-1998)
- Convocatòria de sessió ordinària (14-X-1998)
- Full Informatiu de la sessió ordinària (14-X-1998)
- Carta als sacerdots sobre la revisió del Directori Sacramental

- Consell Pastoral Diocesà
 - Convocatòria de reunió (26-IX-1998)
 - Assemblea Diocesana
 - Acta de la reunió de la Comissió Organitzadora (21-II-1998)
 - Institut Diocesà de Teologia
 - Programa del curs 1998-99
 - Delegació Diocesana de Joventut
 - Carta als pares dels joves universitaris
 - Delegació Diocesana d'Ensenyança
 - Informacions iniciant un nou curs
 - Pregària ecumènica de Pentecosta
- SECCIÓ INFORMATIVA413**
- Activitats del Sr. Bisbe
- SECCIÓ DOCUMENTAL416**
- Mensaje del Papa Juan Pablo II con motivo de la Jornada Mundial del Emigrante y del Refugiado (27-IX-1998)
 - Mensaje del Papa Juan Pablo II para la Jornada Mundial de las Misiones 1998
 - Missatge del Papa Joan Pau II als Moviments eclesials i a les noves comunitats
 - Congregació per la Doctrina de la Fe. Nota doctrinal que explica l'última fòrmula de la professió de fe
 - Congregación para la Doctrina de la Fe. Notificación sobre los escritos del Padre Anthony de Mello
 - Nota del Comité Ejecutivo de la C.E.E. ante el nuevo debate sobre el aborto en el Parlamento
 - Nota del Obispo Secretario de la C.E.E. tras la votación en el Congreso de tres proposiciones de ley para la ampliación del aborto
 - Declaración de la Comisión Permanente de la C.E.E. Con la píldora también se mata
 - Secretariat Interdiocesà de Pastoral de Joventut. Proposta de pastoral de joventut de Catalunya i Balears

SUMARI

— Consell Pastoral Diocesà

· Convocatòria de reunió (10-X-1998)

— Assembla Diocesana

131 · Acta de la reunió de la Comissió Organitzadora (21-II-1998)

SANTA SEU

— Institut Diocesà de Teologia

· Programa del curs 1998-99

· Carta Apostòlica «Dies Domini» del Papa Joan Pau II sobre la santificació del Diumenge

· Carta Apostòlica «Ad mandatum» del Papa Joan Pau II sobre algunes normes al Codi de Dret Canònic

· Informació inicial a l'Arxidiòcesi de Barcelona sobre la visita del Papa Joan Pau II a la Diòcesi de Sant Sadurn de Noya

PRELAT

413 · Carta al Papa Joan Pau II en el 20è Aniversari de la seva coronació

· Carta als preveres, diaca, religiosos i religioses en el 20è Aniversari del Pontificat del Papa Joan Pau II

416 · Homilia de la Festa de la Mare de Déu de Gràcia

· Mensatge del Papa Joan Pau II con motiu de la Jornada Mundial de la Família (1998)

· Mensatge del Papa Joan Pau II per la Jornada Mundial de la Família (1998)

· Homilia de la Missa dels 50 anys de la fundació de la Misericòrdia del Papa Joan Pau II

· Homilia de la inauguració de la Visita Pastoral a les illes Balears

· Congregació per la Doctrina de la Fe i la Moralitat

· Última fórmula de la professió de fe

· Exhortació per la Jornada Mundial de la Família

· Exhortació per la Jornada Mundial de la Família

· Nota del Comitè Executiu de la C.E.E. ante el nou estatut

· Nota del Bisbe sobre la Jornada Mundial de la Família

· Declaració de la Comissió Permanente de la C.E.E. sobre el nou estatut

· Nota del Bisbe sobre la Jornada Mundial de la Família

· Nota del Bisbe sobre la Jornada Mundial de la Família

· Nota del Bisbe sobre la Jornada Mundial de la Família

· Carta als sacerdots sobre la revisió del Directori Sacramental

· Carta als sacerdots sobre la revisió del Directori Sacramental

· Carta als sacerdots sobre la revisió del Directori Sacramental

SECCIÓ OFICIAL

SANTA SEU

CARTA APOSTÒLICA «DIES DOMINI» DEL PAPA JOAN PAU II SOBRE LA SANTIFICACIÓ DEL DIUMENGE

Venerables germans en l'episcopat i en el sacerdoci,
estimadíssims germans i germanes!

1. El dia del Senyor –com fou definit el diumenge des dels temps apostòlics (1)– ha tingut sempre, en la història de l'Església, una consideració privilegiada per la seva estreta connexió amb el nucli mateix del misteri cristià. El diumenge, en efecte, recorda, en el ritme setmanal del temps, el dia de la resurrecció de Crist. És la Pasqua de la setmana, en què se celebra la victòria de Crist sobre el pecat i sobre la mort, l'acompliment en ell de la primera creació, i l'inici de la «nova creació» (cf. 2Co 5, 17). És el dia de l'evocació adorant i agraïda del primer dia del món, i alhora la prefiguració, en l'esperança activa, de l'«últim dia», quan Crist vindrà en la glòria (cf. Ac 1, 11; 1Te 4, 13-17) i seran fetes «noves totes les coses» (cf. Ap 21,5).

Al diumenge, doncs, s'adiu bé l'exclamació del salmista: «Avui és el dia que ha fet el Senyor: alegrem-nos-en i celebrem-lo» (Sl 118[117], 24). Aquesta invitació a la joia, que la litúrgia de Pasqua fa seva, porta la marca de l'admiració de què foren afectades les dones que havien assistit a la crucifixió de Crist quan, anant al sepulcre «de bon matí, el primer dia després del dissabte» (Mc 16, 2), el trobaren buit. I invito a revivre, en certa manera, l'experiència dels dos deixebles d'Emaús, que sentiren «ardent el cor» mentre el Ressuscitat els acompanyava pel camí, explicant les Escriptures i revelant-se en el «partir el pa» (cf. Lc 24, 32-35). I el resssò de la joia, primer vacil·lant i després desbordant, que els Apòstols sentiren el vespre d'aquell mateix dia, quan foren visitats per Jesús ressuscitat i reberen el do de la seva pau i del seu Esperit (cf. Jn 20, 19-23).

2. La resurrecció de Jesús és la dada originària en què es basa la fe cristiana (cf. 1Co 15,14): meravellosa realitat, percebuda plenament a la llum de la fe, però històricament atestada pels qui tingueren el privilegi de veure el Senyor ressuscitat; esdeveniment admirable que no sols es distingeix d'una manera absolutament singular en la història dels homes, sinó que també es col·loca al centre del misteri del temps. A Crist, en efecte, com recorda, en la suggestiva litúrgia de la nit de Pasqua, el ritu de preparació del ciri pasqual, pertanyen «el temps i els segles». Per aixó, commemorant no sols un cop a l'any, sinó cada diumenge, el dia de la resurrecció de Crist, l'Església vol indicar a cada generació allò que constitueix l'eix central de la història, al qual es remeten el misteri dels orígens i el del destí final del món.

Hi ha motiu, doncs, per a dir, com suggereix l'homilia d'un autor del segle IV, que el «dia del Senyor» és el «senyor dels dies» (2). Els qui han rebut la gràcia de

creure en el Senyor ressuscitat no poden deixar de copsar el significat d'aquest dia setmanal amb l'emoció vibrant que feia dir a sant Jeroni: «El diumenge és el dia de la resurrecció, és el dia dels cristians, és el nostre dia» (3). Aquesta és, en efecte, per als cristians la «festa primordial» (4), posada no sols per marcar la successió del temps, sinó per revelar-ne el sentit profund.

3. La seva importància fonamental, sempre reconeguda en dos mil anys d'història, la subratllà el Concili Vaticà II: «Seguint una tradició apostòlica, que té origen en el dia mateix de la resurrecció de Crist, l'Església celebra el misteri pasqual cada vuit dies, en l'anomenat amb raó dia del Senyor o diumenge» (5). Pau VI subratllà novament aquesta importància en aprovar el nou Calendari romà i les Normes universals que regulen l'ordenament de l'any litúrgic (6). La imminència del tercer mil·lenni, que demana als creients que reflexionin, a la llum de Crist, sobre el camí de la història, els invita a redescobrir amb nou vigor el sentit del diumenge: el seu «misteri», el valor de la seva celebració, el seu significat per a l'existència cristiana i humana.

Prenc acta de bon grat de les múltiples intervencions magisterials i de les iniciatives pastorals que, aquests anys de postconcili, vosaltres, venerats germans en l'episcopat, individualment o conjuntament –ben ajudats pel vostre clergat–, heu desenvolupat sobre aquest tema important. Al llindar del Jubileu de l'any 2000, he volgut oferir-vos aquesta Carta apostòlica per sostenir el vostre compromís pastoral en un sector tan vital. Però alhora desitjo adreçar-me a tots vosaltres, estimadíssims fidels, com fent-me present espiritualment a cada comunitat on cada diumenge us aplegueu amb els vostres pastors per celebrar l'Eucaristia i el «dia del Senyor». Moltes de les reflexions i dels sentiments que animen aquesta Carta apostòlica han madurat durant el meu servei episcopal a Cracòvia i posteriorment, després d'assumir el ministeri de bisbe de Roma i de Successor de Pere, en les visites a les parròquies romanes, fetes regularment precisament els diumenges dels diversos períodes de l'any litúrgic. En aquesta Carta em sembla així continuar el diàleg viu que m'agrada mantenir amb els fidels, reflexionant amb vosaltres sobre el sentit del diumenge, i subratllant les raons per a viure'l com a veritable «dia del Senyor» també en les noves circumstàncies del nostre temps.

4. A ningú no se li escapa que, fins a un passat relativament recent, la «santificació» del diumenge era facilitada, en els països de tradició cristiana, per una ampla participació popular i quasi per l'organització mateixa de la societat civil, que preveia el repòs dominical com un pilar en la normativa referent a les diverses activitats laborals. Però avui, en els mateixos països en què les lleis sancionen el caràcter festiu d'aquest dia, l'evolució de les condicions socioeconòmiques ha acabat sovint per modificar profundament els comportaments col·lectius i en conseqüència la fisonomia del diumenge. S'ha consolidat amplament la pràctica del «cap de setmana», entès com un temps setmanal de lleure, a passar potser fins i tot lluny de la residència habitual, i sovint caracteritzat per la participació en activitats culturals, polítiques, esportives, el desenvolupament de les quals coincideix en gene-

ral precisament amb els dies festius. Es tracta d'un fenomen social i cultural que no està mancat certament d'elements positius en la mesura que pot contribuir, en el respecte als valors autèntics, al desplegament humà i al progrés de la vida social en el seu conjunt. Respon no sols a la necessitat del repòs, sinó també a l'exigència de «fer festa» que es troba en l'ésser humà. Malauradament, quan el diumenge perd el significat originari i es redueix a pur «cap de setmana», pot passar que l'home romanguí tancat en un horitzó tan restringit que ja no li permet de veure el «cel». Llavors, tot i que vagi vestit de festa, esdevé íntimament incapaç de «fer festa» (7).

Als deixebles de Crist, però, els és demanat de no confondre la celebració del diumenge, que ha de ser una veritable santificació del dia del Senyor, amb el «cap de setmana», entès fonamentalment com a temps de simple repòs o d'evasió. És urgent, a propòsit d'això, una autèntica maduresa espiritual, que ajudi els cristians a «ser ells mateixos», en plena coherència amb el do de la fe, sempre disposats a donar compte de l'esperança que hi ha en ells (cf. 1Pe 3, 15). Això comporta també una comprensió més profunda del diumenge, per poder-lo viure, ni que sigui en condicions difícils, amb plena docilitat a l'Esperit Sant.

5. La situació, des d'aquest punt de vista, es presenta més aviat variada. Hi ha, per un costat, l'exemple d'algunes joves Esglésies, les quals mostren amb quin fervor es pot animar la celebració dominical, tant a les ciutats com en els pobles més dispersos. En canvi, en altres regions, a causa de les mencionades dificultats sociològiques, i potser de la manca de fortes motivacions de fe, es registra un percentatge singularment baix de participants en la litúrgia dominical. En la consciència de molts fidels sembla atenuar-se no sols el sentit de la centralitat de l'Eucaristia, sinó fins i tot el del deure de donar gràcies al Senyor, tot pregant-lo junt amb els altres al si de la comunitat eclesial.

A tot això s'afegeix que, no sols en els països de missió, sinó també en els d'antiga evangelització, per la insuficiència dels sacerdots a vegades no es pot assegurar la celebració eucarística dominical a cada comunitat.

6. Davant aquest panorama de noves situacions i consegüents interrogants, sembla més que mai necessari recuperar les motivacions doctrinals profundes que hi ha a la base del precepte eclesial, perquè a tots els fidels resulti ben clar el valor irrenunciable del diumenge en la vida cristiana. Fent-ho així, ens movem seguint les petjades de la perenne tradició de l'Església, vigorosament recordada pel Concili Vaticà II quan ensenyà que, el dia del diumenge «els fidels han de reunir-se en assemblea perquè, escoltant la paraula de Déu i participant en l'Eucaristia, facin memòria de la passió, de la resurrecció i de la glòria del Senyor Jesús, i donin gràcies a Déu que els «ha regenerat en l'esperança viva gràcies a la resurrecció de Jesucrist d'entre els morts (1Pe 1, 3)» (8).

7. En efecte, el deure de santificar el diumenge, sobretot amb la participació en l'Eucaristia i amb un repòs ric de joia cristiana i de fraternitat, s'entén bé si es consideren les múltiples dimensions d'aquest dia, a les quals prestarem atenció en la Carta present.

És un dia que es troba al cor mateix de la vida cristiana. Si, des del començament del meu Pontificat, no m'he cansat de repetir: «No tingueu por! Obriu de bat a bat les portes a Crist!» (9), en aquesta mateixa línia voldria avui invitar tothom amb força a redescobrir el diumenge: No tingueu por de donar el vostre temps a Crist! Sí, obrim a Crist el nostre temps, perquè el pugui il·luminar i encaminar. Ell és el qui coneix el secret del temps i el secret de l'etern, i ens ofereix el «seu dia» com un do sempre nou del seu amor. El redescobriment d'aquest dia és una gràcia a implorar, no sols per viure amb plenitud les exigències pròpies de la fe, sinó també per donar concreta resposta a anhels íntims i veritables que hi ha en cada ésser humà. El temps donat a Crist no és mai temps perdut, sinó més aviat temps guanyat per a la humanització profunda de les nostres relacions i de la nostra vida.

Capítol I

DIES DOMINI

La celebració de l'obra del Creador

«Per ell tot ha vingut a l'existència» (Jn 1,3)

8. En l'experiència cristiana, el diumenge és primer de tot una festa pasqual, totalment il·luminada per la glòria del Crist ressuscitat. És la celebració de la «nova creació». Però precisament aquest seu caràcter, si és entès en profunditat, apareix inseparable del missatge que l'Esclat, des de les seves primeres pàgines, ens ofereix sobre el disseny de Déu en la creació del món. Si és veritat, en efecte, que el Verb es féu carn en la «plenitud del temps» (Ga 4,4), no és menys veritat que, en virtut del seu mateix misteri de Fill etern del Pare, és origen i fi de l'univers. Ho afirma Joan, en el pròleg del seu Evangeli: «Per ell tot ha vingut a l'existència, i res no hi ha vingut sense ell» (1,3). Ho subratlla igualment Pau escrivint als de Colosses: «Déu ha creat per ell totes les coses, tant les del cel com les de la terra, tant les visibles com les invisibles [...]. Tot ha estat creat per ell i destinat a ell» (1,16). Aquesta presència activa del Fill en l'obra creadora de Déu s'ha revelat plenament en el misteri pasqual, en què Crist, ressuscitant com a «primícia dels qui han mort» (1Co 15,20), ha inaugurat la nova creació i ha posat en marxa el procés que ell mateix portarà a terme al moment del seu retorn gloriós, «quan lliurarà el regne a Déu Pare [...], perquè Déu sigui tot en tots» (1Co 15, 24.28).

Ja el matí de la creació, doncs, el projecte de Déu implicava aquesta «tasca còsmica» de Crist. Aquesta perspectiva cristocèntrica, projectada en tot l'arc del temps, era present en la mirada complaguda de Déu quan, acabat tot el seu treball, «beneí el setè dia i el santificà» (Gn 2, 3). Naixia llavors –segons l'autor sacerdotal de la primera narració bíblica de la creació– el «dissabte», que tant caracteritza la primera Aliança, i en certa manera anuncia per endavant el dia sagrat de la nova i definitiva Aliança. El mateix tema del «repòs de Déu» (cf. Gn 2,2) i del repòs per ell ofert al poble de l'Èxode amb l'entrada a la terra promesa (cf. Ex 33, 14; Dt 3, 20; 12, 9; Js 21, 44; Sl 95[94], 11) és rellegit en el Nou Testament en una llum

nova, la del definitiu «repòs sabàtic» (He 4,9) on Crist mateix ha entrat amb la seva resurrecció i on és cridat a entrar el poble de Déu, perseverant en el camí de la seva obediència filial (cf. He 4, 3-16). És necessari, doncs, rellegir la gran pàgina de la creació i aprofundir la teologia del «dissabte», per introduir-se a la plena comprensió del diumenge.

«Al principi Déu creà el cel i la terra» (Gn 1,1)

9. L'estil poètic de la narració del Gènesi de la creació mostra bé l'estupor de l'home davant la immensitat de la realitat creada i el sentiment d'adoració que en deriva envers Aquell que ha tret del no res totes les coses. És una pàgina d'intens significat religiós, un himne al Creador de l'univers, mostrat com l'únic Senyor davant les temptacions que es presenten de divinitzar el món mateix. I alhora un himne a la bonesa de les coses creades, totes fetes per la mà potent i misericordiosa de Déu.

«Déu veié que tot això era bo» (Gn 1, 10.12, etc.). Aquesta tornada que marca la narració projecta una llum positiva sobre cada element de l'univers, tot deixant entreveure alhora el secret per a la seva apropiada comprensió i per a la seva possible regeneració: el món és bo en la mesura en què roman ancorat al seu origen i, després que el pecat l'ha desfigurat, esdevé novament bo, si torna, amb l'ajut de la gràcia, a Aquell que l'ha fet. Aquesta dialèctica, òbviament, no afecta directament les coses inanimades i els animals, sinó els éssers humans, als quals ha estat concedit el do incomparable, però també el risc, de la llibertat. La Bíblia, just després de les narracions de la creació, posa precisament en evidència el dramàtic contrast entre la grandesa de l'home, creat a imatge i semblança de Déu, i la seva caiguda, que obre en el món l'obscur escenari del pecat i de la mort (cf. Gn 3).

10. Sortit com de les mans de Déu, el cosmos porta l'empremta de la seva bonesa. És un món bell, digne de ser admirat i fruit, però destinat també a ser cultivat i desenvolupat. L'«acompliment» de l'obra de Déu obre el món al treball de l'home. «El dia setè Déu va reposar de tota l'obra que havia fet» (Gn 2,2). A través d'aquesta evocació antropomòrfica del «treball» diví, la Bíblia no sols ens obre una escletxa sobre la misteriosa relació entre el Creador i el món creat, sinó que projecta llum també sobre la missió que l'home té envers el cosmos. El «treball» de Déu és en certa manera exemplar per a l'home. Aquest, en efecte, no és sols cridat a habitar el món, sinó també a «construir-lo», tot fent-se «col·laborador de Déu». Els primers capítols del Gènesi, com vaig escriure en l'Encíclica *Laborem exercens*, constitueixen en un cert sentit el primer «evangeli del treball» (10). És una veritat subratllada també pel Concili Vaticà II: «L'home, creat a imatge de Déu, ha rebut el manament de sotmetre la terra amb tot el que conté, i de governar el món en la justícia i la santedat, i així remetre's ell mateix i tot l'univers a Déu, tot reconeixent-lo com a Creador de totes les coses, de manera que, en la subordinació de totes les realitats a l'home sigui glorificat el nom de Déu sobre tota la terra» (11).

El fet exaltant del desenvolupament de la ciència, de la tècnica, de la cultura en les seves variades expressions –desenvolupament cada vegada més ràpid, i avui fins i tot vertiginós– és el fruit, en la història del món, de la missió amb la qual Déu confià a l'home i a la dona la tasca i la responsabilitat d'omplir la terra i de sotmetre-la a través del treball, en l'observança de la seva Llei.

El «sàbat»: el joiós repòs del Creador

11. Si és exemplar per a l'home, en la primera pàgina del Gènesi, el «treball» de Déu, igualment ho és el seu «repòs»: «El setè dia va reposar de tota l'obra que havia fet» (Gn 2,2). També aquí som davant un antropomorfisme ric d'un fecund missatge.

El «repòs» de Déu no pot ser banalment interpretat com una mena d'«inactivitat» de Déu. L'acte creador que és el fonament del món és, en efecte, per naturalesa, permanent, i Déu no cessa mai d'obrar, tal com Jesús mateix es preocupa de recordar precisament en referència al precepte del dissabte: «El meu Pare sempre treballa i també jo treballa» (Jn 5, 17). El repòs diví del setè dia no al·ludeix a un Déu inactiu, sinó que subratlla la plenitud de la realització acomplerta i gairebé expressa la pausa de Déu davant l'obra «molt bona» (Gn 1, 31) eixida de les seves mans, per adreçar-hi una mirada plena de joiosa complaença: una mirada «contemplativa», que ja no tendeix a noves realitzacions, sinó més aviat a fruit de la bellesa de tot el que ha estat acomplert; una mirada envers totes les coses, però d'una manera particular sobre l'home, cimal de la creació. És una mirada en què es pot intuir ja en certa manera la dinàmica «esposal» de la relació que Déu vol establir amb la criatura feta a la seva imatge, tot cridant-la a comprometre's en un pacte d'amor. I això que ell realitzarà progressivament, en la perspectiva de la salvació oferta a tota la humanitat, mitjançant l'aliança divina establerta amb Israel i culminada després en Crist: precisament el Verb encarnat, a través del do escatològic de l'Esperit Sant i la constitució de l'Església com el seu cos i la seva esposa, estendrà l'ofertament de misericòrdia i la proposta de l'amor del Pare a tota la humanitat.

12. En el disseny del Creador hi ha una distinció, però també un lligam íntim entre l'ordre de la creació i l'ordre de la salvació. Ja l'Antic Testament el subratlla, quan posa el manament referent al «sàbat» en relació no sols amb el misteriós «repòs» de Déu després dels dies de l'activitat creadora (cf. Ex 20, 8-11), sinó també amb la salvació oferta per ell a Israel en l'alliberament de l'esclavitud de l'Egipte (cf. Dt 5, 12-15). El Déu que reposa el setè dia alegrant-se per la seva creació és el mateix que mostra la seva joia alliberant els seus fills de l'opressió del faraó. En un cas i en l'altre es podria dir, segons una imatge agradable als profetes, que ell es manifesta com l'espòs davant l'esposa (cf. Os 2, 16-24; Jr 2,2; Is 54,4-8).

En efecte, per anar al cor del «sàbat», del «repòs» de Déu, com alguns elements de la mateixa tradició jueva suggereixen (12), convé copsar la intensitat esposal

que caracteritza, de l'Antic Testament al Nou, la relació de Déu amb el seu poble. Així ho expressa, per exemple, aquesta meravellosa pàgina d'Osees: «Aquell dia, a favor d'ells jo faré una aliança amb els animals feréstecs, amb els ocells del cel i les bestioles de la terra: trencaré arcs, espases i guerres, i els trauré del país. Jo faré que tots ells puguin descansar tranquils. Et prendré com a esposa per sempre, et prendré com a esposa i pagaré per tu bondat i justícia, amor i misericòrdia. Et prendré com a esposa pagant un preu de fidelitat. Així coneixeràs qui és el Senyor» (2, 20-22).

«*Déu beneí el setè dia i el santificà*» (Gn 2,3)

13. El precepte del dissabte, que en la primera Aliança prepara el diumenge de la nova i eterna Aliança, té l'arrel, doncs, en la profunditat del disseny de Déu. Precisament per això no és col·locat al costat d'ordenaments simplement culturals, com és el cas de tants altres preceptes, sinó a l'interior del Decàleg, les «deu paraules» que dibuixen els pilars de la vida moral, inscrita universalment en el cor de l'home. Prenent aquest manament en l'horitzó de les estructures fonamentals de l'ètica, Israel i després l'Església indiquen que no el consideren una simple disposició de disciplina religiosa comunitària, sinó una expressió principal i irrevocable de la relació amb Déu anunciada i proposada per la revelació bíblica. En aquesta perspectiva, aquest precepte és també avui redescobert per part dels cristians. Si té igualment una natural convergència amb la necessitat humana del repòs, és tanmateix a la fe que cal recórrer per copsar-ne el sentit profund, i no córrer el risc de banalitzar-lo i de trair-lo.

14. El dia del repòs, doncs, ho és sobretot perquè és el dia «beneït» per Déu i per ell «santificat», o sigui separat dels altres dies perquè sigui, entre tots, el «dia del Senyor».

Per entendre plenament el sentit d'aquesta «santificació» del dissabte en la primera narració bíblica de la creació, convé mirar el conjunt del text, del qual emergeix amb claredat com cada realitat, sense excepcions, ha de ser reconduïda a Déu. El temps i l'espai li pertanyen. Ell no és el Déu d'un sol dia, sinó el Déu de tots els dies de l'home.

Si, doncs, «santifica» el setè dia amb una especial benedicció i en fa «el seu dia» per excel·lència, això ha de ser entès precisament en la dinàmica profunda del diàleg d'aliança, o millor, del diàleg «esponsal». És un diàleg d'amor que no coneix interrupcions, i que tanmateix no és monocorde: es fa, en efecte, posant en marxa els diversos registres de l'amor, des de les manifestacions ordinàries i indirectes a les més intenses que les paraules de l'Esriptura i després el testimoniatge de tants místics no temen de descriure amb imatges tretes de l'experiència de l'amor nupcial.

15. En realitat, tota la vida de l'home i tot el temps de l'home han de ser viscuts com una lloança i un agraïment envers el Creador. Però la relació de l'home amb Déu necessita també moments d'explícita pregària, en què la relació es fa diàleg

intens, que implica totes les dimensions de la persona. El «dia del Senyor» és, per excel·lència, el dia d'aquesta relació, en què l'home eleva a Déu el seu cant i es fa veu de tota la creació.

Precisament per això és també el dia del repòs: la interrupció del ritme sovint opressor de les ocupacions expressa, amb el llenguatge plàstic de la «novetat» i de la «desconnexió», el reconeixement que ell i el cosmos depenen de Déu. Tot és de Déu! El dia del Senyor torna contínuament a afirmar aquest principi. El «sàbat» ha estat per això suggestivament interpretat com un element qualificador en aquella mena d'«arquitectura sagrada» del temps que caracteritza la revelació bíblica (13). Existeix per recordar que pertanyen a Déu el cosmos i la història, i l'home no pot dedicar-se al seu treball de col·laborador del Creador en el món sense prendre constantment consciència d'aquesta veritat.

«Recordar» per «santificar»

16. El manament del Decàleg amb què Déu imposa l'observança del dissabte té, en el Llibre de l'Èxode, una formulació característica: «Recorda't de consagrar-me el repòs del dissabte» (20,8). I, a més, el text inspirat en dóna la motivació recordant l'obra de Déu: «Perquè en sis dies el Senyor va fer el cel, la terra, el mar i tot el que s'hi mou, però el dia setè va reposar; per això el Senyor ha beneït el dissabte i l'ha consagrat» (v. 11). Abans d'imposar quelcom a fer, el manament senyala quelcom a recordar. Invita a desvetllar la memòria d'aquella gran i fonamental obra de Déu que és la creació. És memòria que ha d'animar tota la vida religiosa de l'home, per confluïr després en el dia en què l'home és cridat a reposar. El repòs assumeix així un típic valor sagrat: el fidel és invitat a reposar no sols com Déu reposà, sinó a reposar en el Senyor, referint a ell tota la creació, en la lloança, en l'acció de gràcies, en la intimitat filial i en l'amistat esponsal.

17. El tema del «record» de les meravelles acomplertes per Déu, en relació al repòs sabàtic, ressalta també en el text del Deuteronomi (5, 12-15), on el fonament del precepte és situat no tant en l'obra de la creació com en el de l'alliberament obrat per Déu en l'Èxode: «Recorda't que eres esclau en el país d'Egipte, i que el Senyor, el teu Déu, te'n va fer sortir amb mà forta i amb braç poderós: per això el Senyor, el teu Déu, et mana de respectar el repòs del dissabte» (Dt 5, 15).

Aquesta formulació apareix complementària a la precedent: considerades conjuntament, revelen el sentit del «dia del Senyor» a l'interior d'una perspectiva unitària de teologia de la creació i de la salvació. El contingut del precepte no és, doncs, primàriament una interrupció qualsevol del treball, sinó la celebració de les meravelles obrades per Déu.

En la mesura en què aquest «record», cimal de gratitud i de lloança envers Déu, és viu, el repòs de l'home, en el dia del Senyor, assumeix el seu ple significat. Amb aquest, l'home entra en la dimensió del «repòs» de Déu en participa profundament, i així esdevé capaç de sentir un estremiment d'aquella joia que el Creador mateix sentí després de la creació, en veure que tot allò que havia fet era «molt bo» (Gn 1,31).

Del dissabte al diumenge

18. Per aquesta essencial dependència del tercer manament de la memòria de les obres salvífiques de Déu, els cristians, percebent l'originalitat del temps nou i definitiu inaugurat per Crist, van assumir com a festiu el primer dia després del dissabte, perquè hi tingué lloc la resurrecció del Senyor. El misteri pasqual de Crist constitueix, en efecte, la revelació plena del misteri dels orígens, el cim de la història de la salvació i l'anticipació de l'acompliment escatològic del món. Allò que Déu obrà en la creació i allò que féu per al seu poble en l'Èxode ha trobat en la mort i la resurrecció de Crist el seu acompliment, encara que aquest tindrà la seva expressió definitiva només en la parusia, amb la vinguda gloriosa de Crist. En ell es realitza plenament el sentit «espiritual» del dissabte, com subratlla sant Gregori el Gran: «Nosaltres considerem veritable dissabte la persona del nostre Redemptor, nostre Senyor Jesucrist» (14). Per això la joia amb què Déu, el primer dissabte de la humanitat, contempla la creació treta del no res és ara expressada per aquella joia amb què Crist, el diumenge de Pasqua, s'aparegué als seus i els portà el do de la pau i de l'Esperit (cf. Jn 20, 19-23). En el misteri pasqual, en efecte, la condició humana, i amb ella tota la creació, «gemega i sofreix fins ara dolors de part» (Rm 8, 22), ha conegut el seu nou «èxode» vers la llibertat dels fills de Déu que poden cridar, amb Crist, «Abbà, Pare» (Rm 8, 15; Ga 4,6). A la llum d'aquest misteri, el sentit del precepte veterotestamentari sobre el dia del Senyor és recuperat, integrat i plenament revelat en la glòria que brilla en el rostre de Crist Ressuscitat (cf. 2Co 4,6). Del «dissabte» es passa al «primer dia després del dissabte», del setè dia al primer dia: el dies Domini esdevé el dies Christi!

Capítol II

DIES CHRISTI

El dia del Senyor ressuscitat i del do de l'Esperit

La Pasqua setmanal

19. «Nosaltres celebrem el diumenge a causa de la venerable resurrecció de nostre Senyor Jesucrist, no sols per Pasqua, sinó també en cada cicle setmanal»: així escrivia, ja al començament del segle V, el papa Innocenci I (15), testimoniant d'aquesta manera una praxi ja consolidada, que havia anat desenvolupant-se a partir dels primers anys successius a la resurrecció del Senyor. Sant Basili parla del «sant diumenge, honorat per la resurrecció del Senyor, primícia de tots els altres dies» (16). Sant Agustí anomena el diumenge «sagrament de la Pasqua» (17).

Aquest íntim lligam del diumenge amb la resurrecció és subratllat fortament per totes les Esglésies, a Occident com a Orient. En la tradició de les Esglésies orientals, en particular, cada diumenge és l'anastàsimos heméra, el dia de la resurrecció (18), i precisament per aquest seu caràcter és el centre de tot el culte.

A la llum d'aquesta ininterrompuda i universal tradició, es veu clarament que, pel fet que el dia del Senyor enfonsa les arrels, com hem dit, en l'obra mateixa de

la creació, i més directament en el misteri del bíblic «repòs» de Déu, és tanmateix a la resurrecció de Crist que cal fer específica referència per copsar-se plenament el significat. És el que s'esdevé en el diumenge cristià, el qual proposa de nou cada setmana a la consideració i a la vida dels fidels l'esdeveniment pasqual, del qual brolla la salvació del món.

20. Segons el concorde testimoniatge evangèlic, la resurrecció de Jesucrist dels morts tingué lloc el «primer dia després del dissabte» (Mc 16, 2.9; Lc 24, 1; Jn 20,1). En aquell mateix dia, el Ressuscitat es manifestà als dos deixebles d'Emaús (cf. Lc 24, 13-35) s'aparegué als onze Apòstols reunits junts (cf. Lc 24, 36; Jn 20, 19). Vuit dies després –com testimonia l'Evangeli de Joan (cf. 20, 26)–, els deixebles es trobaven novament reunits, quan Jesús se'ls aparegué i es féu reconèixer per Tomàs, tot mostrant els signes de la passió. Era diumenge el dia de la Pentecosta, primer dia de la vuitena setmana després de la pasqua jueva (cf. Ac 2, 1), quan amb l'efusió de l'Esperit Sant es realitzà la promesa feta per Jesús als Apòstols després de la resurrecció (cf. Lc 24, 49; Ac 1, 4-5). Fou aquell el dia del primer anunci i dels primers baptismes: Pere proclamà a la multitud reunida que Crist havia ressuscitat i «aquells que acolliren la seva paraula foren batejats» (Ac 2, 41). Fou l'epifania de l'Església, manifestada com a poble en el qual conflueixen en unitat, més enllà de totes les diversitats, els fills de Déu dispersos.

El primer dia de la setmana

21. Sobre aquesta base que, des dels temps apostòlics, «el primer dia després del dissabte», primer de la setmana, començà a caracteritzar el ritme mateix de la vida dels deixebles de Crist (cf. 1Co 16,2). «Primer dia després del dissabte» era també aquell en què els fidels de Tròada es trobaven reunits «amb motiu de la fracció del pa», quan Pau els adreçà el discurs d'adéu i féu un miracle per reanimar el jove Eutic (cf. Ac 20, 7-12). El llibre de l'Apocalipsi testimonia l'ús de donar a aquest primer dia de la setmana el nom de «dia del Senyor» (1, 10). En endavant això serà una de les característiques que distingiran els cristians del món que els envolta. Ho notava, des del començament del segle II, el governador de Bitínia, Plini el Jove, constatant el costum dels cristians «de reunir-se un dia fix abans de la sortida del sol i de cantar entre ells un himne a Crist com a un déu» (19). I, en efecte, quan els cristians deien «dia del Senyor», ho feien donant a aquest terme la plenitud de sentit derivada del missatge pasqual: «Jesucrist és Senyor» (Fl 2, 11; cf. Ac 2,36; 1Co 12,3). Es reconeixia amb això a Crist el mateix títol amb el qual els Setanta traduïen, en la revelació de l'Antic Testament, en nom propi de Déu, JHWH, que no era lícit pronunciar.

22. En aquests primers temps de l'Església, el ritme setmanal dels dies no era generalment conegut en les regions en què l'Evangeli es difonia, i els dies festius del calendari grec i del romà no coincidien amb el diumenge cristià. Això comportà per als cristians una notable dificultat a observar el dia del Senyor amb el seu caràcter fix setmanal. S'explica així per què els fidels foren obligats a reunir-se abans de

la sortida del sol (20). La fidelitat al ritme setmanal tanmateix s'imposava, en tant que fonamentada en el Nou Testament i vinculada a la revelació de l'Antic Testament. Ho subratllen de grat els apòlogues i els pares de l'Església en llurs escrits i en llur predicació. El misteri pasqual era il·lustrat a través d'aquells textos de l'Esclatpura que, segons el testimoniatge de sant Lluç (cf. 24, 27.44-47), el Crist ressuscitat mateix havia explicat als deixebles. A la llum d'aquests textos, la celebració del dia de la resurrecció adquiria un valor doctrinal i simbòlic capaç d'expressar tota la novetat del misteri cristià.

Progressiva distinció del dissabte

23. Precisament en aquesta novetat insisteix la catequesi dels primers segles, compromesa a caracteritzar el diumenge respecte al dissabte jueu. El dissabte els jueus tenien el deure de la reunió a la sinagoga i era practicat el repòs prescrit per la Llei. Els Apòstols, i en particular sant Pau, continuaren primer freqüentant la sinagoga per poder-hi anunciar Jesucrist comentant «les paraules dels profetes que es llegeixen cada dissabte» (Ac 13, 27). En algunes comunitats es podia constatar la coexistència de l'observança del dissabte amb la celebració dominical. Ben aviat, però, es començà a distingir els dos dies d'una manera cada vegada més clara, sobretot per reaccionar contra les insistències d'aquells cristians que, provenint del judaisme, estaven inclinats a conservar l'obligació de l'antiga Llei. Sant Ignasi d'Antioquia escriu: «Si els qui vivien en l'antic ordre de coses han arribat a una nova esperança, no observant més el dissabte sinó vivint segons el dia del Senyor, dia en què la nostra vida nasqué a través d'ell i de la seva mort [...], misteri del qual hem rebut la fe i en el qual perseverem per tal de ser trobats deixebles de Crist, el nostre únic Mestre, ¿com podrem viure sense ell, que fins i tot els profetes esperaven com a mestre, essent nosaltres seus deixebles en l'Esperit?» (21). I sant Agustí, per la seva banda, observa: «Per això també el Senyor ha imprès el seu segell al seu dia, que és el tercer després de la passió. Aquest, però en el cicle setmanal, és el vuité després del setè, o sigui després del dissabte, i el primer de la setmana» (22). La distinció del diumenge del dissabte jueu es consolida cada vegada més en la consciència eclesial, però en certs períodes de la història, per l'èmfasi donada a l'obligació del repòs festiu, es constatarà una certa tendència a la «sabatització» del dia del Senyor. No mancaren tampoc sectors de la cristiandat en què el dissabte i el diumenge foren observats com «dos dies germans» (23).

El dia de la nova creació

24. La comparació del diumenge cristià amb la perspectiva sabàtica, pròpia de l'Antic Testament, suscità també aprofundiments teològics de gran interès. En particular, fou posada a llum la singular connexió existent entre la resurrecció i la creació. Fou, en efecte, espontani per a la reflexió cristiana vincular la resurrecció esdevinguda «el primer dia de la setmana» amb el primer dia d'aquella setmana còsmica (cf. Gn 1,1-2.4) segons el qual el llibre del Gènesi marca l'esdeveniment

de la creació: el dia de la creació de la llum (cf. 1, 3-5). Aquest nexa invitava a entendre la resurrecció com l'inici d'una nova creació, de la qual el Crist gloriós constitueix la primícia, perquè ell, «engendrat abans de tota criatura» (Col 1,15), també «el primogènit dels qui ressusciten dels morts» (Col 1, 18).

25. El diumenge és, en efecte, el dia en què, més que en qualsevol altre, el cristià és cridat a recordar la salvació que li ha estat oferta en el baptisme i que l'ha fet home nou en Crist. «Pel baptisme heu estat sepultats amb Crist, i amb ell també heu ressuscitat, ja que heu cregut en l'acció poderosa de Déu que el va ressuscitar d'entre els morts» (Col 1, 18; cf. Rm 6, 4-6). La litúrgia subratlla aquesta dimensió baptismal del diumenge, ja sigui exhortant a celebrar els baptismes, a més de la Vetlla pasqual, també en aquest dia de la setmana «en què l'Església commemora la resurrecció del Senyor» (24), ja sigui suggerint, com a oportú ritu penitencial a l'inici de la missa, l'aspersió amb l'aigua beneïta, que recorda precisament l'esdeveniment baptismal en què neix tota existència cristiana (25).

El vuitè dia, figura de l'eternitat

26. D'altra banda, el fet que el dissabte resulti el setè dia de la setmana féu considerar el dia del Senyor a la llum d'un simbolisme complementari, molt estimat pels pares: el diumenge, a més de primer dia, és també «dia vuitè», situat, respecte a la successió septenària dels dies, en una posició única i transcendent, evocadora no sols de l'inici del temps, sinó també del seu final en el «segle futur». Sant Basili explica que el diumenge significa el dia veritablement únic que seguirà el temps actual, el dia sense terme que no coneixerà ni tarda ni matí, el segle indefallent que no podrà envellir; el diumenge és el preanunci incessant de la vida sense fi, que revifa l'esperança dels cristians i els encoratja en llur camí (26). En la perspectiva de l'últim dia, que aconsegueix el simbolisme anticipador del dissabte, sant Agustí conclou les Confessions parlant de l'eschaton com a «pau del repòs, pau del dissabte, pau sense capvespre» (27). La celebració del diumenge, dia «primer» i alhora «vuitè», projecta el cristià vers el destí de la vida eterna» (28).

El dia de Crist-llum

27. En aquesta perspectiva cristocèntrica, es comprèn un altre valor simbòlic que la reflexió creient i la pràctica pastoral van atribuir al dia del Senyor. Una assenyalada intuïció pastoral, en efecte, suggerí a l'Església de cristianitzar, per al diumenge, la connotació de «dia del sol», expressió amb què els romans denominaven aquest jorn i que encara és present en algunes llengües contemporànies (29), tot apartant els fidels de les seduccions de cultes que divinitzaven el sol i encaminant la celebració d'aquest dia a Crist, veritable «sol» de la humanitat. Sant Justí, escrivint als pagans, utilitza la terminologia corrent per anotar que els cristians feien llur aplec «el dia anomenat del sol» (30), però la referència a aquesta expressió assumeix en endavant per als creients un sentit nou, perfectament evangèlic (31). Crist és, en efecte, la llum del món (cf. Jn 9, 5; cf. també 1,4-5.9), i el dia commemora-

tiu de la seva resurrecció és el reflex perenne, en el ritme setmanal del temps, d'aquesta epifania de la seva glòria. El tema del diumenge com a dia il·luminat pel triomf de Crist ressuscitat troba espai en la Litúrgia de les hores (32) i un èmfasi particular en la vetlla nocturna que, en les litúrgia orientals, prepara i introdueix el diumenge. Reunint-se aquest dia, l'Església fa seu, de generació en generació, l'estupor de Zacaries, quan girà la mirada envers Crist anunciant-lo com a «sol que ve del cel, per il·luminar els qui viuen a la fosca, a les ombres de la mort» (Lc 1, 78-79), i vibra en sintonia amb la joia que sentí Simeó en prendre en braços l'Infant diví vingut com a «llum que es reveli a les nacions» (Lc 2,32).

El dia del do l'Esperit

28. Dia de llum, el diumenge podria anomenar-se, en referència a l'Esperit Sant, dia del «foc». La llum de Crist, en efecte, és íntimament connexa amb el «foc» l'Esperit, i ambdues imatges indiquen el sentit del diumenge cristià (33). Apareixent-se als Apòstols el vespre de Pasqua, Jesús alenà sobre ells i digué: «Rebeu l'Esperit Sant. Als qui perdonareu els pecats els seran perdonats, i als qui els retindreu els seran retinguts» (Jn 20, 22-23). L'efusió de l'Esperit fou el gran do del Ressuscitat als seus deixebles el diumenge de Pasqua. Era també diumenge quan, cinquanta dies després de la resurrecció, l'Esperit davallà amb poder, com un «vent impetuós» i «foc» (Ac 2, 23) sobre els Apòstols reunits amb Maria. La Pentecosta no és sols esdeveniment originari, sinó misteri que anima permanentment l'Església (34). Si aquest esdeveniment té el seu temps litúrgic fort en la celebració anual amb què es clou el «gran diumenge» (35), roman inscrit, precisament per la seva íntima connexió amb el misteri pasqual, també en el sentit profund de cada diumenge. La «Pasqua de la setmana» es fa així, en certa manera, «Pentecosta de la setmana», en la qual els cristians reviu l'experiència joiosa de l'encontre dels Apòstols amb el Ressuscitat, deixant-se vivificar pel buf del seu Esperit.

El dia de la fe

29. Per totes aquestes dimensions que el caracteritzen, el diumenge apareix el dia de la fe per excel·lència. L'Esperit Sant, «memòria» viva de l'Església (cf. Jn 14,26), hi fa de la primera manifestació del Ressuscitat un esdeveniment que es renova en l'«avui» de cadascun dels deixebles de Crist. Posats davant d'ell, en l'assemblea dominical, els creients se senten interpel·lats com l'apòstol Tomàs: «Porta el dia aquí i mira'm les mans; porta la mà i posa-me-la dins el costat. No siguis incrèdul, sigues creient!» (Jn 20, 27). Sí, el diumenge és el dia de la fe. Ho subratlla el fet que la litúrgia eucarística dominical, com d'altra banda el de les solemnitats litúrgiques, preveu la professió de fe. El «Credo», recitat o cantat, evidencia el caràcter baptismal i pasqual del diumenge, i en fa el dia en què, a títol especial, el batejat renova la pròpia adhesió a Crist i al seu Evangeli en la revifada consciència de les promeses baptismals. Acollint la Paraula i rebent el Cos del Sen-

yor, contempla Jesús ressuscitat present en els «sants signes» i confessa amb l'apòstol Tomàs: «Senyor meu i Déu meu!» (Jn 20, 28).

Un dia irrenunciable!

30. Es comprèn llavors per què, també en el context de les dificultats del nostre temps, la identitat d'aquest dia ha de ser salvaguardada i sobretot profundament viscuda. Un autor oriental del començament del segle III refereix que a cada regió els fidels ja alhores santificaven regularment el diumenge (36). La praxi espontània ha esdevingut després norma jurídicament sancionada: el dia del Senyor ha marcat la història bimil·lenària de l'Església. ¿Com podria pensar-se que aquest no continuï marcant el seu futur? Els problemes que, en el nostre temps, poden fer més difícil la pràctica del deure dominical no deixen de trobar l'Església sensiblement i maternalment atenta a les condicions de cadascun dels seus fills. En particular, se sent cridada a un nou compromís catequètic i pastoral, perquè cap d'ells, en les normals condicions de vida, resti privat de l'abundant flux de gràcia que la celebració del dia del Senyor comporta. En el mateix esperit, prenent posició sobre hipòtesis de reforma del calendari eclesial en relació a les variacions dels sistemes de calendari civil, el Concili Ecumènic Vaticà II va declarar que l'Església «accepta solament aquells que conserven i tutel·len la setmana de set dies amb el diumenge» (37). Al llindar del tercer mil·lenni, la celebració del diumenge cristià, pels significats que evoca i les dimensions que implica, en relació amb els fonaments mateixos de la fe, roman un element qualificador de la identitat cristiana.

Capítol III

DIES ECCLESIAE

L'assemblea eucarística, cor del diumenge

La presència del Ressuscitat

31. «Sóc amb vosaltres dia rere dia fins a la fi del món» (Mt 28,20). Aquesta promesa de Crist continua ressonant en l'Església, que hi copsa el secret fecund de la seva vida i la font de la seva esperança. Si el diumenge és el dia de la resurrecció, no és sols la memòria d'un fet passat: és celebració de la viva presència del Ressuscitat enmig dels seus.

Per tal que aquesta presència sigui anunciada i viscuda d'una manera adequada, no basta que els deixebles de Crist prenguin individualment i recordin interiorment, en el secret del cor, la mort i la resurrecció de Crist. En efecte, els qui han rebut la gràcia del baptisme, no han estat salvats només a títol individual, sinó que com a membres del Cos místic, han entrat a formar part del Poble de Déu (38). És important per això que s'apleguin, per expressar plenament la identitat mateixa de l'Església, l'ekklesia, l'assemblea convocada pel Senyor ressuscitat, el qual ha ofert la seva vida «per aplegar els fills de Déu dispersos» (Jn 11,52). Ells han esdevingut «u» en Crist (cf. Ga 3, 28), a través del do de l'Esperit. Aquesta unitat es

manifesta exteriorment quan els cristians es reuneixen: llavors prenen viva consciència i testimonien al món que són el poble dels redimits compost de «gent de tota tribu, llengua, poble, nació» (Ap 5, 9). En l'assemblea dels deixebles de Crist es perpetua en el temps la imatge de la primera comunitat cristiana dibuixada amb intenció exemplar per Lluç en els Fets dels Apòstols, quan refereix que els primers batejats «eren assidus a escoltar l'ensenyament dels Apòstols i en la unió fraterna, en la fracció del pa i en les pregàries» (2, 42).

L'assemblea eucarística

32. Aquesta realitat de la vida eclesial té en l'Eucaristia no sols una particular intensitat expressiva, sinó en un cert sentit el seu lloc «fontal» (39). L'Eucaristia nodreix i plasma l'Església: «Ja que el pa és un de sol, nosaltres, tot i que som molts, formem un sol cos: en efecte, tots participem de l'únic pa» (1Co 10, 17). Per aquesta seva relació vital amb el sagrament del Cos i de la Sang del Senyor, el misteri de l'Església és d'una manera suprema anunciat, gustat i viscut en l'Eucaristia (40).

La intrínseca dimensió eclesial de l'Eucaristia es realitza cada vegada que aquesta és celebrada. Però amb més raó s'expressa el dia en què tota la comunitat és convocada per fer memòria de la resurrecció del Senyor. Significativament el Catecisme de l'Església Catòlica ensenya que «la celebració dominical del Dia i de l'Eucaristia del Senyor està al cor de la vida de l'Església» (41).

33. Precisament en la missa dominical, en efecte, els cristians reviuem d'una manera particularment intensa l'experiència feta pels Apòstols el vespre de Pasqua, quan el Ressuscitat es manifestà a ells estant reunits (cf. Jn 20, 19). En aquell petit nucli de deixebles, primícia de l'Església, hi ha en certa manera present el Poble de Déu de tots els temps. A través de llur testimoniatge, ressona sobre cada generació la seva sang i oferta junt amb el seu Esperit: «Pau a vosaltres!» En el retorn de Crist entre ells «al cap de vuit dies» (Jn 20, 26) pot veure's prefigurat l'origen de l'ús de la comunitat cristiana de reunir-se cada dia vuitè, en el «dia del Senyor» o diumenge, per professar la fe en la seva resurrecció i recollir els fruits de la felicitat promesa per ell. «Feliços els qui creuran sense haver vist!» (Jn 20, 29). Aquesta íntima connexió entre la manifestació del Ressuscitat i l'Eucaristia representada per l'Evangeli de Lluç en la narració referent als deixebles d'Emaús, que el Crist mateix acompanyà, tot guiant-los en la comprensió de la Paraula i asseient-se finalment a taula amb ells. Aquests el reconegueren quan «pregué el pa, digué la benedicció, el partí i els el donà» (24, 30). Els gestos de Jesús en aquesta narració són els mateixos acomplerts per ell en l'última Cena, amb la clara al·lusió a la «fracció del pa», tal com és designada l'Eucaristia en la primera generació cristiana.

L'Eucaristia dominical

34. Cert, l'Eucaristia dominical no té, en si, un estatut divers de la celebrada qualsevol altre dia, ni és separable de l'entera vida litúrgica i sacramental. Aques-

ta és per la seva naturalesa una epifania de l'Església (42), que troba el seu moment més significatiu quan la comunitat diocesana s'aplega en pregària amb el propi pastor: «La principal manifestació de l'Església es troba en la participació plena i activa de tot el poble sant de Déu en les mateixes celebracions litúrgiques, sobretot en la mateixa eucaristia, en una única pregària, entorn d'un mateix altar presidit pel bisbe envoltat del seu presbiteri i dels ministres» (43). La relació amb el bisbe i amb tota la comunitat eclesial és íntimament arrelada en cada celebració eucarística, àdhuc no presidida pel bisbe, en qualsevol dia de la setmana que sigui celebrada. N'és expressió l'esment del bisbe en la pregària eucarística.

L'Eucaristia dominical, tanmateix, amb l'obligació de la presència comunitària i l'especial solemnitat que la marquen precisament perquè és celebrada «el dia en què Crist ha vençut la mort i ens ha fet participants de la seva vida immortal» (44), manifesta amb un èmfasi ulterior la pròpia dimensió eclesial, i es presenta paradigmàtica respecte de les altres celebracions eucarístiques. Cada comunitat, aplegant tots els seus membres per a la «fracció del pa», se sent com el lloc en què el misteri de l'Església es fa concretament present. En la mateixa celebració la comunitat s'obre a la comunió amb l'Església universal, (45) tot implorant el Pare perquè es recordi «de l'Església estesa per tota la terra», i la faci créixer, en la unitat de tots els fidels amb el Papa i amb els pastors de les Esglésies particulars, fins a la perfecció de l'amor.

El dia de l'Església

35. El dies Domini es revela així també dies Ecclesiae. Es comprèn llavors perquè la dimensió comunitària de la celebració dominical ha de ser, en el pla pastoral, particularment subratllada. Com he tingut oportunitat de recordar en una altra ocasió, entre les nombroses activitats que una parròquia desplega, «cap no és tan vital o formativa de la comunitat com la celebració dominical del dia del Senyor i de la seva Eucaristia» (46). En aquest sentit, el Concili Vaticà II recordà la necessitat de treballar «per tal que el sentit de la comunitat parroquial floreixi, sobretot en la celebració comunitària de la missa dominical» (47). En la mateixa línia se situen les successives orientacions litúrgiques, que demanen que, el diumenge i els dies festius, les celebracions eucarístiques fetes normalment en altres esglésies i oratoris siguin coordinades amb la celebració de l'església parroquial, i això precisament per «fomentar el sentit de la comunitat eclesial que, d'una manera especial, es nodreix i s'expressa en la celebració comunitària de la missa dominical, tant a l'entorn del bisbe, sobretot a la catedral, com en l'assemblea parroquial, el pastor de la qual fa les vegades del bisbe» (48).

36. L'assemblea dominical és lloc privilegiat d'unitat: s'hi celebra, en efecte, el sacramentum unitatis que caracteritza profundament l'Església, poble aplegat «per la» i «en la» unitat del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant (49). Les famílies cristianes hi viuen una de les expressions més qualificades de llur identitat i de llur «ministeri» d'«esglésies domèstiques», quan els pares participen amb els fills a l'ú-

nica taula de la Paraula i del Pa de vida (50). Recordem, a propòsit d'això, que pertoca primordialment als pares educar els fills en la participació en la missa dominical, ajudats en això pels catequistes, que s'han de preocupar a inserir la iniciació a la missa en el camí formatiu dels infants que tenen confiats, tot il·lustrant la motivació profunda de l'obligatorietat del precepte. Hi contribuirà també, quan les circumstàncies ho aconsellin, la celebració de misses per a infants, segons les diverses modalitats previstes per les normes litúrgiques (51).

En les misses dominicals de la parròquia, en tant que «comunitat eucarística» (52), és normal després que es retrobin els diversos grups, moviments, associacions, les mateixes petites comunitats religioses que hi ha. Això els permet de fer experiència del que els és més profundament comú, més enllà de les específiques vies espirituals que legítimament els caracteritzen, en obediència al discerniment de l'autoritat eclesial (53). Per això no s'han d'encoratjar les misses dels petits grups en diumenge, dia de l'assemblea: no es tracta només d'evitar que les assemblees parroquials es trobin mancades del necessari ministeri dels sacerdots, sinó també de fer de manera que la vida i la unitat de la comunitat eclesial siguin plenament salvaguardades i promogudes (54). Pertoca a l'atent discerniment dels pastors de les Esglésies particulars autoritzar eventuais i ben circumscrites excepcions a aquesta orientació, en consideració a específiques exigències formatives i pastorals, tenint en compte el bé dels individus o dels grups, i especialment els fruits que en poden derivar a per a tota la comunitat cristiana.

Poble en marxa

37. I en la perspectiva del camí de l'Església en el temps, la referència a la resurrecció de Crist i el ritme setmanal d'aquesta solemne memòria ajuden a recordar el caràcter pelegrinant i la dimensió escatològica del poble de Déu. De diumenge en diumenge, en efecte, l'Església avança vers l'últim «dia del Senyor», el diumenge sense fi. En realitat, l'espera de la vinguda de Crist és inscrita en el misteri mateix de l'Església (55) i emergeix en cada celebració eucarística. Però el dia del Senyor, amb la seva específica memòria de la glòria del Crist ressuscitat, recorda amb major intensitat també la glòria futura del seu «retorn». Això fa del diumenge el dia que l'Església, manifestant més clarament el seu caràcter «esponsal», anticipa en certa manera la realitat escatològica de la Jerusalem celestial. Aplegant els seus fills en l'assemblea eucarística i educant-los per a l'espera de l'«Espòs diví», fa com un «exercici del desig» (56), en què pregusta la joia dels cels nous i de la terra nova, quan la ciutat santa, la nova Jerusalem, baixarà del cel, de Déu, «preparada com una núvia adornada per al seu espòs» (Ac 21, 2).

Dia de l'esperança

38. Des d'aquest angle de visió, si el diumenge és el dia de la fe, no és menys el dia de l'esperança cristiana. La participació en la «cena del Senyor» és, en efecte, anticipació del banquet escatològic de les «noces de l'Anyell» (Ap 19, 9). Cele-

brant el memorial de Crist, ressuscitat i pujat al cel, la comunitat cristiana es posa «en l'expectació de la benaurada esperança i de la vinguda de nostre salvador Jesucrist» (57). Viscuda i alimentada amb aquest intens ritme setmanal, l'esperança cristiana es fa llevat i llum de la mateixa esperança humana. Per això, en la pregària «universal», es recullen les necessitats no sols de la comunitat cristiana, sinó de la humanitat entera; l'Església, aplegada per a la celebració eucarística, testimonia d'aquesta manera al món que fa seves «les joies i les esperances, les tristeses i les angoixes dels homes d'avui, dels pobres sobretot i de tots els qui sofreixen» (58). Coronant després amb l'ofrena eucarística dominical i el testimoniatge que, tots els dies de la setmana, els seus fills, immersos en el treball i en diversos compromisos de la vida, s'esforcen a oferir amb l'anunci de l'Evangelí i la pràctica de la caritat, l'Església manifesta d'una manera més evident el seu ésser «com un sagrament, o sigui, signe i instrument de l'íntima unió amb Déu i de la unitat de tot el gènere humà» (59).

La taula de la Paraula

39. A l'assemblea dominical, com d'altra banda a cada celebració eucarística, el trobament amb el Ressuscitat té lloc mitjançant la participació en la doble taula de la Paraula i del Pa de vida. La primera continua donant aquella comprensió de la història de la salvació i, en particular, del misteri pasqual que el mateix Jesús ressuscitat procurà als deixebles: és ell qui parla, present com és en la seva paraula «quan en l'Església es llegeix la Sagrada Escripura» (60). A la segona té lloc la presència real, substancial i permanent del Senyor ressuscitat a través del memorial de la seva passió i de la seva resurrecció, i és ofert aquell pa de vida que és penyora de la glòria futura. El Concili Vaticà II recordà que «la litúrgia de la paraula i la litúrgia eucarística estan tan estretament unides que formen un sol acte de culte» (61). El mateix Concili establí també: «Per tal que la taula de la paraula de Déu sigui preparada als fidels amb més abundància, s'han d'obrir molt més els tressors bíblics» (62). Després, ordenà que en les misses del diumenge i de les festes de precepte, l'homilia no sigui omesa si no hi ha una causa greu (63). Aquestes felices disposicions trobaren fidel expressió en la reforma litúrgica, a propòsit de la qual Pau VI, comentant la més abundant oferta de lectures bíbliques els diumenges i els dies festius, escrivia: «Tot això ha estat ordenat de manera que faci augmentar cada vegada més en els fidels «aquella fam d'escoltar la paraula del Senyor» (Am 8, 11) que, sota el guiatge de l'Esperit Sant, empenyi el poble de la nova aliança a la perfecta unitat de l'Església» (64).

40. A distància de més de trenta anys del Concili, mentre reflexionem sobre l'Eucaristia dominical, és necessari verificar com és proclamada la Paraula de Déu, i també el creixement efectiu, en el Poble de Déu, del coneixement i de l'amor de la Sagrada Escripura (65). Tots dos aspectes, el de la celebració i el de l'esperança viscuda, estan en íntima relació. D'una banda, la possibilitat oferta pel Concili de proclamar la Paraula de Déu en la llengua pròpia de la comunitat participant ens ha

de portar a sentir una «nova responsabilitat» envers aquesta, que faci resplendir, «des de la manera mateixa de llegir o de cantar, el caràcter peculiar del text sagrat» (66). D'altra banda, convé que l'escolta de la Paraula de Déu proclamada sigui ben preparada en l'esperit dels fidels per un coneixement apropiat de l'Escriptura i, on sigui pastoralment possible, per específiques iniciatives d'aprofundiment dels textos bíblics, especialment dels de les misses festives. Si, en efecte, la lectura del text sagrat, acomplerta amb esperit de pregària i amb docilitat a la interpretació eclesial, (67) no anima habitualment la vida dels individus i de les famílies cristianes, és difícil que la sola proclamació litúrgica de la Paraula de Déu pugui portar els fruits esperats. Són doncs, molt lloables aquelles iniciatives amb què les comunitats parroquials, a través de la implicació dels qui participen en l'Eucaristia –sacerdot, ministres i fidels– (68) preparin la litúrgia dominical ja durant la setmana, bo i reflexionant anticipadament sobre la Paraula de Déu que serà proclamada. L'objectiu vers on cal tendir és que tota la celebració, en tant que pregària, escolta, cant, i no sols l'homilia, expressi en certa manera el missatge de la litúrgia dominical, de tal manera que aquest pugui incidir més eficaçment sobre els qui hi prenen part. Òbviament molt és confiat a la responsabilitat dels qui exerceixen el ministeri de la Paraula. A aquests pertoca el deure de preparar amb particular cura, en l'estudi del text sagrat i en la pregària, el comentari a la paraula del Senyor, tot expressant-ne fidelment els continguts i actualitzant-los en relació amb els interrogants i la vida dels homes del nostre temps.

41. Convé, d'altra banda, no oblidar que la proclamació litúrgica de la Paraula de Déu, sobretot en el context de l'assemblea eucarística, no és tant un moment de meditació i de catequesi, sinó que és el diàleg de Déu amb el seu poble, diàleg en què són proclamades les meravelles de la salvació i contínuament proposades de nou les exigències de l'Aliança. Per part seva, el Poble de Déu se sent cridat a respondre a aquest diàleg d'amor agraint i lloant, però al mateix temps verificant la pròpia fidelitat en l'esforç d'una contínua «conversió». L'assemblea dominical es compromet així a la interior renovació de les promeses baptismals, que són en certa manera implícites en la recitació del Credo, i que la litúrgia expressament preveu en la celebració de la Vetlla pasqual o quan és administrat el baptisme durant la missa. En aquest marc, la proclamació de la Paraula en la celebració eucarística del diumenge adquireix el to solemne que ja l'Antic Testament preveia per als moments de renovació de l'Aliança, quan era proclamada la Llei la comunitat d'Israel era cridada, com el poble del desert als peus del Sinaí (cf. Ex 19, 7-8; 24, 3.7), a confirmar el seu «sí», renovant l'opció de fidelitat a Déu i d'adhesió als seus preceptes. Déu, en efecte, en comunicar la seva Paraula, espera la nostra resposta: resposta que Crist ja ha donat per nosaltres amb el seu «Amén» (cf. 2Co 1, 20-22), i que l'Esperit Sant fa ressonar en nosaltres de manera que el que ha estat sentit impliqui profundament la nostra vida (69).

La taula del Cos de Crist

42. La taula de la Paraula desemboca naturalment a la taula del Pa eucarístic i prepara la comunitat a viure'n les múltiples dimensions, que assumeixen en l'Eucaristia dominical un caràcter particularment solemne. En el to festiu de l'aplec de tota la comunitat el «dia del Senyor», l'Eucaristia és proposada d'una manera més visible que els altres dies com la gran «acció de gràcies» amb què l'Església, plena de l'Esperit, s'adreça al Pare, unint-se a Crist i fent-se veu de tota la humanitat. El ritme setmanal suggereix de recollir en agraït record els esdeveniments dels dies tot just transcorreguts, per rellegir-los a la llum de Déu, i donar-li gràcies pels seus innombrables dons, glorificant-lo «per Crist, amb Crist i en Crist, en la unitat de l'Esperit Sant». La comunitat cristiana pren així renovada consciència del fet que totes les coses han estat creades per mitjà de Crist (cf. Col 1, 16; Jn 1,3) i en ell, vingut en forma de servent a compartir i a redimir la nostra condició humana, han estat recapitulades (cf. Ef 1, 10), per ser ofertes a Déu Pare, del qual tot pren origen i vida. En fi, adherint-se amb el seu «Amén» a la doxologia eucarística, el Poble de Déu es projecta en la fe i en l'esperança vers el final escatològic, quan Crist «lliurarà el regne a Déu Pare [...] per tal que Déu ho sigui tot en tots» (1Co 15, 24.28).

43. Aquest moviment «ascendent» és arrelat en cada celebració eucarística i en fa un esdeveniment joiós, impregnat d'agraïment i d'esperança, però és particularment subratllat, en la missa dominical, per la seva especial connexió amb la memòria de la resurrecció. Per altra part, la joia «eucarística» que porta «amunt els cors» és fruit del «moviment descendent» que Déu ha obrat envers nosaltres, i que resta permanentment inscrit en l'essència sacrificial de l'Eucaristia, suprema expressió i celebració del misteri de la kénosis, és a dir, de l'anorreament mitjançant el qual Crist «s'humilià a si mateix i es féu obedient fins a la mort, i una mort de creu» (Fl 2,8).

La missa, en efecte, és viva representació del sacrifici de la creu. Sota les espècies del pa i del vi, damunt les quals ha estat invocada l'efusió de l'Esperit, operant amb una eficàcia del tot singular en les paraules de la consagració, Crist s'ofereix al Pare en el mateix gest d'immolació amb què s'oferí a la creu. «En aquest sacrifici diví, que té lloc en la missa, es conté i s'immola incruentament el mateix Crist que s'oferí un cop de manera cruenta a l'altar de la creu» (70). Al seu sacrifici Crist uneix el de l'Església: «En l'Eucaristia, el sacrifici de Crist també esdevé el sacrifici dels membres del seu Cos. La vida dels fidels, la seva lloança, el seu sofriment, la seva pregària, els seus treballs, s'uneixen als de Crist i a la seva ofrena total, i adquireixen així un nou valor» (71). Aquesta participació de tota la comunitat pren una evidència particular en la reunió dominical, que permet de portar a l'altar la setmana transcorreguda amb tot el pes humà que l'ha marcada.

Convit pasqual i trobament fraterna

44. Aquesta concòrdia s'expressa després en el caràcter de convit pasqual que és propi de l'Eucaristia, en la qual Crist mateix es fa aliment. En efecte, «amb aques-

ta finalitat Crist va confiar a l'Església aquest sacrifici, perquè els fidels en participessin, ja sigui espiritualment, per la fe i la caritat, ja sigui sacramentalment en el banquet de la santa comunió. La participació en el sopar del Senyor és sempre, veritablement, comunió amb el Crist que s'ofereix al Pare en sacrifici per nosaltres» (72). Per això l'Església recomana als fidels de rebre la comunió quan participen en l'Eucaristia, mentre estiguin en les degudes disposicions i, si tenen consciència de pecats greus, hagin rebut el perdó de Déu en el sagrament de la reconciliació (73), en l'esperit del que sant Pau recordava a la comunitat de Corint (cf. 1Co 11, 27-32). La invitació a la comunió eucarística es fa particularment insistent, com és obvi, en ocasió de la missa del diumenge i dels altres dies festius.

És important, a més, que es prengui consciència viva de com la comunió amb Crist està profundament lligada a la comunió amb els germans. L'assemblea eucarística dominical és un esdeveniment de fraternitat, que la celebració ha de posar bé en evidència, en el respecte de l'estil propi de l'acció litúrgica. Hi contribueixen el servei de l'acolliment i el to de la pregària, atenta a les necessitats de tota la comunitat. L'intercanvi del signe de la pau, significativament posat en el Ritu romà abans de la comunió eucarística, és un gest particularment expressiu, que els fidels són invitats a fer com a manifestació del consentiment donat pel poble de Déu a tot el que s'ha acomplert en la celebració (74) i del compromís d'amor recíproc que s'assumeix participant de l'únic pa, en el record de l'exigent paraula de Crist: «Per això, si en el moment de presentar la teva ofrena a l'altar, allí et recordes que el teu germà té alguna cosa contra tu, deixa allí mateix, davant l'altar, la teva ofrena i vés primer a fer les paus amb el teu germà» (Mt 5, 23-24).

De la missa a la «missió»

45. Rebent el Pa de vida, els deixebles de Crist es disposen a afrontar, amb la força del Ressuscitat i del seu Esperit, les tasques que els esperen en llur vida ordinària. En efecte, per al fidel que ha entès el sentit d'allò que ha complert, la celebració eucarística no pot exhaurir-se a l'interior del temple. Com els primers testimonis de la resurrecció, els cristians convocats cada diumenge per viure i confessar la presència del Ressuscitat són cridats a fer-se en llur vida quotidiana evangelitzadors i testimonis. L'oració després de la comunió i el ritu de conclusió –benedicció i comiat– són, des d'aquest punt de vista, redescoberts i més valorats, perquè els ha estat confiada. Després que l'assemblea s'ha dispersat, el deixeble de Crist torna al seu ambient habitual amb el compromís de fer de tota la seva vida un do, un sacrifici espiritual agradable a Déu (cf. Rm 12, 1). Se sent deutor envers els germans d'allò que en la celebració ha rebut, no diversament dels deixebles d'Emmaús, els quals, després d'haver reconegut «en la fracció del pa» el Crist ressuscitat (cf. Lc 24, 30-32), sentiren l'exigència d'anar tot seguit a compartir amb els germans la joia del trobament amb el Senyor (cf. Lc 24, 33-35).

El precepte dominical

46. Essent l'Eucaristia el veritable cor del diumenge, es comprèn per què, des dels primers segles, els pastors no han cessat de recordar a llurs fidels la necessitat de participar en l'assemblea litúrgica. «Deixeu-ho tot el dia del Senyor –declara per exemple el tractat del segle III titulat Didascàlia dels Apòstols– i correu amb diligència a la vostra assemblea, perquè és la vostra lloança envers Déu. Altrament, ¿quina excusa tindran davant Déu els qui no es reuneixen el dia del Senyor per escoltar la paraula de vida i nodrir-se amb l'aliment diví que roman etern?» (75). La crida dels pastors generalment ha trobat en l'ànima dels fidels una adhesió convençuda i, si no han mancat temps i situacions en què ha baixat la tensió ideal en el compliment d'aquest deure, tanmateix no es pot deixar de recordar l'autèntic heroisme amb què sacerdots i fidels han satisfet aquesta obligació en tantes situacions de perill i de restricció de la llibertat religiosa, com és possible de constatar des dels primers segles de l'Església fins al nostre temps.

Sant Justí, a la seva primera Apologia adreçada a l'emperador Antoní i al senat, podia descriure amb orgull la pràctica cristiana de l'assemblea dominical, que reunia conjuntament en un mateix lloc els cristians de les ciutats i els del camp (76). Quan, durant la persecució de Dioclecià, llurs assemblees foren prohibides amb la més gran severitat, foren molts els coratjosos que desafiaren l'edicte imperial i acceptaren la mort per tal de no mancar a l'Eucaristia dominical. És el cas dels màrtirs d'Abitina, a l'Àfrica proconsular, que respongueren als acusadors: «Sense cap temor hem celebrat la cena del Senyor, perquè no la podem passar per alt; és la nostra llei»; «no podem estar sense la cena del Senyor». I una de les màrtirs confessà: «Sí, he anat a l'assemblea i he celebrat la cena del Senyor amb els meus germans, perquè sóc cristiana» (77).

47. Aquesta obligació de consciència, fonamentada en una exigència interior que els cristians dels primers segles sentien amb tanta força, l'Església no ha deixat mai d'afirmar-la, encara que al començament no considerà necessari prescriure-la. Només més tard, davant la tebiesa o la negligència d'alguns, hagué d'explicitar el deure de participar en la missa dominical: la majoria de vegades ho féu en forma d'exhortacions, però de vegades hagué de recórrer també a precises disposicions canòniques. És el que féu en diversos Concilis particulars a partir del segle IV (així, en el Concili d'Elvira del 300, que no parla d'obligació sinó de conseqüències penals després de tres absències) (78) i sobretot a partir del segle IV (com s'esdevingué en el Concili d'Agda del 506) (79). Aquests decrets dels Concilis particulars desembocaren en una consuetud universal de caràcter obligatori, com una cosa totalment òbvia (80).

El Codi de dret canònic del 1917 recollia per primera vegada la tradició en una llei universal (81). L'actual Codi la subratlla, dient que «el diumenge i les altres festes de precepte, els fidels tenen l'obligació de participar en la missa» (82). Una llei així ha estat normalment entesa en el sentit que implica una obligació greu: és el que ensenya també el Catecisme de l'Església Catòlica, (83) i se n'en-

tén prou el motiu, si és considera la importància que el diumenge té per a la vida cristiana.

48. Avui, com en els temps heroics dels inicis, a moltes regions del món es tornen a donar situacions difícils per a tants que volen viure amb coherència la pròpia fe. L'ambient és de vegades declaradament hostil, altres vegades –i més sovint– indiferent i refractari al missatge evangèlic. El creient, si no vol ser dominat, ha de poder comptar amb el suport de la comunitat cristiana. Per això cal que es convenci de la importància decisiva que per a la vida de fe té el fet de reunir-se el diumenge amb els altres germans per celebrar la Pasqua del Senyor en el sagrament de la Nova Aliança. Pertoca, a més, d'una manera particular als bisbes treballar «per tal que el diumenge sigui reconegut per tots els fidels, santificat i celebrat com a veritable “dia del Senyor”, en el qual l'Església s'aplega per renovar la memòria del seu misteri pasqual amb l'escolta de la paraula de Déu, amb l'ofrena del sacrifici del Senyor, amb la santificació del dia mitjançant la pregària, les obres de caritat i l'abstenció del treball» (84).

49. I ja que per als fidels participar en la missa és una obligació, llevat que tinguin un impediment greu, s'imposa als pastors el deure corresponent d'oferir a tothom la possibilitat efectiva de satisfer el precepte. En aquesta línia es mouen les disposicions del dret eclesiàstic, com per exemple la facultat per al sacerdot, prèvia autorització del bisbe diocesà, de celebrar més d'una missa el diumenge i els dies festius (85), la institució de les misses vespertines (86) i finalment la indicació segons la qual el temps útil per al compliment de l'obligació comença ja el dissabte el vespre, en coincidència amb les primeres vespres del diumenge (87). Des del punt de vista litúrgic, en efecte, el dia festiu té l'inici amb aquestes vespres (88). En conseqüència, la litúrgia de la missa anomenada de vegades «prefestiva», però que en realitat és a tots els efectes «festiva», és la del diumenge, amb el compromís per al celebrant de fer homilia i de recitar amb els fidels la pregària universal.

A més, els pastors recordaran als fidels que, en cas d'absència de llur residència habitual el diumenge, han de preocupar-se per participar en la missa allí on es troben, enriquint així la comunitat del lloc amb llur testimoniatge personal. Al mateix temps, caldrà que aquestes comunitats expressin un calorós sentit d'acolliment envers els germans vinguts de fora, particularment en els llocs que atreuen nombrosos turistes i pelegrins, per als quals serà sovint necessari preveure iniciatives particulars d'assistència religiosa (89).

Celebració joiosa i melodiosa

50. Donat el caràcter propi de la missa dominical i la importància que aquesta revesteix per a la vida dels fidels, cal preparar-la amb especial cura. En les formes suggerides per la saviesa pastoral i pels usos locals en harmonia amb les normes litúrgiques, cal assegurar a la celebració aquell caràcter festiu que s'adiu al dia commemoratiu de la resurrecció del Senyor. Amb aquesta finalitat és important

dedicar atenció al cant de l'assemblea, ja que aquest és particularment apte per a expressar la joia del cor, subratlla la solemnitat i afavoreix la compartició de l'única fe i del mateix amor. Ens hem de preocupar, per tant, de la seva qualitat, tant pel que fa als textos com a les melodies, per tal que el que es proposa avui de nou i de creatiu sigui conforme a les disposicions litúrgiques i digne d'aquella tradició eclesial que es vanta, en matèria de música sagrada, d'un patrimoni d'inestimable valor.

Celebració compromesa i participada

51. Cal, a més, fer els màxims esforços perquè tots els presents –infants i adults– se sentin interessats, afavorint llur implicació en aquelles expressions de participació que la litúrgia suggereix i recomana (90). Cert, pertoca solament als qui exerceixen el sacerdoci ministerial al servei de llurs germans acomplir el sacrifici eucarístic i oferir-lo a Déu en nom de tot el poble (91). Aquí té el seu fonament la distinció, que és molt més que disciplinària, entre la tasca pròpia del celebrant i la que és atribuïda als diaques i als fidels no ordenats (92). Els fidels tanmateix han de ser conscients que, en virtut del sacerdoci comú rebut en el baptisme, «concorren en l'ofertament de l'Eucaristia» (93). Malgrat la distinció de funcions, aquests «ofereixen a Déu la víctima divina i ells mateixos amb ella; i així, tant per l'oblació com per la sagrada comunió, tots compleixen la pròpia funció en l'acció litúrgica» (94), i hi obtenen llum i força per a viure llur sacerdoci baptismal amb el testimoniatge d'una vida sana.

Altres moments del diumenge cristià

52. Si la participació en l'Eucaristia és el cor del diumenge, seria tanmateix limitatiu reduir només a aquesta el deure de «santificar-la». El dia del Senyor és, en efecte, ben viscut, si tot és marcat per la memòria grata i operant dels gestos salvífics de Déu. Això compromet cadascun dels deixebles de Crist a donar també als altres moments de la jornada, viscuts fora del context litúrgic –vida de família, relacions socials, ocasions de lleure– un estil que ajudi a fer emergir la pau i la joia del Ressuscitat en el teixit ordinari de la vida. El més tranquil retrobament de pares i fills no pot ser, per exemple, ocasió no sols per obrir-se a l'escolta recíproca, sinó també per a viure junts algun moment formatiu i de major recolliment. I ¿per què no programar, també en la vida laïcal, quan és possible, especials iniciatives de pregària –com, per exemple, la celebració solemne de les vespres–, i també eventuals moments de catequesi, que la vigília del diumenge o la tarda d'aquest preparin i completin en l'esperit cristià el do propi de l'Eucaristia?

Aquesta forma força tradicional de «santificació del diumenge» ha esdevingut potser, en molts ambients, més difícil; però l'Església manifesta la seva fe en la força del Ressuscitat i en el poder de l'Esperit Sant mirant, avui més que mai, de no acontentar-se amb propostes minimalistes o mediocres en el pla de la fe, i ajudant els cristians a acomplir allò que és més perfecte i agradable al Senyor. D'al-

tra banda, al costat de les dificultats, no manquen senyals positius i encoratjadors. Gràcies al do de l'Esperit, en molts ambients eclesials es nota una nova exigència de pregària en la multiplicat de les seves formes. Són redescobertes també expressions antigues de la religiositat, com el pelegrinatge, i sovint els fidels aprofiten el repòs dominical per acudir a santuaris on viure, encara que sigui amb tota la família, alguna hora de més intensa experiència de fe. Són moments de gràcia que convé alimentar amb una adequada evangelització i orientar amb veritable saviesa pastoral.

Assemblees dominicals en absència del sacerdot

53. Queda el problema de les parròquies per a les quals no és possible fruit del ministeri d'un sacerdot que celebri l'Eucaristia dominical. Això passa sovint en les joves Esglésies, on un sol sacerdot té la responsabilitat pastoral dels fidels escampats en un vast territori. Situacions d'emergència poden donar-se també en els països de secular tradició cristiana, quan la rarefacció del clergat impedeix d'assegurar la presència del sacerdot en cada comunitat parroquial. L'Església, considerant el cas d'impossibilitat de la celebració eucarística, recomana la convocatòria d'assemblees dominicals en absència del sacerdot (95), segons les indicacions i les directrius donades per la Santa Seu i confiades, per a llur aplicació, a les Conferències episcopals (96). Amb tot, l'objectiu ha de romandre la celebració del sacrifici de la missa, l'únic veritable acompliment de la Pasqua del Senyor, l'única realització completa de l'assemblea eucarística que el sacerdot presideix in persona Christi, partint el pa de la Paraula i el de l'Eucaristia. Es prendran, doncs, a nivell pastoral, totes les mesures necessàries perquè els fidels que en són habitualment privats puguin beneficiar-se'n tan sovint com es pugui, ja sigui afavorint la presència periòdica d'un sacerdot, ja sigui valorant totes les oportunitats per organitzar l'aplec en un lloc central, accessible a diversos grups llunyans.

Transmissions radiofòniques i televisives

54. En fi, els fidels que, a causa de malaltia, invalidesa o alguna altra raó greu, en són impeditos, procuraran unir-se de lluny de la millor manera a la celebració de la missa dominical, preferiblement amb les lectures i les pregàries previstes pel missal per a aquell dia, i també a través del desig de l'Eucaristia (97). A molts països, la televisió i la ràdio ofereixen la possibilitat d'unir-se a una celebració eucarística en el moment que aquesta es fa en un lloc sagrat (98). Òbviament aquest gènere de transmissions no permet per ell mateix satisfer el precepte dominical, que exigeix la participació en l'assemblea dels germans mitjançant la reunió en un mateix lloc i la consegüent possibilitat de la comunió eucarística. Però per a aquells que estan impeditos de participar en l'Eucaristia i per això són excusats de complir el precepte, la transmissió televisiva o radiofònica constitueix un ajut preciós, sobretot si està integrat pel generós servei dels ministres extraordinaris que porten l'Eucaristia als malalts, tot fent-los arribar la salutació i la solidaritat de la comu-

nitat sencera. D'aquesta manera, també per a aquests cristians, la missa dominical produeix abundants fruits i ells poden viure el diumenge com a veritable «dia del Senyor» i «dia de l'Església».

Capítol IV

DIES HOMINIS

El diumenge, dia de joia, de repòs i de solidaritat

La «joia plena» de Crist

55. «Sigui beneït aquell que ha elevat el gran dia del diumenge sobre tots els dies. El cel i la terra, els àngels i els homes s'abandonen a la joia» (99). Aquests accents de la litúrgia maronita representen bé les intenses aclamacions de goig que de sempre, en la litúrgia occidental i en l'oriental, han caracteritzat el diumenge. D'altra banda, històricament, abans encara que com a dia de repòs –llavors gens previst pel calendari civil–, els cristians visqueren el dia setmanal del Senyor ressuscitat sobretot com a dia de joia. «El primer dia de la setmana, estigueu tots contents», es llegeix a la Didascàlia dels Apòstols (100). I això era ben subratllat també en la praxi litúrgica, a través de l'elecció de gestos apropiats (101). Sant Agustí, fent-se intèrpret de la difosa consciència eclesial, posa precisament en evidència aquest caràcter de la Pasqua setmanal: «S'ometen els dejunis i es prega dempeus com a signe de la resurrecció; per això, a més, tots els diumenges es canta l'al·leluia» (102).

56. Més enllà de les concretes expressions rituals, que poden variar en el temps segons la disciplina eclesial, roman el fet que el diumenge, ressò setmanal de la primera experiència del Ressuscitat, no pot deixar de portar el signe de la joia amb què els deixebles acolliren el Mestre: «Els deixebles s'alegraren en veure el Senyor» (Jn 20,20). Es realitzava per a ells, com després s'acomplirà per a totes les generacions cristianes, la paraula dita per Jesús abans de la passió: «Us doldreu, però la vostra tristesa es convertirà en alegria» (Jn 16, 20). ¿No havia potser pregat ell mateix perquè els deixebles tinguessin «la plenitud de la seva joia»? (cf. Jn 17, 13). El caràcter festiu de l'Eucaristia dominical expressa la joia que Crist transmet a la seva Església a través del do de l'Esperit. La joia és justament un dels fruits de l'Esperit Sant (cf. Rm 14, 17; Ga 5, 22).

57. Per copsar, doncs, en plenitud el sentit del diumenge, convé redescobrir aquesta dimensió de l'existència creient. Certament, ha de caracteritzar tota la vida, i no sols un dia de la setmana. Però el diumenge, en virtut del seu significat de dia del Senyor ressuscitat, en el qual se celebra l'obra divina de la creació i de la «nova creació», és dia de joia a títol especial, o millor dia propici per a educar-se per a la joia, tot redescobrint-ne els trets autèntics i les arrels profundes. En efecte, no ha de ser confosa amb buits sentiments de satisfacció i de plaer, que embriaguen la sensibilitat i l'afectivitat per un moment, però deixen després el cor en la insatisfacció i, al cap i a la fi, en l'amargor. Cristianament entesa, és quelcom molt més

durador i consolador, sap resistir fins i tot, com testimonien els sants (103), la nit obscura del dolor, i, en un cert sentit, és una «virtut» a cultivar.

58. No hi ha tanmateix cap oposició entre la joia cristiana i les veritables joies humanes. Més aviat aquestes són exalçades i troben llur fonament últim propi en la joia de Crist glorificat (cf. Ac 2, 24-31), imatge perfecta i revelació de l'home segons el disseny de Déu. Com va escriure a l'Exhortació sobre la joia cristiana el meu venerat predecessor Pau VI, «la joia cristiana és essencialment una participació espiritual del goig inescrutable, diví i humà alhora, del cor de Jesucrist glorificat» (104). I el mateix Pontífex acabava la seva Exhortació demanant que, el dia del Senyor, l'Església testimoniés fortament la joia sentida pels Apòstols en veure el Senyor el vespre de Pasqua. Invitava, doncs, els pastors a insistir «sobre la fidelitat dels batejats a la celebració festiva i joiosa de l'Eucaristia dominical. ¿Com podrien negligir aquest trobament, aquest convit que el Crist ens prepara amb el seu amor? Que aquesta participació en l'Eucaristia sigui alhora molt digna i festiva! És el Crist crucificat i glorificat que passa enmig dels seus deixebles per endur-se'ls junts cap a la renovació de la seva resurrecció. És el punt culminant, aquí baix, de l'aliança d'amor entre Déu i el seu poble: signe i font d'alegria cristiana, preparació per a la festa eterna» (105). En aquesta perspectiva de fe, el diumenge cristià és un autèntic «fer festa», un dia donat per Déu a l'home per al seu ple creixement humà i espiritual.

L'acompliment del dissabte

59. Aquest aspecte del diumenge cristià n'evidencia d'una manera especial la dimensió d'acompliment del dissabte veterotestamentari. En el dia del Senyor, que l'Antic Testament, com ha estat dit, vincula a l'obra de la creació (cf. Gn 2, 1-3; Ex 20, 8-11) i de l'Èxode (cf. Dt 5, 12-15), el cristià és cridat a anunciar la nova creació i la nova aliança acomplertes en el misteri pasqual de Crist. La celebració de la creació, en comptes de ser anul·lada, és aprofundida en perspectiva cristocèntrica, o sigui a la llum del disseny diví «de recapitularen Crist totes les coses, tant les del cel com les de la terra» (Ef 1, 10). Al seu torn, és donat sentit ple també al memorial de l'alliberament acomplert en l'Èxode, que esdevé memorial de la universal redempció feta per Crist mort i ressuscitat. El diumenge, per tant, més que una «substitució» del dissabte, n'és la seva realització completa, i en un cert sentit la seva expansió i la seva plena expressió, amb vista al camí de la història de la salvació, que té la seva culminació en Crist.

60. En aquesta òptica la teologia bíblica del «sàbat», sense perjudicar el caràcter cristià del diumenge, pot ser plenament recuperada. Ens porta sempre novament i amb estupor mai no atenuat a aquell misteriós començament, en què l'eterna Paraula de Déu, amb lliure decisió d'amor, va treure del no-res el món. Segell de l'obra creadora fou la benedicció i la consagració del dia en què Déu cessà «de tot treball que, creant, havia fet» (Gn 2, 3). D'aquest dia del repòs de Déu pren sentit el temps, assumint, en la successió de les setmanes, no sols un ritme cronològic,

sinó, per dir-ho així, un respir teològic. El constant retorn del «sàbat», en efecte, sostreu el temps al risc del replegament sobre si mateix, perquè resti obert a l'horitzó de l'etern, a través de l'acolliment de Déu i dels seus kairoi, o sigui, dels temps de la seva gràcia i de les seves intervencions de salvació.

61. El «sàbat», el dia setè beneït i consagrat per Déu, mentre clou tota l'obra de la creació, es vincula immediatament a l'obra del sisè dia, en què Déu féu l'home «a la seva imatge i semblança» (cf. Gn 1, 26). Aquesta relació més immediata entre el «dia del Senyor» de Déu i el «dia de l'home» no passà per alt als pares en llur meditació sobre la narració bíblica de la creació. Diu a propòsit d'això Ambròs: «Gràcies, doncs, al Senyor Déu nostre que féu una obra on pogués trobar repòs. Féu el cel, però no llegeixo que hi hagués reposat; féu les estrelles, la lluna, el sol, i ni tan sols aquí llegeixo que hi hagués reposat. En canvi, llegeix que féu l'home i que llavors sí que reposà, perquè tenia en ell un al qual podia perdonar els pecats» (106). El «dia de Déu» tindrà així per sempre un lligam directe amb el «dia de l'home». Quan el manament de Déu recita: «Recorda't del dia del dissabte per santificar-lo» (Ex 20, 8), la pausa manada per honorar el dia a ell dedicat no és, efectivament, per a l'home, una imposició onerosa, sinó més aviat un ajut perquè s'adoni de la seva vital i alliberadora dependència del Creador, i alhora la vocació a col·laborar en la seva obra i a acollir la seva gràcia. Honorant el «repòs» de Déu, l'home es retroba plenament ell mateix, i així el dia del Senyor es manifesta profundament marcat per la benedicció divina (cf. Gn 2,3) i es diria dotat, en virtut d'aquesta, com els animals i els homes (cf. Gn 1, 22.28), d'una mena de «fecunditat». Aquesta s'expressa sobretot en el de revifar i, en un cert sentit, de «multiplicar» el temps mateix, tot augmentant en l'home, amb el record del Déu viu, la joia de viure i el desig de promoure i de donar la vida.

62. El cristià haurà de recordar aleshores que, si per a ell han caigut les modalitats del dissabte jueu, superades per l'«acompliment» dominical, romanen vàlids els motius de fons que imposen la santificació del «dia del Senyor», fixats en la solemnitat del Decàleg, però que cal rellegir a la llum de la teologia i de l'espiritualitat del diumenge: «Observa el repòs del dissabte, consagra-me'l, com t'ha manat el Senyor, el teu Déu. Tens sis dies per a treballar i fer totes les feines que calgui, però el dia setè és el dia de repòs, dedicat al Senyor, el teu Déu. No facis cap treball, ni tu, ni el teu fill, ni la teva filla, ni el teu esclau, ni la teva esclava, ni el teu bou, ni el teu ase, ni cap dels teus animals, ni l'immigrant que resideix a la teva ciutat. Així, el teu esclau i la teva esclava podran reposar igual que tu. Recorda't que eres esclau en el país d'Egipte, i que el Senyor, el teu Déu, te'n va fer sortir amb mà forta i braç poderós: per això el Senyor, el teu Déu, et mana de respectar el repòs del dissabte» (Dt 5, 12-15). L'observança del dissabte apareix aquí íntimament lligada a l'obra d'alliberament acomplerta per Déu per al seu poble.

63. Crist ha vingut a realitzar un nou «èxode», a tornar la llibertat als oprimits. Ha fet moltes guaricions en dissabte (cf. Mt 12, 9-14 i paral·lels), no certament per violar el dia del Senyor, sinó per realitzar-ne el ple significat: «El dissabte ha estat

fet per a l'home, i no l'home per al dissabte» (Mc 2, 27). Oposant-se a la interpretació massa legalista d'alguns seus contemporanis, i desenvolupant l'autèntic sentit del dissabte bíblic, Jesús, «Senyor del dissabte» (Mc 2, 28), reconduïx l'observança d'aquest dia al seu caràcter alliberador, posat junt amb la salvaguarda dels drets de Déu i dels drets de l'home. Es comprèn així per què els cristians, anunciadors de l'alliberament acomplert en la sang de Crist, se sentiren autoritzats a transportar el sentit del dissabte al dia de la resurrecció. La Pasqua de Crist, en efecte, ha alliberat l'home d'una esclavitud molt més radical que la que pesava sobre un poble oprimat: l'esclavitud del pecat, que allunya l'home de Déu, l'allunya també d'ell mateix i dels altres, tot posant en la història sempre nous gèrmens de dolenteria i de violència.

El dia de repòs

64. Durant alguns segles els cristians visqueren el diumenge només com a dia del culte, sense poder-hi afegir també el significat específic del repòs sabàtic. Només al segle IV, la llei civil de l'Imperi Romà reconegué el ritme setmanal, fent de tal manera que el «dia del sol» els jutges, les poblacions de les ciutats i les corporacions dels diversos oficis cessaren de treballar (107). Els cristians s'alegraren de veure així trets els obstacles que fins llavors havien fet a vegades heroica l'observança del dia del Senyor. Ara podien dedicar-se a la pregària comuna sense impediments (108).

Fóra, doncs, un error veure en la legislació respectuosa del ritme setmanal una simple circumstància històrica sense valor per a l'Església i que aquesta podria abandonar. Els Concilis no han deixat de conservar, també després de la fi de l'Imperi, les disposicions relatives al repòs festiu. Després, en els països on els cristians són en petit nombre i on els dies festius del calendari no corresponen al diumenge, aquest últim roman sempre el dia del Senyor, el dia en què els fidels es reuneixen per a l'assemblea eucarística. Això, però, s'esdevé al preu de no pocs sacrificis. Per als cristians no és normal que el diumenge, dia de festa i de joia, no sigui també dia de repòs i continua tanmateix per a aquests difícil «santificar» el diumenge, no disposent d'un temps lliure suficient.

65. D'altra banda, el lligam entre el dia del Senyor i el dia del repòs a la societat civil té una importància i un significat que van més enllà de la perspectiva pròpiament cristiana. L'alternança, en efecte, entre treball i repòs, inscrita en la natura humana, és volguda de Déu mateix, com subratlla el text de la creació al llibre del Gènesi (cf. 2,2-3; Ex 20, 8-11): el repòs és una cosa «sagrada», i és per a l'home la condició per a sostreure's al cicle, de vegades excessivament absorbent, dels compromisos terrenals i prendre nova consciència que tot és obra de Déu. El poder religiós que Déu dona a l'home sobre la creació correria el risc de fer-los oblidar que Déu és el Creador, del qual tot depèn. Aquest reconeixement és encara més urgent en la nostra època, en la qual la ciència i la tècnica han estès increïblement el poder que l'home exerceix a través del seu treball.

66. Finalment, no convé perdre de vista que, també en el nostre temps, per a molts el treball és una dura servitud, ja sigui per raó de les miserables condicions en què es desplega i dels horaris que imposa, especialment en les regions més pobres del món, la sigui perquè subsisteixen, en les mateixes societats econòmicament més evolucionades, massa casos d'injustícia i d'explotació de l'home per part de l'home. Quan l'Església en el curs dels segles ha legiferat sobre el repòs dominical (109), ha considerat sobretot el treball dels servents i dels obrers, no certament perquè fos un treball menys digne respecte a les exigències espirituals de la pràctica dominical, sinó més aviat perquè estava més necessitat d'una reglamentació que n'alleugerís el pes, i permetés a tothom de santificar el dia del Senyor. En aquesta clau el meu predecessor Lleó XIII en l'Encíclica *Rerum novarum* mostrava el repòs festiu com un dret del treballador que l'Estat ha de garantir (110).

Queda també en el nostre context històric l'obligació de maldar perquè tothom pugui conèixer la llibertat, el repòs i la distensió que són necessaris per a llur dignitat d'home, amb les connexes exigències religioses, familiars, culturals, interpersonals, que difícilment poden ser satisfetes, si no és salvaguardat almenys un dia setmanal per a fruitar junts de la possibilitat de reposar i de fer festa. Òbviament, aquest dret del treballador al repòs pressuposa el seu dret al treball i, mentre reflexionem sobre aquesta problemàtica connexa amb la concepció cristiana del diumenge, no poden deixar de compartir íntimament el desencís de tants homes i dones que, per manca de llocs de treball, són obligats també els dies feiners a la inactivitat.

67. A través del repòs dominical, les preocupacions i les tasques quotidianes poden retrobar llur justa dimensió: les coses materials per a les quals ens agitem deixen lloc als valors de l'esperit; les persones amb les quals vivim reprenen, en el trobament i en el diàleg més serè, llur rostre veritable. Les mateixes bellesa de la natura –massa vegades explotades per una lògica de domini que es gira contra l'home– poden ser redescobertes i profundament assaborides. Dia de pau de l'home amb Déu, amb si mateix i amb els propis semblants, el diumenge esdevé així també moment en què l'home és invitat a llançar una mirada regenerada sobre les meravelles de la natura, deixant-se implicar en aquella harmonia meravellosa i misteriosa que, segons sant Ambròs, per una «lleï inviolable de concòrdia i d'amor», uneix els diversos elements del cosmos en un «vinclle d'unió i de pau» (111). L'home es fa llavors més conscient, segons les paraules de l'Apòstol, que «tot el que Déu ha creat és bo, i no s'ha de rebutjar res si es menja donant-ne gràcies. La paraula de Déu i la pregària ho santifiquen» (1 Tm 4,4-5). Si, doncs, després de sis dies de treball –reduïts, en realitat, ja per a molts, a cinc– l'home cerca un temps de distensió i de millor cura d'altres aspectes de la pròpia vida, això respon a una necessitat autèntica, en plena harmonia amb la perspectiva del missatge evangèlic. El creient és cridat per això a satisfer aquesta exigència, bo i harmonitzant-la amb les expressions de la seva fe personal i comunitària, manifestada en la celebració i la santificació del dia del Senyor.

Per això és natural que els cristians s'esforcin perquè, també en les circumstàncies especials del nostre temps, la legislació civil tingui en compte llur deure de santificar el diumenge. És tanmateix per a ells una obligació de consciència organitzar el repòs dominical de manera que els sigui possible participar en l'Eucaristia, tot abstenint-se dels treballs i els afers incompatibles amb la santificació del dia del Senyor, amb la seva típica joia i amb el necessari repòs de l'esperit i del cos (112).

68. Donat que el repòs mateix, per tal de no degenerar en buidor o esdevenir font d'avorriment, ha de portar enriquiment espiritual, més gran llibertat, possibilitats de contemplació i de comunió fraterna, els fidels triaran, entre els mitjans de cultura i les diversions que la societat ofereix, aquells que estan més d'acord amb una vida conforme als preceptes de l'Evangelí. En aquesta perspectiva, el repòs dominical i festiu adquireix una dimensió «profètica», perquè afirma no sols la primacia absoluta de Déu, sinó també el primat i la dignitat de la persona respecte a les exigències de la vida social i econòmica, i anticipant en certa manera els «cels nous» i la «terra nova», on l'alliberament de l'esclavatge de les necessitats serà definitiu i total. En una paraula, el dia del Senyor esdevé així, de la manera més autèntica, també el dia de l'home.

Dia de solidaritat

69. El diumenge ha de donar també als fidels l'ocasió de dedicar-se a les activitats de misericòrdia, de caritat i d'apostolat. La participació interior en la joia de Crist ressuscitat implica la compartició plena de l'amor que batega en el seu cor: no hi ha joia sense amor! Jesús mateix ho explica, posant en relació el «manament nou» amb el do de la joia: «Si guardeu els meus manaments, us mantindreu en el meu amor, tal com jo guardo els manaments del meu Pare i em mantinc en el seu amor. Us he dit tot això perquè la meua joia sigui també la vostra, i la vostra joia sigui completa. Aquest és el meu manament: que us estimeu els uns als altres tal com jo us he estimat» (Jn 15, 10-12).

L'Eucaristia dominical, doncs, no sols no distreu dels deures de caritat, sinó que al contrari compromet més els fidels «a totes les obres de caritat, de pietat i d'apostolat, amb les quals es posi de manifest que si bé els cristians no són d'aquest món, són, però, la llum del món i glorifiquen el Pare davant dels homes» (113).

70. De fet, des dels temps apostòlics, la reunió dominical ha estat per als cristians un moment de compartició fraterna amb els més pobres. «Cada primer dia de la setmana, que cadascú posi a part el que hagi pogut estalviar» (1 Co 16,2). Aquí es tracta de la col·lecta organitzada per Pau a les Esglésies pobres de Judea: en l'Eucaristia dominical el cor creient s'eixampla a les dimensions de l'Església. Però copsar en profunditat la invitació de l'Apòstol, que més que proure una estreta mentalitat del «donatiu», apel·la més aviat a una exigent cultura de la compartició, concretada entre els membres mateixos de la comunitat tant com en relació amb tota la societat (114). Més que mai s'han d'escoltar de nou les severes

advertències que adreça a la comunitat de Corint, culpable d'haver humiliat els pobres a l'àgape fratern que acompanyava la «cena del Senyor»: «El resultat és que, quan us reuniu tots alhora, ja no celebren el sopar del Senyor, perquè, al moment de l'àpat, cadascú menja el sopar que ha portat, i mentre els uns passen gana els altres beuen massa. ¿Que no teniu les vostres cases, si voleu menjar i beure? ¿O bé menyspreu l'Església de Déu i voleu avergonyir els qui no tenen res?» (1Co 11, 20-22).

Igualment vigorosa és la paraula de Jaume: «Suposem que, mentre la comunitat està reunida, entra un home amb un vestit magnífic i amb anell d'or, i entra també un pobre amb un vestit miserable. Si us fixeu en el qui porta el vestit magnífic i li dieu: «Seu aquí, en el lloc d'honor», i al pobre li dieu: «Tu, queda't dret, o seu aquí, als meus peus», ¿no esteu fent diferències entre vosaltres? ¿No sou uns jutges que es guien per raonaments malvats?» (2,2-4).

71. Les indicacions dels Apòstols trobaren aviat ressò des dels primers segles i suscitaren accents vibrants en la predicació dels pares de l'Església. Paraules de foc adreçava sant Ambròs als rics que presumien de satisfer llurs obligacions religioses freqüentant l'església sense compartir llurs béns amb els pobres i fins i tot oprimint-los: «Escolta, ric, ¿què diu el Senyor? I tu véns a l'església no per donar quelcom a qui és pobre sinó per prendre» (115). No menys exigent és sant Joan Crisòstom: «¿Vols honorar el Cos de Crist? No l'oblidis quan es troba despullat. No li tributis honor aquí en el temple amb draperies de seda, i després oblident-lo a fora, on pateix fred i nuesa. Aquell que ha dit: «Això és el meu cos», és el mateix que ha dit: «M'heu vist afamat i no m'heu donat menjar», i «Allò que heu fet al més petit dels meus germans, m'ho heu fet a mi» [...]. ¿De què serveix que la taula eucarística estigui sobrecarregada de calzes d'or, quan ell mor de fam? Comença a saciar l'afamat; després amb allò que quedi podràs ornar també l'altar» (116).

Són paraules que recorden eficaçment a la comunitat cristiana el deure de fer l'Eucaristia el lloc on la fraternitat esdevingui concreta solidaritat, on els últims siguin els primers en la consideració i en l'afecte dels germans, on Crist mateix, a través del do generós fet pels rics als més pobres, pugui en certa manera continuar en el temps el miracle de la multiplicació dels pans (117).

72. L'Eucaristia és esdeveniment i projecte de fraternitat. De la missa dominical surt una onada de caritat, destinada a escampar-se per tota la vida dels fidels, iniciant a animar la manera mateixa de viure la resta del diumenge. Si aquest és dia de joia, convé que el cristià digui amb les seves actituds concretes que no es pot ser feliç «sol». Ell mira al voltant per distingir les persones que poden necessitar la seva solidaritat. Pot passar que en el seu veïnatge o en el seu radi de coneixences hi hagi malalts, ancians, infants, immigrants que precisament el diumenge senten d'una manera encara més dura la solitud, la necessitat, la condició de sofriment. Certament, el compromís per ells no pot limitar-se a una esporàdica iniciativa dominical. Però, posada una actitud de compromís més global, ¿per què no donar a dia del senyor un to més gran de compartició, activant tota la inventiva de què és

capaç la caritat cristiana? Invitar a taula alguna persona sola, visitar malalts, procurar menjar a alguna família necessitada, dedicar alguna hora a específiques iniciatives de voluntariat o de solidaritat, seria certament una manera de portar en la vida la caritat de Crist obtinguda a la taula eucarística.

73. Viscuda així, no sols l'Eucaristia dominical, sinó tot el diumenge esdevé una gran escola de caritat, de justícia i de pau. La presència del Ressuscitat enmig dels seus es fa projecte de solidaritat, urgència de renovació interior, impuls a canviar les estructures de pecat en què els individus, les comunitats, a vegades els pobles enters són atrapats. En comptes de ser evasió, el diumenge cristià és més aviat «profecia» inscrita en el temps, profecia que obliga els creients a seguir les petjades d'Aquell que ha vingut «a anunciar als pobres un missatge joiós, a proclamar als captius l'alliberament i als cecs la vista; a tornar la llibertat als oprimits i a anunciar un any de gràcia del Senyor» (Lc 4, 18-19). Posant-se a la seva escola, en la memòria dominical de la Pasqua, i recordant la seva promesa: «Us deixo la pau, us dono la meva pau» (Jn 14, 27), el creient esdevé al seu torn pacificador.

Capítol V

DIES DIERUM

El diumenge, festa primordial, reveladora del sentit del temps

Crist, Alfa i Omega del temps

74. «En la fe cristiana el temps té una importància fonamental. Dintre de la seva dimensió es crea el món, en el seu interior es desenvolupa la història de la salvació, que té el seu cim en «la plenitud del temps» de l'Encarnació i la seva fi en el retorn gloriós del Fill de Déu, al final del temps. En Jesucrist, Verb encarnat, el temps esdevé una dimensió de Déu, que en si mateix és etern» (118).

Els anys de l'existència terrena de Crist, a la llum del Nou Testament, constitueixen realment el centre del temps. Aquest centre té el seu cim en la resurrecció. Si és veritat, en efecte, que és Déu fet home des del primer instant de la seva concepció en el si de la Verge Santa, és també veritat que només amb la resurrecció la seva humanitat queda totalment transfigurada i glorificada, i així revela plenament la seva identitat i la seva glòria divina. En el discurs fet a la sinagoga d'Antioquia de Pisídia (cf. Ac 13, 33), Pau aplica justament a la resurrecció de Crist l'afirmació del Salm 2: «Tu ets el meu fill, avui t'he engendrat» (v. 7). Precisament per això, en la celebració de la Vetlla pasqual, l'Església presenta el Crist ressuscitat com a «Principi i Fi, Alfa i Omega». Aquestes paraules, pronunciades pel celebrant en la preparació del ciri pasqual, en el qual hi ha marcada la xifra de l'any en curs, posen en evidència el fet que «Crist és Senyor dels temps, el seu principi i el seu acompliment; cada any, cada dia i cada moment són abastats per la seva Encarnació i la seva Resurrecció, per trobar-se, així, novament en 'la plenitud del temps'» (119).

75. Essent el diumenge la Pasqua setmanal, en què és commemorat i fet present el dia en el qual Crist ressuscità dels morts, és també el dia que revela el sentit del temps. No hi ha parentiu amb els cicles còsmics, segons els quals la religió natural i la cultura humana tendeixen a ritmar el temps, fent una concessió al mite de l'etern retorn. El diumenge cristià és una altra cosa! Brollant de la resurrecció, penetra els temps de l'home, els mesos, els anys, els segles, com una fletxa direccional que els travessa tot orientar-los cap a l'horitzó de la segona vinguda de Crist. El diumenge prefigura el dia final, el de la Parusia, ja en certa manera anticipada per la glòria de Crist en l'esdeveniment de la resurrecció.

En efecte, tot el que succeirà, fins a la fi del món, no serà sinó una expansió i una explicitació del que succeí el dia en què el cos lacerat del Crucificat ressuscità pel poder de l'Esperit i esdevingué al mateix temps la font de l'Esperit per a la humanitat. El cristià sap, per això, que no ha d'esperar un altre temps de salvació, ja que el món, sigui quina sigui la seva durada cronològica, viu ja en el darrer temps. No sols l'Església, sinó el cosmos mateix, són contínuament dirigits i guiats pel Crist glorificat. Aquesta energia vital empeny la creació, que «gemega i sofreix fins ara dolors de part» (Rm 8, 22), vers la meta del seu ple rescate. D'aquest camí l'home no en pot tenir més que una obscura intuïció; els cristians en tenen la xifra i la certesa, i la santificació del diumenge és un testimoni significatiu que ells són cridats a donar, perquè els temps de l'home siguin sempre sostinguts per l'esperança.

El diumenge en l'any litúrgic

76. Si el dia del Senyor, amb el seu ritme setmanal, és arrelat en la tradició més antiga de l'Església i és de vital importància per al cristià, un altre ritme no ha tardat a afirmar-se: el cicle anual. Correspon, en efecte, a la psicologia humana celebrar els aniversaris, associant al retorn de les dates i de les estacions el record d'esdeveniments passats. Quan després es parla d'esdeveniments decisius per a la vida d'un poble, és normal que llur aniversari susciti un clima de festa que ve a trencar la monotonia dels dies.

Ara, els principals esdeveniments de salvació damunt els quals recolza la vida de l'Església foren, per designi de Déu, estretament vinculats a la Pasqua i a la Pentecosta, festes anuals dels jueus, i profèticament prefigurats en elles. Des del segle segon, la celebració per part dels cristians de la Pasqua anual, afegint-se a la de la Pasqua setmanal, ha permès de donar més amplitud a la meditació del misteri de Crist mort i ressuscitat. Precedida d'un dejuni que la prepara, celebrada en el curs d'una llarga vetlla, prolongada amb els cinquanta dies que porten a la Pentecosta, la festa de Pasqua, «solemnitat de les solemnitats», ha esdevingut el dia per excel·lència de la iniciació dels catecúmens. En efecte, si a través del baptisme moren al pecat i ressusciten a una vida nova, és perquè Jesús «ha mort pels nostres pecats i ha ressuscitat per a la nostra justificació» (Rm 4, 25; cf. 6, 3-11). Íntimament connexa amb el misteri pasqual, adquireix relleu especial la solemnitat de la

Pentecosta, en què se celebren la vinguda de l'Esperit Sant damunt els Apòstols, reunits amb Maria, i l'inici de la missió envers tots els pobles (120).

77. Una lògica commemorativa semblant ha presidit l'estructuració de tot l'any litúrgic. Com recorda el Concili Vaticà II, l'Església ha volgut distribuir al llarg de l'any «tot el misteri de Crist en el cicle de l'any, des de l'Encarnació i el Nadal fins a l'Ascensió, la Pentecosta i l'espera de la benaurada esperança i de la vinguda del Senyor. Commemorant així els misteris de la redempció, obre als fidels les riqueses de les accions salvífiques i dels mèrits del seu Senyor, fins al punt que d'alguna manera les fa en tot temps, perquè s'hi posin en contacte i s'omplin de la gràcia de la salvació» (121).

Celebració solemníssima, després de la Pasqua i de la Pentecosta, és indubtablement el Nadal del Senyor, en el qual els cristians mediten el misteri de l'Encarnació i contemplen el Verb de Déu que es digna d'assumir la nostra humanitat per fer-nos participants de la seva divinitat.

78. Igualment, «en la celebració d'aquest cicle anual dels misteris de Crist, la santa Església venera amb un amor especial la benaurada Maria, Mare de Déu, unida indissolublement a l'obra salvífica del seu Fill» (122). De la mateixa manera, introduint en el cicle anual, en ocasió de llurs aniversaris, les memòries dels màrtirs i d'altres sants, «l'Església proclama el misteri pasqual en els sants que han sofert amb Crist i han estat glorificats amb ell» (123). El record dels sants, celebrat en l'autèntic esperit de la litúrgia, no enfosqueix la centralitat de Crist, sinó que al contrari l'exalça, tot mostrant la potència de la seva redempció. Com canta sant Paulí de Nola, «tot passa, la glòria dels sants dura en Crist, que tot ho renova, mentre que ell roman el mateix» (124). Aquesta intrínseca relació de la glòria dels sants a la de Crist és inscrita en l'estatut mateix de l'any litúrgic, en l'observança del diumenge que el marca totalment, el compromís eclesial i espiritual del cristià està profundament incardinat en Crist, en el qual troba la seva raó de ser i del qual obté aliment i estímulo.

79. El diumenge apareix així el model natural per a comprendre i celebrar aquelles solemnitats de l'any litúrgic, el valor de les quals per a l'existència cristiana és tan gran que l'Església ha establert de subratllar-ne la importància perquè obliga els fidels a participar en la missa i a observar el repòs, encara que caiguin en dies variables de la setmana (125). El nombre d'aquestes festes ha canviat en les diverses èpoques, tenint en compte les condicions socials i econòmiques i llur arrelament en la tradició, a més del suport de la legislació civil (126).

L'actual ordenament canonicolítúrgic preveu la possibilitat que cada Conferència episcopal, per raó de circumstàncies pròpies d'aquest o d'aquell altre país, redueixi la llista dels dies de precepte. L'eventual decisió en aquest sentit té necessitat de ser confirmada per una especial aprovació de la Seu Apostòlica (127), i en aquest cas, la celebració d'un misteri del Senyor, com l'Epifania, l'Ascensió o la solemnitat del Cos i de la Sang de Crist, ha de ser remesa al diumenge, segons les normes litúrgiques, perquè els fidels no estiguin privats de la meditació del miste-

ri (128). El pastors, d'altra banda, procuraran encoratjar els fidels a participar en la missa també en ocasió de les festes d'una certa importància que cauen durant la setmana (129).

80. Un discurs pastoral específic és afrontat en relació amb les situacions freqüents en què tradicions populars i culturals típiques d'un ambient corren el risc d'envair la celebració dels diumenges i de les altres festes litúrgiques, tot barrejant l'esperit de l'autèntica fe cristiana amb elements que li són estranys i podrien desfigurar-la. Convé en aquests casos esclarir-ho, amb la catequesi i oportunes intervencions pastorals, tot rebutjant allò que és inconciliable amb l'Evangelí de Crist. No convé tanmateix oblidar que sovint aquestes tradicions –això val anàlogament per a noves propostes culturals de la societat civil– no manquen de valors que s'avenen sense dificultat amb les exigències de la fe. Pertoca als pastors fer un discerniment que salvi els valors presents en la cultura d'un determinat context social i sobretot en la religiositat popular, procurant que la celebració litúrgica, especialment la dels diumenges i de les festes, no en sofreixi, sinó que més aviat en surti avantatjada (130).

CONCLUSIÓ

81. És realment gran la riquesa espiritual i pastoral del diumenge, tal com la tradició ens ha llegat. Cultivat en la totalitat dels seus significats i de les seves implicacions, aquest és, en certa manera, síntesi de la vida cristiana i condició per a viure-la bé. Es comprèn, doncs, per què l'observança del dia del Senyor és particularment estimada per l'Església i roman una veritable i pròpia obligació a l'interior de la disciplina eclesial. Aquesta observança, tanmateix, abans i tot de ser sentida com un precepte, ha de ser-ho com una exigència inscrita en la profunditat de l'existència cristiana. És realment de capital importància que cada fidel es convencí que no pot viure la seva fe, en la plena participació en la vida de la comunitat cristiana, sense prendre regularment part a l'assemblea eucarística dominical. Si en l'Eucaristia es realitza aquella plenitud del culte que els homes deuen a Déu, i que no té comparació amb cap altra experiència religiosa, això s'expressa amb particular eficàcia precisament en la reunió dominical de tota la comunitat, obedient a la veu del Ressuscitat que la convoca, per donar-li la llum de la seva Paraula i el nodriment del seu Cos com a perenne font sacramental de redempció. La gràcia que brolla d'aquesta font renova els homes, la vida, la història.

82. I amb aquesta forta convicció de fe, acompanyada de la consciència del patrimoni de valors també humans arrelats en la pràctica dominical, que els cristians d'avui han d'afrontar davant les sol·licitacions d'una cultura que ha adquirit beneficiósament les exigències de repòs i de temps lliure, però que les viu sovint d'una manera superficial, i a vegades està seduïda per formes de diversió que són moralment discutibles. El cristià se sent certament solidari amb els altres homes en la fruïció del dia de repòs setmanal; al mateix temps, però, té viva consciència de la

novetat i de l'originalitat del diumenge, dia en què és cridat a celebrar la salvació seva i de tota la humanitat. Si aquest és dia de joia i de repòs, això brolla precisament del fet que és el «dia del Senyor», el dia del Senyor ressuscitat.

83. Percebut i viscut així, el diumenge esdevé en certa manera l'ànima dels altres dies, i en aquest sentit es pot recordar la reflexió d'Orígenes, segons el qual el cristià perfecte «és sempre en el dia del Senyor, celebra sempre el diumenge» (131). El diumenge és una autèntica escola, un itinerari permanent de pedagogia eclesial. Pedagogia insubstituïble, especialment en les condicions de la societat d'avui, marcada cada vegada més fortament per la fragmentació i pel pluralisme cultural, que posen contínuament a prova la fidelitat de cada cristià a les exigències específiques de la seva fe. En moltes parts del món es perfila la condició d'un cristianisme de la «diàspora», és a dir, posat a prova per una situació de dispersió, en què els deixebles de Crist ja no reïxen a mantenir fàcilment els contactes entre ells ni són ajudats per estructures i tradicions pròpies de la cultura cristiana. En aquest context problemàtic, la possibilitat de retrobar-se el diumenge amb tots els germans de fe, intercanviant-se els dons de la fraternitat, és un ajut irrenunciable.

84. Posat per sostenir la vida cristiana, el diumenge adquireix naturalment també un valor de testimoniatge i d'anunci. Dia de pregària, de comunió, de joia, es reflecteix en la societat, irradiant energies de vida i motius d'esperança. El diumenge és l'anunci que el temps, habitat per Aquell que és el Ressuscitat i el Senyor de la història, no és el fèretre de les nostres il·lusions sinó el bressol d'un futur sempre nova, l'oportunitat que ens és donada per transformar els moments fugaçs d'aquesta vida en llavors d'eternitat. El diumenge és invitació a mirar endavant, és el dia en què la comunitat cristiana crida a Crist el seu «Marana tha: veniu, Senyor!» (1Co 16, 22). En aquest crid d'esperança i d'espera, esdevé companyia i suport de l'esperança dels homes. I de diumenge en diumenge, il·luminada per Crist, camina vers el diumenge sense fi de la Jerusalem celestial, quan s'haurà acomplert en tots els seus detalls la mística Ciutat de Déu, que «no necessita ni la llum del sol ni la de la lluna, perquè la glòria de Déu la il·lumina i la seva llum és l'Anyell» (Ap 21, 23).

85. En aquesta tensió vers la meta l'Església és sostinguda i animada per l'Esperit. Ell en desvetlla la memòria i actualitza per a cada generacions de creients l'esdeveniment de la resurrecció. És el do interior que ens uneix al Ressuscitat i als germans en la intimitat d'un únic cos, refivant la nostra fe, vessant en el nostre cor la caritat, reanimant la nostra esperança. L'Esperit és present sense interrupció en cada dia de l'Església, perquè irromp imprevisible i generós amb la riquesa dels seus dons, però en la reunió dominical per a la celebració setmanal de la Pasqua l'Església es posa especialment a escoltar-lo, i es llança amb vell vers Crist, en el desig ardent del seu retorn gloriós: «L'Esperit i l'esposa diuen: 'Vine!'» (Ap 22, 17). Precisament en consideració al paper de l'Esperit he desitjat que aquesta exhortació a redescobrir el sentit del diumenge fos publicada en aquest any que, en la preparació immediata al Jubileu, és dedicat justament a l'Esperit Sant.

86. Confio l'acolliment actiu d'aquesta Carta apostòlica, per part de la comunitat cristiana, a la intercessió de la Verge Santa. Ella, sense treure res a la centralitat de Crist i del seu Esperit, és present en cada diumenge de l'Església. El mateix misteri de Crist ho exigeix: ¿com podria, en efecte, ella que és la Mater Domini i la Mater Ecclesiae, no ser present a títol especial, el dia que és alhora dies Domini i dies Ecclesiae?

Els fidels que escolten la Paraula proclamada en l'assemblea dominical miren la Verge Maria, i n'aprenen a guardar-la i a meditar-la en el propi cor (cf. Lc 2, 19). Amb Maria aprenen a estar al peu de la creu, per oferir al Pare el sacrifici de Crist i unir-hi l'ofrena de la pròpia vida. Amb Maria viuen la joia de la resurrecció, tot fent pròpies les paraules del Magnificat que canten el do inexhaurible de la divina misericòrdia al llarg dels temps: «L'amor que té als qui creuen en ell s'estén de generació en generació» (Lc 1, 50). De diumenge en diumenge, el poble pelegrí segueix les petjades de Maria, i la seva intercessió materna fa particularment intensa i eficaç la pregària que l'Església eleva a la Santíssima Trinitat.

87. La imminència del Jubileu, estimadíssims germans i germanes, ens invita a aprofundir el nostre compromís espiritual i pastoral. Aquesta és, efectivament, la seva finalitat. En l'any en què serà celebrat, moltes iniciatives el caracteritzaran i li donaran el to singular que no pot deixar de tenir la conclusió del segon mil·lenni i l'inici del tercer de l'Encarnació del Verb de Déu. Però aquest any i aquest temps especial passaran, esperant altres jubileus i altres escaïences solemnes. El diumenge, amb la seva ordinària «solemnitat», romandrà per marcar el temps del pelegrinatge de l'Església, fins al diumenge sense posta.

Us exhorto, per això, estimats germans en l'episcopat i en el sacerdoci, a treballar incansablement, junt amb els fidels, perquè el valor d'aquest dia sagrat sigui cada vegada més reconegut i viscut. Això donarà fruits en les comunitats cristianes i no deixarà d'exercir beneficiosos fluxos en tota la societat civil.

Que els homes i les dones del tercer mil·lenni, trobant l'Església que cada diumenge celebra joiosament el misteri del qual prové tota la seva vida, puguin trobar el mateix Crist ressuscitat. I que els seus deixebles, renovant-se constantment en el memorial setmanal de la Pasqua, siguin anunciadors cada vegada més creïbles de l'Evangelí que salva i constructors actius de la civilització de l'amor.

A tots la meva benedicció apostòlica!

Donat a Roma, prop de Sant Pere, el 31 de maig, solemnitat de la Pentecosta, de l'any 1998, el vintè del meu pontificat.

Joan Pau II, Papa

(1) Cf. Ap 1, 10: «Kyriake hemera»; cf. també Didakhè 14, 1; sant Ignasi d'Antiòquia, Als cristians de Magnèsia, 9, 1-2: SC 10, 88-89.

(2) Pseudo Eusebi d'Alexandria, Sermó 16: PG 86, 416.

(3) In die dominica Paschae II, 52: CCL 78, 550.

- (4) Conc. Ecum. Vat. II, Const. sobre la sagrada litúrgia *Sacrosanctum Concilium*, 106.
- (5) *Ibid.*
- (6) Cf. *Motu proprio Mysteriorum paschalis* (14 febrer 1969): AAS 61 (1969), 222-226.
- (7) Cf. Nota pastoral de la Conferència episcopal italiana *Il giorno del Signore* (15 juliol 1984), 5: *Ench. CEI* 3, 1938.
- (8) Const. sobre la sagrada litúrgia *Sacrosanctum Concilium*, 106.
- (9) Homilia per al solemne inici del Pontificat (22 octubre 1978), 5: AAS 70 (1978), 947.
- (10) N. 25: AAS 73 (1981), 639.
- (11) Const. past. sobre l'Església en el món d'avui *Gaudium et spes*, 34.
- (12) El dissabte és viscut pels nostres germans jueus amb una espiritualitat «esponsal», com es veu, per exemple, en textos de *Genesis Rabbah* X, 9 i XI, 8 (cf. J. Neusner, *Genesis Rabbah*, vol. I, Atlanta 1985, p. 107 i p. 117). De tonalitat nupcial és igualment el cant *Leka dôdi*: «El teu Déu estarà content de tu, com ho està el nuvi amb la núvia. Enmig dels fidels del teu poble escollit, vine, núvia, sàbat, reina» (*Preghiera serale del sabato*, a cura d'A. Toaff, Roma 1968-69, p. 3).
- (13) Cf. A.J. Heschel, *The sabbath. Its meaning for modern man* (22 ed. 1995), p. 3-24.
- (14) «*Verum autem sabbatum ipsum redemptorem nostrum Iesum Christum Dominum habemus*»: *Epist.* 13, 1: CCL 140 A, 992.
- (15) *Epist. ad Decentium* XXV, 4, 7: PL 20, 555.
- (16) *Homiliae in Hexaemeron* II, 8: SC 26, 184.
- (17) Cf. *In Io. Ev. tract.* XX, 20, 2: CCL 36, 203; *Epist.* 55, 2: CSEL 34, 170-171.
- (18) Aquesta referència a la resurrecció és particularment visible en la llengua russa, on el diumenge és anomenat precisament «resurrecció» (*voskresén'e*).
- (19) *Epist.* 10, 96, 7.
- (20) Cf. *ibid.* En referència a la carta de Plini, també Tertul·lià recorda els «*coetus antelucani*» a *Apologeticum* 2,6: CCL 1, 88; *De corona* 3,3: CCL 2, 1043.
- (21) Als cristians de Magnèsia, 9, 1-2: SC 10, 88-89.
- (22) *Sermo 8 in octava Paschalis* 4: PL 46, 841. Aquest caràcter de «dia primer» del diumenge és ben evident en el calendari litúrgic llatí, on el dilluns és anomenat *feria secunda*, el dimarts *feria tertia*, etc. Una semblant denominació dels dies de la setmana es retroba a la llengua portuguesa.
- (23) Sant Gregori de Nissa, *De castigatione*: PG 46, 309. També en la litúrgia maronita és subratllat el nexa entre el dissabte i el diumenge, a partir del «misteri del Dissabte Sant» (cf. M. Hayek, *Maronite [Eglise]: Dictionnaire de spiritualité*, X [1980], 632-644).
- (24) Ritu del baptisme d'infants, n. 9; cf. Ritu de la iniciació cristiana d'adults, n. 59.
- (25) Cf. Missal Romà, Ritu de l'aspersió dominical de l'aigua beneïta.
- (26) Cf. *snat Basili*, *Sobre l'Esperit sant* 27, 66: SC 17, 484-485. Cf. també *Carta de Bernabé* 15, 8-9: SC 172, 186-189; *sant Justí*, *Diàleg amb Trifó* 24.138: PG 6, 528.793; *Orígenes*, *Com. sobre els Salms*, *Salm 118* (119), 1: PG 12, 1588.
- (27) «*dDomine, praestitisti nobis pacem quietis, pacem sabbati, pacem sine vespera*»: *Confess.* 13, 50: CCL 27, 272.
- (28) Cf. *sant Agustí*, *Epist.* 55, 17: CSEL 34, 188: «*Ita ergo erit octavus, qui primus, ut prima vita sed aeterna reddatur*».
- (29) Així en l'anglès *Sunday* i en l'alemany *Sonntag*.
- (30) *Apologia* I, 67: PG 6, 430.
- (31) Cf. *sant Màxim de Torí*, *Sermo* 44, 1: CCL 23, 178; *id.*, *Sermó* 53, 2: CCL 23, 219; *Eusebi de Cesarea*, *Comm. in Ps.* 91: PG 23, 1169-1173.
- (32) *Vegeu*, per exemple, l'himne per a l'Ofici de les Lectures: «*Dies aetasque ceteris / octava splendet sanctior / in te quam, Iesu, consecras / primitiae surgentium*» (I set.); i també «*Salve dies, dierum gloria / dies felix Christi victoria, / dies digna iugi laetitia / dies prima. // Lux divina caecis irradiat, / in quan Christus infernum spoliat, / mortem*»

- vincit et reconciliat / summis ima» (II set.). Anàlogues expressions es retroben en himnes adoptats en la Litúrgia de les hores en diverses llengües modernes.
- (33) Cf. sant Climent d'Alexandria, Stromati VI, 138, 1-2: PG 9, 364.
- (34) Cf. Joan Pau II, Carta enc. Dominum et vivificantem (18 maig 1986), 22-26: AAS 78 (1986), 829-837.
- (35) Cf. Atanasi d'Alexandria, Cartes dominicals 1, 10: PG 26, 1366.
- (36) Cf. Bardesanes, Diàleg sobre el destí 46: PS 2, 606-607.
- (37) Const. sobre la sagrada litúrgia Sacrosanctum Concilium, Apèndix: Declaració sobre la reforma del calendari.
- (38) Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. sobre l'Església Lumen gentium, 9.
- (39) Cf. Joan Pau II, Carta Dominicae Cenae (24 febrer 1980), 4: AAS 72 (1980), 120; Carta enc. Dominum et vivificantem (18 maig 1986), 62-64: AAS 78 (1986), 889-894.
- (40) Cf. Joan Pau II, Carta ap. Vicesimus quintus annus (4 desembre 1988), 9: AAS 81 (1989), 905-906.
- (41) N. 2177.
- (42) Cf. Joan Pau II, Carta ap. Vicesimus quintus annus (4 desembre 1988), 9: AAS 81 (1989), 905-906.
- (43) Conc. Ecum. Vat. II, Const. sobre la sagrada litúrgia Sacrosanctum Concilium, 41; cf. Decr. sobre el ministeri pastoral dels bisbes en l'Església Christus Dominus, 15.
- (44) Són les paraules de l'embolisme, formulat amb aquesta o anàlogues expressions a l'interior d'alguns cànons eucarístics en diversos llengües. Aquestes subratllen eficaçment el caràcter «pasqual» del diumenge.
- (45) Cf. Congr. per a la doctrina de la fe, Carta als bisbes de l'Església catòlica sobre alguns aspectes de l'Església com a comunió Communionis notio (28 maig 1992), 11-14: AAS 85 (1993), 844-847.
- (46) Discurs al tercer grup de bisbes dels Estats Units d'Amèrica (17 març 1998), 4: L'Observatore Romano, 18 març 1998, p. 4.
- (47) Const. sobre la sagrada litúrgia Sacrosanctum Concilium, 42.
- (48) S. Congr. de Ritus, Instr. sobre el culte del misteri eucarístic Eucharisticum mysterium (25 maig 1967), 26: AAS 59 (1967), 555.
- (49) Cf. sant Cebrià, De Orat. Dom 23: PL 4, 553; id., De cath, Eccl. unitate, 7: CSEL 3-1, 215; Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. sobre l'Església Lumen gentium, 4; Const. sobre la sagrada litúrgia sacrosanctum Concilium, 26.
- (50) Cf. Joan Pau II, Exhort. ap. Familiaris consortio (22 novembre 1981), 57; 61: AAS 74 (1982), 151-154.
- (51) Cf. S. Congr. per al culte diví, Directori per a les misses dels infants (1 novembre 1973): AAS 66 (1974), 30-46.
- (52) S. Congr. de Ritus, Instr. sobre el culte del misteri eucarístic Eucharisticum mysterium (25 maig 1967), 26: AAS 59 (1967), 555-556; S. Congr. per als bisbes, Directori per al ministeri pastoral dels bisbes Ecclesiae imago (22 febrer 1973), 86 c: Ench Vat. 4, 2071.
- (53) Cf. Joan Pau II, Exhort. ap. postsinodal Christifideles laici (30 desembre 1988), 30: AAS 81 (1989), 446-447.
- (54) Cf. S. Congr. per al culte diví, Instr. Les misses per a grups particulars (15 maig 1969), 10: AAS 61 (1969), 810.
- (55) Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. sobre l'Església Lumen gentium, 48-51.
- (56) «Haec est vita nostra, ut desiderando exerceamur»: sant Agustí, In prima Ioan. tract. 4, 6: SC 75, 232.
- (57) Missal Romà, Embolisme després del Parenostre.
- (58) Conc. Ecum. Vat. II, Const. past. sobre l'Església en el món d'avui Gaudium et spes, 1.

- (59) Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. sobre l'Església *Lumen gentium*, 1; cf. Joan Pau II, Carta enc. *Dominum et vivificantem* (18 maig 1986), 61-64: AAS 78 (1986), 888-894.
- (60) Conc. Ecum. Vat. II, Const. sobre la sagrada litúrgia *Sacrosanctum Concilium*, 7; cf. 33.
- (61) *Ibid.*, 56; cf. *Ordo Lectionum Missae, praenotanda*, n. 10.
- (62) Const. sobre la sagrada litúrgia *Sacrosanctum Concilium*, 51.
- (63) Cf. *ibid.*, 52; Codi de dret canònic, càn. 767, 2; Codi dels canons de les Esglésies Orientals, càn. 614.
- (64) Const. ap. *Missale Romanum* (3 abril 1969): AAS 61 (1969), 220.
- (65) A la Const. conciliar *Sacrosanctum Concilium*, 24, es parla de «suavis et vivus Sacrae Scripturae affectus».
- (66) Joan Pau II, Carta *Dominicae Cenaе* (24 febrer 1980), 10: AAS 72 (1980), 135.
- (67) Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. sobre la divina Revelació *Dei Verbum*, 25.
- (68) Cf. *Ordo lectionum Missae, Praenotanda*, cap. III.
- (69) Cf. *Ordo lectionum Missae, Praenotanda*, cap. I, n. 6.
- (70) Conc. Ecum. de Trento, Sess. XXII, Doctrina i canons sobre el santíssim sacrifici de la missa, II: DS, 1743; cf. *Catecisme de l'Església catòlica*, 1366.
- (71) *Catecisme de l'Església catòlica*, 1368.
- (72) S. Congr. de Ritus, Instr. sobre el culte del misteri eucarístic *Eucharisticum mysterium* (25 maig 1967), 3 b: AAS 59 (1967), 541; cf. Pius XII, Carta enc. *Mediator Dei* (20 novembre 1947), II: AAS 39 (1947), 564-566.
- (73) Cf. *Catecisme de l'Església catòlica*, 1385; cf. també Congr. per a la doctrina de la fe, Carta als bisbes de l'Església catòlica sobre la recepció de la comunió eucarística per part dels fidels divorciats tornats a casar (14 setembre 1994): AAS 86 (1994), 974-979.
- (74) Cf. Innocenci I, Epist. 25, 1 a Decenci de Gubbio: PL 20, 553.
- (75) II, 2-3: ed. F.X. Funk, 1905, 170-171.
- (76) Cf. *Apologia I*, 67, 3-5: PG 6, 430.
- (77) *Acta SS. Saturnini, Dativi et aliorum plurimorum martyrum in Africa* 7, 9, 10: PL 8, 707.709-710.
- (78) Cf. càn. 21, Mansi, Conc. II, col. 9.
- (79) Cf. càn. 47, Mansi, Conc. VIII, col. 332.
- (80) Cf. la proposició contrària, condemnada per Innocenci XI el 1679, sobre l'obligació moral de la santificació de la festa: DS 2152.
- (81) Càn. 1248: «Festis de praecepto diebus Missa audienda est»; càn. 1247, 1: «Dies festi sub praecepto in universa Ecclesia sunt... omnes et singuli dies dominici».
- (82) Codi de dret canònic, càn. 1247; el Codi dels canons de les Esglésies Orientals, càn. 881, 1, prescriu que «els fidels cristians tenen l'obligació, els diumenges i les festes de precepte, de participar en la Divina Litúrgia o bé, segons les prescripcions o la legítima consuetud de la pròpia Església sui iuris, a la celebració de les lloances divines».
- (83) «Els qui deliberadament no satisfan aquesta obligació cometen un pecat greu». N. 2181.
- (84) S. Congr. per als bisbes, Directori per al ministeri pastoral dels bisbes *Ecclesiae imago* (22 febrer 1973), 86 a: *Ench. Vat.* 4, 2069.
- (85) Codi de dret canònic, càn. 905, 2.
- (86) Cf. Pius XII, Const. ap. *Christus Dominus* (6 gener 1953): AAS 45 (1953), 15-24; *Motu proprio Sacram Communionem* (19 març 1957): AAS 49 (1957), 177-178. Congr. St. Ofici, Instr. sobre la disciplina referent al dejuni eucarístic (6 gener 1953): AAS 45 (1953), 47-51.
- (87) Cf. Codi de dret canònic, càn. 1248, 1: Codi dels canons de les Esglésies Orientals, càn. 881, 2.
- (88) Cf. *Missal Romà, Normes universals sobre l'any litúrgic i el calendari*, 3.

- (89) S. Congr. per als bisbes, Directori per al ministeri pastoral dels bisbes *Ecclesiae imago* (22 febrer 1973), 86: *Ench. Vat.* 4, 2069-2073.
- (90) Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. sobre la sagrada litúrgia *Sacrosanctum Concilium*, 14.26; Joan Pau II, Carta ap. *Vicesimus quintus annus* (4 desembre 1988), 4.6.12: *AAS* 81 (1989), 900-901; 902; 909-910.
- (91) Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. sobre l'Església *Lumen gentium*, 10.
- (92) Cf. Instr. interdicasterial sobre algunes qüestions sobre la col.laboració dels fidels laics al ministeri dels sacerdots *Ecclesiae de mysterio* (15 agost 1997), 6.8: *AAS* 89 (1997), 869.870-872.
- (93) Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. sobre l'Església *Lumen gentium*, 10: «in oblationem Eucharistiae concurrunt».
- (94) *Ibid.*, 11.
- (95) Cf. Codi de dret canònic, càn. 1248, 2.
- (96) Cf. S. Congr. per al culte diví, Directori per a les celebracions dominicals en absència del sacerdot *Christi Ecclesiae* (2 juny 1988): *Ench. Vat.* 11, 442-468; Instr. interdicasterial sobre algunes qüestions sobre la col.laboració dels fidels laics al ministeri dels sacerdots *Ecclesiae de mysterio* (15 agost 1997): *AAS* 89 (1997), 852-877.
- (97) Cf. Codi de dret canònic, càn. 1248, 2; Congr. per a la doctrina de la fe, Carta *Sacerdotium ministeriale* (6 agost 1983), III: *AAS* 75 (1983), 1007.
- (98) Cf. Pont. Comissió per a les comunicacions socials, Instr. *Communio et progressio* (23 maig 1971), 150-152.157: *AAS* 63 (1971), 645-646.647.
- (99) Proclamació diaconal en honor del dia del Senyor, cf. el text siríac en el Missal segons el ritu de l'Església d'Antioquia dels maronites (edició en siríac i àrab), Jounieh (Líban) 1959, p. 38.
- (100) *V.* 20, 11: ed. F.X. Funk, 1905, 298; cf. *Didachè* 14, 14: ed. F.X. Funk, 1901, 32; Tertul·lià, *Apologeticum* 16, 11: *CCL* 1, 116. Vegeu, en particular, la Carta de Bernabé 15, 9: *SC* 172, 188-189: «Heus ací per què celebrem com una festa joiosa el vuitè dia en el qual Jesús ressuscità dels morts i, després d'haver-se aparegut, pujà al cel».
- (101) Tertul·lià, per exemple, ens informa que els diumenges estava prohibit agenollar-se, en tant que aquesta posició, essent aleshores practicada com un gest penitencial, semblava poc oportuna en el dia de la joia: cf. *De corona*, 3, 4: *CCL* 2, 1043.
- (102) *Epist.* 55, 28: *CSEL* 342, 202.
- (103) Cf. Santa Teresa de l'Infant Jesús i de la Santa Faç, *Derniers entretiens*, 5-6 juillet 1897, a: *Oeuvres complètes*, Cerf-Desclée de Brouwer, Paris 1992, p. 1024-1025.
- (104) *Exhort. ap.* *Gaudete in Domino* (9 maig 1975), II: *AAS* 67 (1975), 295.
- (105) *Ibid.*, VII, 1.c., 322.
- (106) *Hex.* 6, 10, 76: *CSEL* 321, 261.
- (107) Cf. edicte de Constantí, 3 juliol 321: *Codex Theodosianus* II, tit. 8, 1, ed. Th. Mommsen, 12, 87; *Codex Iustiniani* 3, 12, 2, ed. P. Krueger, 248.
- (108) Cf. Eusebi de Cesarea, *Vida de Constantí* 4, 18: *PG* 20, 1165.
- (109) El més antic document eclesiàstic sobre el tema és el càn. 29 del Concili de Laodicea (2ª meitat del s. IV): *Mansi*, II, col. 569-570. Del s. VI al IX molts concilis prohibiren les «opera ruralia». La legislació sobre els treballs prohibits, sostinguda també per lleis civils, esdevingué progressivament més detallada.
- (110) Cf. Carta enc. *Rerum novarum* (15 maig 1891): *Acta Leonis XIII* 11 (1891), 127-128.
- (111) *Hex.* 2, 1, 1: *CSEL* 321, 41.
- (112) Cf. Codi de dret canònic, càn. 1247; Codi dels canons de les Esglésies Orientals, càn. 881, 1.4.
- (113) Conc. Ecum. Vat. II, Const. sobre la sagrada litúrgia *Sacrosanctum Concilium*, 9.
- (114) Cf. també sant Justí, *Apologia* I, 67, 6: «Els qui tenen en abundància i volen donar, donen lliurement cadascú el que vol, i el que hom recull és donat al qui presideix i ell

- assisteix els orfes, les vídues, els malalts, els indigents, els presoners, els hostes estrangers, en una paraula, socorre tots els qui es troben en necessitat»: PG 6, 430.
- (115) De Nabuthae 10, 45: «Audis, dives quid Dominus Deus dicat? Et tu ad ecclesiam venis, non ut aliquid largiaris pauperi, sed ut auferas»: CSEL 322, 492.
- (116) Homilies sobre l'Evangeli de Mateu 50, 3-4: PG 58, 508-509.
- (117) Cf. sant Paulí de Nola, Epist. 13, 11-12 a Pammaqui: CSEL 29, 92-93. El senador romà és lloat precisament per haver gairebé reproduït el miracle evangèlic, unint a la participació eucarística la distribució de menjar als pobres.
- (118) Joan Pau II, Tertio millennio adveniente (10 novembre 1994), 10: AAS 87 (1995), 11.
- (119) Ibid.
- (120) Cf. Catecisme de l'Església catòlica, 731-732.
- (121) Const. sobre la sagrada litúrgia Sacrosanctum Concilium, 102.
- (122) Ibid., 103.
- (123) Ibid., 104.
- (124) Carm. XVI, 3-4: «Omnia praetereunt, sanctorum gloria durat in Christo qui cuncta novat, dum permanet ipse»: CSEL 30, 67.
- (125) Cf. Codi de dret canònic, can. 1247; Codi dels canons de les Esglésies Orientals, can. 881, 1.4.
- (126) De dret comú, a l'Església llatina, són de precepte les festes del Nadal de nostre Senyor Jesucrist, de l'Epifania, de l'Ascensió, del Cos i de la Sang de Crist, de santa Maria Mare de Déu, de la seva Immaculada Concepció i de la seva Assumpció, de sant Josep, dels sants Apòstols Pere i Pau, de Tots els Sants: cf. Codi de dret canònic, can. 1246. Dies festius de precepte comuns a totes les Esglésies orientals són els de Nadal de nostre Senyor Jesucrist, de l'Epifania, de l'Ascensió, de la Dormició de santa Maria Mare de Déu, dels sants Apòstols Pere i Pau: cf. Codi dels canons de les Esglésies Orientals, can. 880, 3.
- (127) Cf. Codi de dret canònic, can. 1246, 2; per a les Esglésies orientals, cf. Codi dels canons de les Esglésies Orientals, can. 880, 3.
- (128) Cf. S. Congr. de Ritus, Normae universales de Anno liturgico et de Calendario (21 març 1969), 5. 7: Ench. Vat. 3, 895.897.
- (129) Cf. Caeremoniale Episcoporum, Ed. typica 1995, n. 230.
- (130) Cf. ibid., n. 233.
- (131) Contra Cels VIII, 22: SC 150, 222-224.

**CARTA APOSTÒLICA AD TUENDAM FIDEM,
amb què s'afegeixen algunes normes al Codi de Dret
Canònic i al Codi dels Cànon de les Esglésies Orientals**

PER PROTEGIR LA FE de l'Església Catòlica contra els errors que han sortit per part d'alguns cristians, sobretot dels qui es dediquen atentament a les ciències de la Sagrada Teologia, ens ha semblat necessari a Nós, que tenim per funció principal confirmar en la fe els nostres germans (cf. Lc 22, 32), d'afegir als textos vigents del Codi de Dret Canònic i del Codi dels Cànon de les Esglésies Orientals unes normes que imposin expressament l'obligació de conservar les veritats pro-

posades de manera definitiva pel Magisteri de l'Església i recordar-ho en les sancions canòniques que es refereixen a aquesta matèria.

1. Ja des dels primers segles fins al dia d'avui, l'Església professa les veritats sobre la fe de Crist i sobre el misteri de la Redemptio que després foren recollides en els Símbols de la fe. Avui, en comú, els fidels cristians coneixen i proclamen en la celebració solemne i festiva de les Misses el Símbol dels Apòstols o el Símbol de Nicea i Constantinoble.

Aquest mateix Símbol de Nicea i Constantinoble es troba en aquella Professió de fe —elaborada més endavant per la Congregació per a la Doctrina de la Fe— que s'exigeix a determinats fidels en el moment d'assumir algunes funcions que directament o indirectament requereixen un aprofundiment considerable en la investigació de les veritats sobre fe i costums, o sobre altres veritats que es relacionen amb aquestes, i comporten un poder especial en el règim de l'Església.

2. La Professió de fe, precedida, com cal, del Símbol de Nicea i Constantinoble, té també tres proposicions o paràgrafs, que intenten explicar per part de l'Església, sota la guia de l'Esperit Sant que li «ensenyarà tota la veritat» (Jn 16, 13), aquelles veritats de la fe catòlica més estudiades o que, enllà del temps, caldrà estudiar encara més.

El primer paràgraf diu: «Crec també fermament tot allò que hi ha contingut a la Paraula de Déu escrita o transmesa per la tradició i que l'Església ens proposa de creure, sia mitjançant un judici solemne, sia a través del Magisteri ordinari i universal, com a veritat divinament revelada». És una afirmació congruent i està manada per la legislació universal de l'Església en el cànon 750 del Codi de Dret Canònic i en el cànon 598 del Codi dels Cànon de les Esglésies Orientals.

El tercer paràgraf diu: «I, encara, amb piadosa obediència de la voluntat i de l'enteniment, accepto les doctrines ensenyades pel Papa o pel Col·legi dels Bisbes quan exerceixen el Magisteri autèntic, per més que no vulguin proclamar-les d'una manera irreformable». Aquest paràgraf té el seu lloc en el cànon 752 del Codi de Dret Canònic i en el cànon 599 del Codi dels Cànon de les Esglésies Orientals.

3. Però en els Codis de l'Església catòlica no hi ha cap cànon que respongui al segon paràgraf, que diu: «Crec igualment i mantinc amb fermesa tots i cadascun d'aquells ensenyaments sobre la doctrina de fe i costums que la mateixa Església proposa amb valor definitiu». Té una gran importància aquest paràgraf de la Professió de fe, ja que es refereix a aquelles veritats necessàriament enllaçades amb la revelació divina. Aquestes veritats, que en l'estudi de la doctrina catòlica expressen una inspiració particular de l'Esperit Sant en la comprensió que l'Església té sobre alguna veritat de fe i costums, es relacionen per raons històriques o per conseqüència lògica.

4. Per això, moguts per aquesta necessitat, després de considerar-ho, hem cregut que calia omplir aquest buit de la llei universal de la següent manera:

A) El cànon 750 del Codi de Dret Canònic tindrà des d'ara dos paràgrafs. El primer constarà del text del cànon actual. El segon serà el text nou. Així, tot el cànon 750 dirà:

«Cànon 750, 1. Per la fe divina i catòlica ha de ser cregut tot el contingut de la paraula de Déu escrita o transmesa, és a dir, del dipòsit de fe confiat a l'Església, i que alhora hagi estat proposat com a revelat per Déu, sia pel Magisteri solemne de l'Església, sia pel seu Magisteri ordinari i universal, i que ve manifestat per l'adhesió de la totalitat dels fidels sota la guia del sagrat Magisteri; tothom, doncs, ha d'evitar qualssevol doctrines que li siguin contràries.- 2. Cal també acceptar i mantenir amb fermesa totes aquelles coses que sobre doctrina de fe o costums el Magisteri de l'Església ha proposat com a definitives, això és, tot allò que és necessari per guardar piadosament i exposar amb fidelitat el mateix dipòsit de la fe. Per això són contraris a la doctrina de l'Església catòlica els qui es neguen a mantenir les proposicions que cal guardar definitivament».

Per tant, al cànon 1371, n. 1, del Codi de Dret Canònic caldrà afegir-hi el lloc del cànon 550, 2. De manera que, des d'ara, el text del cànon 1371 serà aquest:

«Cànon 1371. Ha de ser castigat amb una pena justa: 1) el qui, fora del cas que tracta el cànon 1364, 1, ensenya una doctrina condemnada pel Pontífex Romà o per un Concili Ecumènic, o rebutja pertinaçment la doctrina de què tracta el cànon 752, i, havent estat amonestat per la Seu Apostòlica o per l'Ordinari, no se'n retracta: 2) el qui, d'una altra manera, no obeeix la Seu Apostòlica, l'Ordinari o el Moderador quan manen o prohibeixen quelcom legítimament i persisteix en la desobediència després d'haver estat amonestat».

B) El cànon 598 del Codi dels canons de les Esglésies Orientals, des d'ara tindrà dos paràgrafs, el primer dels quals serà el text vigent del cànon; i l'altre, el text nou. Així, doncs, el text actual del cànon 598 serà aquest:

«Cànon 598, 1: Per la fe divina i catòlica ha de ser cregut tot el contingut de la paraula de Déu escrita o transmesa, és a dir, del dipòsit de fe confiat a l'Església, i que alhora hagi estat proposat com a revelat per Déu, sia pel Magisteri solemne de l'Església, sia pel seu Magisteri ordinari i universal, i que ve manifestat per l'adhesió de la totalitat dels fidels sota la guia del sagrat Magisteri; tothom, doncs, ha d'evitar qualssevol doctrines que li siguin contràries.- 2. Cal també acceptar i mantenir amb fermesa totes aquelles coses que sobre doctrina de fe o costums el Magisteri de l'Església ha proposat com a definitives, això és, tot allò que és necessari per guardar piadosament i exposar amb fidelitat el mateix dipòsit de la fe. Per això són contraris a la doctrina de l'Església catòlica els qui es neguen a mantenir les proposicions que cal guardar definitivament».

En el cànon 1436, 2, del Codi dels Canons de les Esglésies Orientals caldrà afegir conseqüentment les paraules que es refereixin al cànon 598, 2; de manera que, des d'ara, el text d'aquest cànon 1436 serà el següent:

«Cànon 1436: 1. El qui nega alguna de les veritats que cal creure amb fe divina i catòlica, o la posa en dubte, o rebutja del tot la fe cristiana, o un cop legítimament amonestat no es retracta, serà castigat com heretge o apòstata amb excomunió major. A més, el clergue podrà ser castigat amb altres penes, sense excloure la deposició.- 2. Fora d'aquests casos, el qui s'oposa a una doctrina que el Romà Pon-

tífex o el Col·legi dels Bisbes, exercint el Magisteri autèntic, han declarat que cal adoptar, o en sostingui una que han declarat errònia, i, un cop amonestat, no s'ha-gi retractat, serà castigat amb una pena còngrua».

5. Tot el que per Nós, amb aquesta Carta Apostòlica, donada «Motu Proprio», ha estat decretat, manem que sigui ferm i vàlid, i disposem que s'afegeixi a la legis-lació universal de l'Església catòlica; respectivament, al Codi de Dret Canònic i al Codi dels Cànon de les Esglésies Orientals, tal com s'ha exposat més amunt, sense que hi siguin obstacle qualssevol disposicions contràries.

Roma, prop de Sant Pere, 18 de maig de 1998, any vintè del Nostre Pontificat.

Joan Pau II, Papa

SECRETARIA DE ESTADO
CARTA AGRADECIENDO LA FELICITACIÓN AL SANTO PADRE
EN EL XX ANIVERSARIO DE SU PONTIFICADO

Vaticano, 23 de octubre de 1998

Señor Obispo:

Como expresión de sus sentimientos de adhesión y cercanía espiritual al Santo Padre Usted, en nombre también de esa comunidad eclesial, ha tenido la amabilidad de enviarle un atento mensaje de felicitación con motivo del XX aniversario de su elección al Pontificado.

Cordialmente agradecido por este elocuente gesto de comunión eclesial y de afecto a su persona, Su Santidad corresponde elevando su plegaria para que el Espíritu Snato le guíe en su ministerio pastoral y enriquezca esa Iglesia Particular de Menorca con la abundancia de sus dones, a la vez que, invocando la maternal intercesión de la Virgen María, les imparte de corazón la Bendición Apostólica.

Aprovecho gustoso la ocasión para expresarle, Señor Obispo, las seguridades de mi consideración y estima en Cristo.

J.B. Re sust.

PRELAT

CARTA AL PAPA EN EL XXè ANIVERSARI DEL SEU PONTIFICAT

Ciudadella de Menorca, 5 de octubre de 1998

A S.S. Juan Pablo II

Sumo Pontífice

Ciudad del Vaticano

Beatísimo Padre:

Con motivo de cumplirse los próximos días 16 y 22 del presente mes el fausto acontecimiento del XX aniversario de su elección como Pontífice de la Iglesia Universal y del inicio solemne de su Pontificado, me es muy grato expresarle, en nombre mío personal y de toda la Diócesis de Menorca, nuestra filial felicitación, al tiempo que damos gracias a Dios que, en su persona, nos ha concedido el gran don de un Pontífice, que ha guiado y cuidado, con gran amor de padre, a los fieles de la Iglesia y a todos los hombres del mundo, sobre todo a los más pobres de la tierra, en este momento histórico en que vamos a entrar en un nuevo milenio.

Rogamos al Señor le conceda muchos años de salud para que pueda seguir la labor de guiar, con fidelidad la voluntad de Jesucristo, nuestra Iglesia y de indicar a todos los hombres los caminos para progresar en la cultura de la vida y del amor. Estos días rezaremos especialmente, en privado y en público, con preces especiales en las familias, en los templos, en los santuarios y en las escuelas. Santo Padre, le deseamos «pax, vita et salus perpetua» y le confiamos a la protección maternal de la Santísima Virgen María.

Con devoto y filial afecto besa su anillo pastoral,

Francisco Javier Ciuraneta Aymí

Obispo de Menorca

CARTA ALS PREVERES, DIACA, RELIGIOSOS I RELIGIOSES DE LA DIÒCESIS EN EL XXè ANIVERSARI DEL PONTIFICAT DEL PAPA

Ciudadella, 6 d'octubre 1998

Molt estimats tots en Crist:

Els dies 16 i 22 del present mes es compleix el XX aniversari de l'elecció del Sant Pare Joan Pau II com a Summe Pontífex i de l'inici solemne del seu Pontificat, respectivament. El divendres, dia 16, és el dia escollit per commemorar aquest important fet eclesial.

Amb ocasió d'aquesta celebració invito els sacerdots i diaca a celebrar, en aquest dia o en el primer dia possible, una Santa Missa i la Litúrgia de les Hores, oferint-ho pel bé del Sant Pare i per la fecunditat del seu Ministeri pastoral.

També, en aquesta ocasió, us invito a promoure, en les Parròquies i demés comunitats, algun acte especial de pregària, com l'adoració al Santíssim, la recitació del Sant Rosari, rés de Laudes o Vespres..., i alguna catequesis sobre el Ministeri del Papa en l'Església.

Amb la confiança de que aquestes iniciatives trobaran un ressò fidel en totes les Parròquies i comunitats de la Diòcesi, com expressió de filial afecte al Sant Pare Joan Pau II, que ha estat posat per l'Esperit Sant per a ser el vincle de comunió de tota Església, us saluda amb tot afecte,

F. Xavier Ciuraneta

HOMILIA DE LA FESTA DE LA MARE DE DÉU DE GRÀCIA (8-IX-1998)

Hi ha una dona singular en l'Església, en la qual l'Esperit Sant va actuar plenament i va fer meravelles en ella: és la Verge Maria, la Mare de Jesús, el Fill de Déu fet home.

La força i l'amor de l'Esperit van fer possible en Maria el que humanament semblava impossible: l'encarnació del Fill de Déu, esdeveniment central de la història humana. L'Esperit la va enriquir tan profundament que la Paraula de Déu l'anomena «la plena de gràcia»; expressió que equival a «la plena de l'Esperit Sant».

Maria, certament, des de la seva concepció fins a l'Assumpció, fou la dona sempre amarada de l'Esperit. Des del primer moment de la seva existència en el ventre de la seva mare, fou «plena de gràcia», perquè la virtut santificadora de l'Esperit va visitar-la i purificar-la, va amarar-la i fer-la santa, va fer-ne el seu «sagrari», la seva «esposa fidel».

Aquesta santedat original de Maria va deixar de ser passiva des del moment en què ella va començar a tenir consciència de si mateixa, i va col·laborar, d'una manera única, amb l'Esperit per tal d'augmentar encara més aquella unió intensa que mantenia amb Déu. Aprofitant aquesta docilitat activa, l'Esperit va menar-la durant tota la vida. L'Esperit de Déu i l'esperit de la Verge Maria van sintonitzar perfectament. D'aquesta sintonia en va néixer una obra mestra de la gràcia: una dona atenta, orant, dòcil, generosa, fidel, transparent...

El Papa ens invita a contemplar-la, sobretot al llarg d'aquest any, com la dona «dòcil a la veu de l'Esperit sant, dona del silenci i de l'escolta, dona de l'esperança...» Una dona, per tant, profundament espiritual.

En un món superficial com el nostre, amb moltes coses positives, però pobre en valors de l'Esperit –un món, sobretot l'occidental, que té tots els mitjans per a viure però li manquen raons existencials, i que està caracteritzat per un dèficit de sensibilitat humana i social, per una gran preocupació pel propi confort, per una difusa filosofia pràctica que sanciona l'individualisme, l'hedonisme i un materialisme tancat als valors de la transcendència, per una pobresa d'alegria i d'esperança, per un espès silenci social respecte de Déu, i per un sentit ètic molt feble...–, els cristians hauríem de ser, com Jesucrist i la Verge Maria, homes i dones «espirituals».

Ja sé que aquesta paraula és una paraula molt maltractada en el seu ús corrent. Però hem de recuperar el seu genuí sentit bíblic, segons el qual la persona «espiritual» no és la qui s'aparta de la vida de cada dia o s'oblida dels problemes de les persones o de la societat, preocupant-se només d'una «vida superior» o dedicant-se només a pràctiques piadoses. És aquell o aquella que s'obre a la seva realitat personal i comunitària deixant-se guiar per l'Esperit Sant, que és la profunditat i la fecunditat de Déu. Entre l'activisme social i l'espiritualisme intimista està l'autèntica espiritualitat, que ens dóna una síntesi vital, capaç de conferir unitat, significat, profunditat i esperança a tota la nostra existència.

Sant Pau ens invita a caminar sempre «segons l'Esperit» (cfr. Gal 5, 16). I l'Esperit és sempre una font de vida alternativa. L'Esperit no ens deixa ser ni conformistes ni acomodaticis. Ens impulsa sempre a anar més enllà. Per això una vida cristiana, que vulgui ser dòcil a la veu de l'Esperit està cridada a ser un signe alternatiu de gran valor. Aquesta és la nostra vocació: oferir, amb la humilitat i amb la gosadia dels sants, una alternativa a la manera d'actuar del món. La presència activa de l'Esperit en nosaltres, des del dia del nostre baptisme i de la nostra confirmació, fa que aquesta conducta alternativa ens sigui possible, encara que no fàcil. Perquè la vida cristiana és sempre lluita.

Sant Pau identifica els lluitadors: «l'esperit» i «la carn» (cfr. Gal 5, 13-26). Per «carn», Sant Pau entén tots els dinamismes del nostre ésser (físics o psíquics) i totes les influències externes que ens tanquen en nosaltres mateixos i en les nostres pròpies esclavituts fins a fer-nos insensibles a les crides de Déu i als clams dels germans, els homes. Ell, en enumerar els fruits de la «carn», els agrupa a l'entorn de tres pols: idolatria, discòrdia i desenfrenament passional. I els fruits de l'Esperit, també segons ell, es resumeixen en l'amor a Déu i als germans, un amor que ens fa realment lliures (cfr. Gal 5, 22).

Crec que, a la llum del que ens ensenya Sant Pau, hem de reconèixer honestament que el nostre món camina, en general, més bé segons els criteris de la «carn» i no pas segons els impulsos de l'Esperit. Per tant, els seguidors de Jesús, si volem ser fidels a l'Esperit, estem cridats a presentar un rostre alternatiu de l'home, que se'ns dibuixa avui.

En quins camps s'hauria d'expressar sobretot aquesta alternativa? O dit d'una altra manera, ¿quines són les àrees de la vida, en les que els cristians d'avui

hauríem d'oferir un testimoni alternatiu més afinat? Crec que són aquelles que es troben més infectades per la crisi ètica del nostre temps i que demanen, per tant, un esforç més gran.

Així doncs, fidels a l'«Esperit de la vida», els cristians ens hauríem de distingir per un sa i potent amor a la vida humana, des de la seva concepció fins al seu últim respir.

En sintonia amb l'«Esperit creador», la nostra sensibilitat moral de cristians hauria de caracteritzar-se per connectar espontàniament i per movilitzar-se generosament davant els greus problemes de la humanitat: la fam espiritual i la misèria material del tercer món, la recerca de la pau, la cursa armamentística, els valors de la natura...

Alenada per l'«Esperit de la veritat», que destrueix tots els ídols de mort, la nostra consciència moral cristiana hauria de combatre l'adoració del «déu diner», que es manifesta, a gran escala, en una economia amoral o immoral i es reflecteix, a escala reduïda, en la nostra pròpia afició al diner. Els cristians hauríem de posar a ratlla aquest ídol, compartint amb els necessitats, pel mitjà de donatius o per mitjà d'inversions socials, el que no ens és estrictament necessari.

Animats per l'«Esperit de fortalesa», que va sostenir Jesús en la Creu, els cristians hauríem d'oposar-se a un fenomen social dominant, atiat pels poderosos interessos comercials: l'obsessió pel confort de cada dia. Una vida sòbria i austera, que expressés el nostre domini sobre les sol·licitacions de l'ambient, seria la manera més coherent de resistir en aquest punt. L'excessiu confort ens afebleix per dintre i desdibuixa el nostre testimoni.

Inspirat per l'«Esperit de l'amor», els cristians hauríem de regular tot el nostre comportament sexual segons els criteris exigents i alliberadors de l'Evangelí: el respecte a la persona, la fidelitat als compromisos presos davant Déu, l'Església i la societat, l'atenció respectuosa a la mateixa naturalesa de la sexualitat humana i a si mateix. Els cristians hauríem de sentir-nos cridats i estimulats a tenir, en aquest camp, un comportament molt diferent del que avui es promou. Per això necessitem formar-nos, amb actitud receptiva, segons la doctrina moral de l'Església i assumir una vigilància crítica davant els missatges negatius de l'ambient.

Moguts per l'«Esperit, Abogat dels pobres» els cristians hauríem d'assumir, a favor dels marginats i exclosos de la societat, el compromís d'adoptar un nivell de vida sobri, de practicar una comunicació solidària de béns, de pagar lleialment els impostos, d'adscriure'ns a alguna de les formes de voluntariat social, de lluitar per la justícia i la pau.

Noble i bella és l'empresa de viure cristianament avui. Però difícil sense l'ajut de l'Esperit. És Ell qui ens permet de viure una espiritualitat evangèlica. És Ell qui ens renova per dintre, portant-nos a la maduresa interior. Perseverem en la pregària humil i confiada. En ella trobarem l'estímul per ser dòcils a la veu de l'Esperit, que ens crida a viure en la llibertat de la veritat i de l'amor i no pas en l'esclavitud de la «carn». Que l'exemple i la intercessió de la Verge Maria de Gràcia ens ajudi i ens acompanyi sempre!

HOMILIA DE L'ORDENACIÓ DE DIACA DE JOAN LLUÍS PONSETÍ PONS (26-IX-98)

Quan celebrem una ordenació, sentiments d'agraïment a Déu, de joia, d'esperança omplen el nostre cor. I molt especials són, sens dubte, els sentiments que, en aquests moments, experimenta Josep Lluís. Estic segur que, en sentir el seu nom, també el cor dels seus pares, familiars i amics ha bategat amb especial intensitat. També tota la comunitats, tots els qui participeu en aquesta celebració i jo mateix hem experimentat l'amor de Déu que ha volgut elegir aquest membre de la comunitat eclesial per a ser agregat a l'orde dels diaques. En l'ordenació l'Esperit Sant transformarà la seva vida, que, d'ara en endavant, serà propietat de Déu. Per açò no és estrany que Sant Pau, en la segona lectura, anomeni el seu deixeble Timoteu «home de Déu». Tot ministre consagrat és un «home de Déu», possessió de Déu, que s'ha de manifestar sempre com a tal.

1. Propietat de Déu

Per tant, Josep Lluís, no oblidis mai que, a partir d'avui, com especialment cridat per Déu, la teva vida particular ha estat expropiada per a Ell, que avui et consagra i t'envia als germans. En endavant, hauràs de viure com alienat de tu mateix per amor al Pare Déu i als homes, com va viure Jesús. No podràs tenir projectes propis sinó que, deslligat de llaços i compromisos personals, potser molt legítims però als quals tu, per amor a Déu i als germans, lliurement i amb l'ajut de la força de l'Esperit, renunciïs, hauràs de cercar de ser fidel en tot a Aquell qui s'ha apropiat de tu. D'ara endavant hauràs de cercar sobretot de fer sempre la seva voluntat.

2. Per estar al servei dels pobres

Per això, en primer lloc, tingues present a qui t'envia especialment el Senyor, perquè el diaconat apareix en l'Església com una institució al servei dels pobres. Els Apòstols, en no poder atendre les necessitats que exigia el «servir les taules», eligeixen els diaques. Ells seran els qui tindran cura dels més necessitats. El diaca és, per tant, el servidor dels pobres. Dels d'abans i dels d'ara. Dels pobres, amb mancances espirituals i dels pobres, amb mancances corporals. Aquest és el servei al qual et dedica l'Església, seguint l'exemple dels Apòstols. Per tant, cerca de ser testimoni de Jesucrist, que es féu pobre i Servent de Déu i de tots els homes. Sigues també testimoni de la nostra Església, que vol ser mare acollidora, sobretot dels més desemparats. Reflecteix així el rostre i les entranyes d'un Déu que estima les persones que sofreixen. Sigues compassiu, com Jesús, davant les necessitats dels altres. En l'Evangeli, que s'ha proclamat, Jesús ens ha advertit a tots, en la figura de l'home ric, del perill de restar insensibles davant el sofriment del pobre. El ric no va ser condemnat per menjar o vestir-se sinó perquè l'excés i la malversació li van endurir el cor i no va compartir amb el necessitat, que tenia al seu costat. No deixis endurir el teu cor respecte a les necessitats dels altres. I no l'enduriràs si et

sents en tot moment fill del Pare Déu, si creus que Ell és un Pare bo. Qui no viu el sentit de filiació divina i no creu en Déu com un Pare bo fàcilment tracta malament Déu i els germans, els homes.

2. *I al servei de la Paraula*

I avui l'Església, en nom de Déu, també et crida perquè estiguis al servei de la Paraula i de l'altar. La teva caritat envers els pobres ha d'estar il·luminada per la Paraula de Déu i ha d'estar fonamentada i enfortida en l'Eucaristia. Així serà sempre un gest eloqüent i l'expressió de l'amor de Crist.

Potser fins ara has servit la Paraula de Déu de moltes i diverses maneres. Ara la serviràs d'una manera qualificada, proclamant l'Evangelí i predicant. Per això t'entregaré el llibre dels Evangelis i et diré: «Rep l'Evangelí de Crist, del qual has estat fet missatger; i creu el que llegeixes, ensenya el que creus i practica el que ensenyis» (Ritual d'Ordenació de Diaques). Els ministres de la Paraula hem d'esforçar-nos sempre per ser testimonis d'aquesta Paraula que ensenyem, de manera que l'ensenyem més amb la vida que amb les paraules. Hem de ser testimonis que presentem, de forma creïble, la novetat de l'Evangelí. Sant Joan Crisòstom deia al respecte: «Ni seria necessari exposar la doctrina si la nostra vida fos tant lluminosa, ni seria necessari recórrer a les paraules si les nostres obres donessin testimoni. Ja no hi hauria cap pagà si ens comportéssim com veritables cristians» (In Epist. I ad Tim. Homilia X, 3).

No és fàcil avui parlar de Déu i, amb tot, n'hem de parlar. «Ai de mi si no evangelitzo», podem repetir com Sant Pau. Per això parla de Déu. No tinguis por de fer-ho, encara que, com Jeremies, et sentis feble i limitat. El Senyor serà la teva força: «No diguis que ets massa jove. Vés on jo t'enviaré... No tinguis por de ningú. Jo seré al teu costat... Poso les meves paraules a la teva boca» (Jm 1, 7-9). La Paraula de Déu en la teva boca. Quin gran servei pots fer a aquests altres pobres del nostre temps, que fins i tot ignoren la seva pobresa: els qui no saben res de Déu, del Crist Salvador, de l'Església com a mediació sacramental per la salvació; els qui viuen en la foscor d'una consciència esmussada o deformada, sense la llum de la saviesa de Déu.

3. *Fonamentat en l'oració*

Seràs un fidel transmissor de la Paraula de Déu, tan per mitjà de les teves paraules com, sobretot, de la teva vida, si ets fidel a l'oració. La pregària forma part del teu ministeri. És l'actitud del qui serveix el seu poble en la presència del Senyor. T'alliçona l'actitud d'Esteve, el diaca protomàrtir qui, fins i tot en el moment de la seva mort, va pregar per seus perseguidors, seguint l'exemple de Jesús. Prega perquè només així mantindràs sempre ben neta la teva disponibilitat per al servei de Déu i dels germans. Resa cada dia la Litúrgia de les Hores. Però no et limitis a recitar-la; cerca de viure-la, involucrant-hi tota la teva vida. Això t'ajudarà en enfortir el teu compromís de fidelitat al carisma del celibat, que assumeixes lliurement per servir Déu i els germans.

Desitjo i prego perquè la teva ordenació sigui un estímul per als joves que cerquen camins de servei generós a Déu i als germans. Preguem tots per les vocacions al ministeri sacerdotal i a la vida religiosa. Una comunitat diocesana sense vocacions és com una família sense fills i la vitalitat espiritual d'una diòcesi es mesura per la seva fecunditat vocacional. Que el Seminari tingui un lloc privilegiat en el cor i en la sol·licitud de tots nosaltres, reservant per la pastoral vocacional les nostres millors atencions. Que Déu ens hi ajudi!

Per últim, com a diaca de Jesucrist, contempla amb freqüència l'exemple de la Verge Maria. Trobaràs en ella un model perfecte de servei. En l'obediència religiosa a la fe; en la humilitat amb que segueix els plans de Déu; en la caritat fecunda de la seva ànima verge. Invoca-la. Ningú, com ella, vigilarà perquè mantinguis irreprotxable el teu ministeri fins el dia en que, com Sant Esteve, vegis els cels oberts i contemplis cara a cara Aquell que has volgut servir en la fe. Que així sigui!

HOMILÍA DE LA MISA DE ACCIÓN DE GRACIAS EN EL 70 ANIVERSARIO DE LA FUNDACIÓN DEL OPUS DEI (3-X-1998)

Hace setenta años el Espíritu de Dios hacía nacer en la Iglesia el Opus Dei, sirviéndose, como de un dócil instrumento, del hoy Beato Josemaría Escrivà. Y, al celebrar este gozoso aniversario, hemos querido acercarnos agradecidos, como los leprosos curados del Evangelio, a Jesús para, por medio de Él e impulsados por su Espíritu, dar gracias al Padre Dios. Esta Eucaristía es una exultante invitación a la acción de gracias. Gozo y gracias por la fidelidad de Dios. Esos setenta años del Opus son una expresión de la fidelidad amorosa del Padre Dios.

Por que es Él, el Padre de todas las gracias y Dios de todo consuelo, quien, bajo el impulso vivificante del Espíritu, alienta cada uno de los pasos de la Iglesia. Y fue Él, como reconoce el Papa Juan Pablo II en la Constitución Apostólica «Ut sit», quien inspiró al Beato Josemaría Escrivá la fundación de esta providencial obra, erigida ahora en Prelatura personal. Y la Iglesia, por medio de sus legítimos pastores, ha reconocido el carisma del Opus Dei y alienta continuamente a sus miembros a ser fieles a las intuiciones iniciales del Beato Fundador, sobre todo, a la llamada a la santidad, que Dios nos dirige a todos sus hijos: «Seréis santos, porque yo, el Señor vuestro Dios, soy santo»; o como dice Jesús en el Evangelio: «Sed perfectos como vuestro Padre celestial es perfecto». En el origen de toda llamada al seguimiento de Cristo, se halla la invitación a ser santo. Es lo que nos ha recordado San Pablo en la primera lectura: «Dios nos eligió en la Persona de Cristo... para que fuésemos santos e irreprochables ante Él por el amor».

Esta santidad es lo que necesita la Iglesia actual para tener el vigor suficiente para extender la salvación redentora de Jesucristo, para construir la civilización del amor y para contribuir a una auténtica cultura de la vida. Nuestro mundo necesita testigos creíbles del amor de Dios, que anuncien, sobre todo con su vida de cada día, la existencia de un Padre que nos ama y espera de nosotros una respuesta de amor. Nuestro mundo espera personas que escuchen con corazón bueno y recto la llamada a la conversión (cfr Mc 1, 15), se esfuercen por vivir como hijos e hijas de Dios, y amen, por amor a Dios, a todos los hombres, sobre todo, a los que más sufren.

Y esta santidad sólo se consigue colaborando con la gracia de Dios mediante una asidua recepción de los Sacramentos, especialmente la Confesión y la Eucaristía y una profunda formación ascética. Sólo una cuidada formación espiritual puede ayudarnos a vivir el señorío de los hijos de Dios, sin dejarnos arrastrar por las ideologías de los humanismos sin Dios, materialistas e cegados por actitudes permisivas. Sólo una seria formación doctrinal puede ayudarnos a vivir, entre tanto relativismo demoledor, la belleza de la verdad que, en último término, es Cristo: Camino de la Verdad que lleva a la Vida (cfr. Jn 14, 5).

El Beato Josemaría Escrivá, al fundar el Opus Dei, como hombre suscitado por el Espíritu de Dios, se anticipó, en muchos aspectos, a fórmulas y estilos eclesiales, que después fueron asumidos y confirmados, para toda la Iglesia, por el Concilio Vaticano II. Él tuvo un cuidado especial de que sus hijos e hijas recibieran una formación humana, doctrinal y espiritual tan sólida que les ayudara, siempre contando en primer lugar y sobre todo con la gracia de Dios, a luchar por resolver aquellas rupturas que se dan en la vida de muchos cristianos: la fractura entre la fe y la conducta personal; entre la fe y la cultura; entre lo sobrenatural y lo auténticamente humano. Se trataba de restablecer la unidad de vida del cristiano, superando esta múltiple y escandalosa escisión. El Opus Dei debía servir, en la voluntad del Beato Fundador, a crear un cristiano integral, que viviera las veinticuatro horas del día sintiéndose hijo e hija de Dios. Como decía él: «un cristiano en medio del mundo no debe llevar como una doble vida: (...) la vida de relación con Dios, de una parte; y de otra; distinta y separada, la vida familiar, profesional y social» (Conversaciones, n. 114).

Para soldar estas fracturas se necesitaban laicos y sacerdotes profundamente espirituales, con una espiritualidad no desgajada de la existencia real sino vivificadora de los más recónditos entresijos de la vida cotidiana; laicos y sacerdotes para quienes su tarea pastoral o profesional no sólo no fuera un obstáculo para su santificación sino que encontraran en estas mismas tareas, por humildes que fueran, el camino para amar y glorificar a Dios Padre y servirle en los hombres por amor a Él, como hizo Jesucristo; sacerdotes y laicos seriamente formados, que acogieran, con alegría y prontitud, la doctrina católica, tal como es propuesta por el Magisterio de la Iglesia; sacerdotes y laicos que se unieran cordialmente a la jerarquía ordinaria y colaboraran, también como tarea eclesial

propia, en la pastoral diocesana, porque, como repetía con insistencia el Beato Josemaría, todos «tiramos del carro en la misma dirección», sacerdotes y laicos que reconocieran con gratitud a Dios la variedad de carismas y ministerios, con que el Espíritu enriquece a su Iglesia y que, con todos ellos, cooperasen, en comunión de afecto y esfuerzos, a la evangelización y santificación de los hombres. Así quería el Beato Josemaría a sus hijos e hijas.

Toda celebración conmemorativa ha de ser también momento de examen. Si recordamos hoy con gratitud a Dios los momentos fundacionales del Opus es para confrontar el carisma con su frescor inicial con vuestra realidad actual, personal e institucional. No os contentéis con una mirada gozosa a un pasado fecundo; examinad también vuestra fidelidad a lo que Dios espera de vosotros aquí y ahora. En estos momentos también son válidas las palabras del Papa en su homilía de la Beatificación de Josemaría Escrivá: «Que esta gozosa celebración sea ocasión propicia que aliente a todos los miembros de la Prelatura del Opus Dei a una mayor entrega en su respuesta a la llamada a la santificación y a una más generosa participación en la vida eclesial, siendo siempre testigos de los genuinos valores evangélicos, lo cual se traduzca en un ilusionado dinamismo apostólico, con particular atención hacia los más pobres y necesitados».

Y, sobre todo, mirad al futuro. Toda acción de gracias es también un reto para el mañana, que exige de nosotros una mirada creyente esperanzada. La razón de nuestra esperanza no son nuestras capacidades personales o institucionales sino Cristo. Así lo designa San Pablo: «Cristo, nuestra esperanza» (1 Tim 1,1). Dar razón de Cristo es alimentar la esperanza del mundo, que languidece desencantado. Todos nosotros, llamados a ser apóstoles de Cristo en este umbral del tercer milenio, debemos testificar sobre todo la esperanza que es Cristo. Si estamos atentos a lo que sucede, constataremos que el mundo busca, como un naufrago, una tabla de salvación donde asirse. Comuniquemos, con nuestra forma de vivir, enraizada en el Espíritu, esperanza; avivemos el rescoldo de Dios que toda persona guarda en su conciencia y anunciemos, sin miedo, que únicamente Cristo es el Salvador de los hombres.

Seguid, pues, con vuestro esfuerzo por permanecer fieles al carisma fundacional de l'Opus. Este es vuestro mejor servicio a la Iglesia y al mundo. Y hacedlo siempre con un amor filial al Santo Padre, cuyo pontificado cumple gozosamente durante este mes su veinte aniversario. Oremos por él y por sus intenciones. Y que la intercesión del Beato Josemaría y de la Santísima Virgen María sigan fecundando esta obra, para que, dando frutos de santidad y justicia, siga siendo un motivo de gozo y de esperanza para la Iglesia y para el mundo.

HOMILIA EN LA MISSA D'ACCIÓ DE GRÀCIES PELS 50 ANYS DE PROFESSIÓ RELIGIOSA DE SOR PACÍFICA JANER, SOR RAFELA GOMILA I SOR ISABEL MAYOL (11-X-1998)

Avui ens unim joiosament a l'acció de gràcies de les nostres germanes Sor Pacífica, Sor Rafela, Sor Isabel per la celebració de les bodes d'or de la seva professió religiosa. I les bodes d'or de la professió religiosa d'aquestes germanes són, abans de tot, un acte solemne de fe en la importància de la vida consagrada per a l'Església i per al món. Per això, amb elles, també nosaltres volem donar gràcies a Déu Pare per Jesucrist, impulsats per l'Esperit, en aquesta Eucaristia. Elles són un gran do que Déu va donar a la nostra Església, ara fa cinquanta anys. Tota vida consagrada és un do de Déu, que neix en l'Església i és per a l'Església. Per tant, és aquesta una acció de gràcies de tota la nostra comunitat eclesial per les meravelles de servei generós i de fidelitat, que Déu ha obrat per mitjà d'aquestes serventes seves al llarg d'aquests 50 anys en bé de l'Església i dels homes.

Les seves bodes d'or són també un viu recordatori, que ajuda aquestes germanes a presencialitzar aquell dia joios, en què, acceptant el do de la crida de Déu, van donar el seu sí amorós al bon Jesús per seguir-lo ben de prop essent verges, obedients i pobres i així, com Ell, viure només per a Déu i per als germans, sobretot, els més necessitats.

I aquestes bodes d'or són, finalment, una crida penetrant, com una veu del cel, dirigida a tota la comunitat diocesana, i especialment als pares, als joves, als educadors, per a proclamar que la vocació a una vida d'especial consagració, ja sigui en el ministeri sacerdotal o en la vida religiosa, segueix essent una predilecció del Senyor i un do valuósíssim per l'Església i per la humanitat.

Aquestes germanes contempen avui la seva vida religiosa com un rosari, on hi ha hagut misteris de goig, de dolor i de glòria, descobrint-hi, però, un fil conductor: l'amor i la fidelitat del bon Jesús, que ha sostingut la seva pròpia fidelitat; una fidelitat que és la suma de les petites fidelitats de cada dia. Sor Pacífica, en la seva vida de religiosa contemplativa; Sor Rafela, en l'atenció generosa als nostres seminaristes i sacerdots; Sor Isabel, en el servei diligent als malalts.

«Et don gràcies, Senyor, amb tot el cor, contaré totes les teves meravelles, botaré de goig i ho celebraré, cantaré el teu nom, oh Altíssim» (Salm 9, 2-3). Tota la nostra vida és sempre un do de l'amor del Pare Déu. A Ell li devem la nostra existència com a persones i la nostra vocació cristiana i la d'especial consagració. Des de l'eternitat ens ha estimat personalment i ens ha elegit. I, al llarg de tota la vida, Ell es manté sempre fidel a aquest amor de predilecció. Per això, mai ens cansarem d'agrair la bondat i misericòrdia del Senyor, com la Verge Maria o com el leprós de la narració evangèlica, que s'ha proclamat. Acció de gràcies avui i sempre per la fidelitat total del Senyor al seu amor per nosaltres. «Ell continua fidel si nosaltres no li som fidels», ens ha recordat Sant Pau en la segona lectura.

La Paraula de Déu ens presenta la fidelitat com un dels trets més característics de Déu. Ell mateix va voler definir-se amb aquestes paraules: «Déu compassiu i benigne, lent per al càstig, fidel en l'amor!» (Ex 34, 6). Déu és sempre fidel. Ens acompanya sempre de manera discreta i silenciosa. No sols no vol deixar-nos sinó no pot. Encara que nosaltres li siguem infidels, Ell es manté fidel. Cadascun de nosaltres pot confessar que la seva vida és la història de la fidelitat de Déu i del nostre conjunt d'infidelitats. Perquè hem de reconèixer que som febles i inconstants i que necessitem l'ajut de la fidelitat de Déu per poder mantenir-nos fidels. La nostra fidelitat mai serà fruit del nostre esforç sinó, sobretot, és i serà sempre un do de Déu. Ell és el qui la fa possible. Sant Bernat reconeix: «L'únic mèrit meu és la misericòrdia del Senyor. No seré pobre en mèrits, mentre Ell no ho sigui en misericòrdia. I perquè la misericòrdia del Senyor és molta, molts també són els meus mèrits». La nostra fidelitat és un do, una gràcia del bon Déu, que hem de demanar constantment en la pregària.

Però la nostra fidelitat al Pare Déu ha de ser com la del bon Jesús: una fidelitat per a l'amor a Ell i per al servei als altres. Jesús ens van donar a conèixer, amb les seves paraules i sobretot amb el seu exemple, l'amor fidel amb què el Pare Déu ens estima. I el mateix Jesús va ser per a nosaltres el model de l'amor fidel, amb què hem d'estimar el Pare Déu. I, com Jesús, tots nosaltres hem de ser signes vius de l'amor fidel de Déu envers tothom i, al mateix temps, models humils de l'amor, amb què tothom ha d'estimar Déu. Per a ser aquests signes hem de ser instruments de la compassió i misericòrdia de Déu, estant disposats a donar, com Jesús, la nostra vida per amor obedient al Pare Déu, i per al servei gratuït dels germans. És l'actitud del profeta Eliseu, quan Nahaman, agraït, vol fer-li un present, com hem escoltat en la 1ª Lectura. I, Eliseu, «home de Déu» es nega radicalment a rebre res, perquè es considera simplement un servidor del Senyor.

En una societat, on cadascun es reserva el temps, els béns i la persona per a si mateix, el lliurament gratuït i incondicional de tota la vida a Déu i als homes és el signe més clar i convincent per donar a conèixer Jesucrist i el seu missatge de salvació. Per evangelitzar la nostra societat són necessaris homes, dones, joves que vulguin perdre la seva vida com la va perdre Jesús; que esgotin la seva existència gratuïtament, sense passar factura, sense demanar res a compte. Només la gratuïtat en la donació fa visible l'amor fidel de Déu als homes. Els sants no convencen perquè pronuncien paraules plenes de zel apostòlic sinó pel testimoni de la seva vida de persones que es comporten com a propietat exclusiva de Déu i dels homes, sobretot dels més necessitats espiritual o materialment. Aquest és l'horitzó vers el qual que hem d'encaminar, amb gosadia i coratge, els fillets i filletes en l'educació familiar, en la catequesi, en l'escola. Aquest és l'ideal evangèlic que hem de presentar, sobretot amb el nostre testimoni, als joves que cerquen el sentit profund de la seva vida.

Agraïm a Déu tots els dons humans, cristians i de vida religiosa, amb què Ell ha enriquit les nostres germanes. Aquests dons són, d'una banda, l'expressió d'una

especial predilecció i fidelitat del Senyor envers elles i, d'altra, l'instrument que elles han utilitzat, no per al seu profit personal, sinó per a donar-se generosament, gratuïtament a Déu i als germans. I demanem també al Senyor que segueixi, per l'acció del Sant Esperit, l'obra santificadora que Ell mateix va començar en elles el dia del seu baptisme i que va perfeccionar amb la seva consagració religiosa perquè un dia puguin escoltar joiosament de llavis del Senyor: «Molt bé, serventa bona i fidel... Entra al goig del teu Senyor» (Mt 25, 21).

HOMILIA D'INAUGURACIÓ DE LA VISITA PASTORAL DE LA PARRÒQUIA DEL ROSER DE LA CATEDRAL (11-X-1998)

Hem fet coincidir aquesta celebració, en què recordem la Verge Maria sota l'advocació del Roser, Patrona d'aquesta Parròquia de la Catedral, amb la inauguració de la Visita Pastoral. Durant aquests pròxims mesos em faré més present en la vida de la Parròquia i em reuniré amb els seus sacerdots i laics per reflexionar i dialogar conjuntament sobre el què demana l'Esperit a aquesta Parròquia de la Catedral per ser fidel avui al que el mateix Esperit ens ha suggerit comunitàriament, com Església Diocesana, en la recent celebrada Assemblea.

1. *La Verge Maria, dona del silenci i de l'escolta.*- Avui la Paraula de Déu ens ha presentat la Verge Maria com la serventa dòcil a la veu de l'Esperit. Ella és «la dona del silenci i de l'escolta», com ens la presenta el Papa en l'exhortació programàtica de la preparació del Jubileu de l'any 2000. L'Evangelí només ha recollit set paraules de la Verge Maria. Però els seus silencis són tan eloqüents com les seves paraules. Res sabem de Maria abans de l'escena de l'anunciació. Res va dir Maria sobre el misteri de l'Encarnació. Silenci en la vida amagada de Natzaret. Silenci de la vida pública del seu Fill. Ella agombola silenciosament l'Església naixent després de l'Ascensió. Res sabem dels últims anys de Maria. I finalment també contemplem el silenci de Maria exaltada a la glòria. És el silenci actiu de la Mare. És el silenci propi del qui escolta. Perquè Maria ho conservava tot en el seu cor (cfr Lc 2, 51). Jo us invito a mantenir-nos al llarg de la Visita Pastoral en aquesta actitud de silenci orant, receptiu, acollidor de la veu de l'Esperit, perquè sigui Ell, com ànima de l'Església, el qui ens guïï per tal que la Parròquia del Roser de la nostra Catedral sigui el que Déu vol que sigui: una vertadera família de fills de Déu, que viuen estretament units en germanor i irradien el seu amor a Déu i als germans per tot arreu.

2. *Conèixer la Parròquia.*- La Parròquia és la família dels fills de Déu, radicada en un territori concret de la Diòcesi. Com a família, la nostra primera obligació és conèixer-la, tenint present que la Parròquia no és primerament un territori, ni un edifici sinó unes persones, que ens hem de conèixer i ens hem d'estimar. La

Parròquia ha de ser una fraternitat, una «convocació» de germans, unida i acollidora. Això és, en primer lloc, la Parròquia: una família, «ca nostra».

I en aquesta família ens trobem amb nombrosos i diferents germans. Som molts però formem una única comunitat eclesial de fe, d'esperança i de caritat i ens anima el mateix Esperit i invoquem el mateix Pare. Tenim la mateixa vida de fills de Déu. També tots hem rebut la mateixa missió i tots caminem vers la mateixa meta: la Casa del Pare Déu.

3. *Estimar la Parròquia.*- L'hem de conèixer, la qual cosa vol dir que ens hem de conèixer i tractar com a germans, i l'hem d'estimar. Com estimem la nostra família, amb els seus defectes, que hem de saber assumir-los des d'una fe adulta i, si cal, hem de saber dissimular-los, i amb les seves virtuts que hem de saber reconèixer i agrair a Déu.

Estimar la nostra Parròquia, com estimem la nostra mare. Perquè per ella, per la Parròquia, ens ha vingut la vida de fills de Déu. D'ella rebem la Paraula de Déu, que alimenta la nostra fe, i d'ella rebem els Sagraments, que ens donen la força de l'Esperit. Però, a més de ser la nostra mare, és la nostra mestra, que ens guia pels camins evangèlics de la vida cristiana. L'hem d'estimar, procurant que cada dia sigui una mica millor, essent cadascun de nosaltres millors fills seus i oferint per ella la nostra oració, els nostres sacrificis, i també part del nostre treball i dedicació.

4. *Col·laborar amb la Parròquia.*- Hem d'estimar de tal manera la nostra Parròquia que res del que passa en ella ha de ser indiferent. Tota la vida de la Parròquia ens interessa; ens afecta; és cosa nostra, de la nostra família espiritual. Per tant, tots ens hem de considerar participants i corresponsables de la seva vida. Precisament perquè tot que s'esdevé en ella ens afecta a tots, com en qualsevol família ben unida.

Sobre la participació dels laics en la vida de la Parròquia, el Papa, en l'«Exhortació Apostòlica sobre la missió dels fidels laics», recorda unes paraules del Concili Vaticà II: «La seva acció és tan necessària que, sense ella, el mateix apostolat dels pastors no podria assolir, la majoria de les vegades, la seva plena eficàcia». Després afegeix «Els fidels laics han d'estar cada vegada més convençuts del significat particular que assumeix el compromís apostòlic en la seva Parròquia». Senyala seguidament el Papa dos aspectes sobre els quals ha d'incidir especialment el compromís apostòlic dels laics en la seva Parròquia: han d'ajudar al creixement de la comunió en la Parròquia i han de donar vitalitat a l'afany missioner, evangelitzador, dirigit vers els no creients i vers els mateixos creients que han abandonat o limitat la pràctica de la vida cristiana (Cfr. ChF 27). És a dir, en gran part, depèn dels laics que la Parròquia vagi creixent com una comunitat de germans i es reneixi en ella l'esperit evangelitzador, missioner.

Deixeu-me somniar un moment i imaginar que totes les Parròquies de la Diòcesi de Menorca viuen intensament la comunió eclesial, l'esperit de família i l'afany evangelitzador que el Senyor ens demana especialment en aquest temps. Estaríem

responent a la crida del Senyor i als impulsos, que l'Esperit ha suggerit a tota la nostra Església Diocesana en la recent Assemblea.

Demanem avui la intercessió de la Verge Maria, Mare del Crist i Mare nostra, a fi que, en aquesta Parròquia i en totes les de la Diòcesi, vagi creixent el sentit de família de Déu, de fraternitat animada per l'Esperit, de comunitat eucarística, plena de comunió eclesial i d'afany evangelitzador.

Amb aquest objectiu comencem avui la Visita Pastoral a aquesta Parròquia de la Verge del Roser de la nostra Catedral.

EXHORTACIÓ PER AL DIA DEL TURISME TURISME DE QUALITAT HUMANA

El fenomen social del turisme, realitat important per a la nostra illa, va ser una de les preocupacions que van aflorar en el curs de les reflexions i debats de l'Assemblea Diocesana. En concret, es va expressar una preocupació molt gran per la situació dels treballadors d'aquest sector i es van dedicar dues propostes d'actuació a aquest tema. És bo recordar-ho avui, en què se celebra el "Dia del Turisme".

En les "Propostes d'actuació" s'encarrega a la Delegació Diocesana de Turisme i Santuaris l'atenció pastoral al sector turístic. Això implica l'estar atents a les repercussions socio-culturals, ecològiques i religioses del turisme en la nostra societat i una oferta pastoral als turistes i empleats, tenint en compte les seves peculiaritats. Es demana especialment una atenció pastoral als treballadors d'aquest sector, perquè "la precarietat en el treball, el retall dels drets dels treballadors i l'estacionalitat laboral són aspectes que reclamen la nostra atenció en tant que provoquen situacions traumàtiques i desestabilitzadores de les persones que hi treballen" (cfr. Propostes 32 i 100).

Aquesta preocupació pels treballadors del turisme és una exigència interna de la mateixa activitat turística, que sempre ha de ser una activitat humana. El turisme és essencialment un món de relacions. I, per tant, la seva qualitat passa també per la qualitat de la relació existent entre tots els qui en són els seus actors: empresaris, treballadors i usuaris. Podríem dir que la qualitat del turisme i la qualitat de les persones es reclamen mútuament. ¿Com poder oferir qualitat si no s'abandona el camí fàcil de fer només negoci, sacrificant molts valors, sobretot el respecte a les persones? La qualitat turística no s'ha de limitar a oferir unes infraestructures bones sinó que s'ha de procurar que tothom, qui intervé en aquesta activitat, sigui valorat i acceptat pel que és: persona humana i el treballador rebi, per tant, una justa compensació humana i econòmica pel seu treball.

Per tant, cal superar la visió del turisme com a simple negoci, ja que el món del turisme ha de ser també un món de persones: hi treballen persones al servei

d'unes altres persones. Per açò els cristians tenim molt a dir, i, sobretot, molt a fer aquí. Nosaltres creiem que el respecte i la promoció de la persona, imatge de Déu, ha d'estar en el centre de tota activitat humana. No oblidem certament que el turisme s'està convertint en el "pa" de molta gent de la nostra illa, però, per nosaltres, el desenvolupament de la persona humana ha de ser el primer criteri ètic, al qual no s'ha de sacrificar res: ni els drets dels treballadors ni els nostres valors naturals, culturals i morals. Per açò si la nostra vida personal i social –també les relacions dintre les empreses turístiques– té qualitat, també la tindrà l'oferta turística.

**Francesc Xavier
Bisbe de Menorca**

EXHORTACIÓ AMB OCASIÓ DEL XX ANIVERSARI DEL PONTIFICAT DE JOAN PAU II

Els dies 16 i 22 del present mes es compleix el XX aniversari de l'elecció del Papa Joan Pau II com a Summe Pontífex i de l'inici solemne del su Pontificat, respectivament. Aquesta avinentesa ens ofereix l'ocasió d'agrair a Déu una vegada més el servei d'aquest Papa a la humanitat i a l'Església.

L'actual Papa és, sens dubte, una de les grans personalitats del nostre temps. Natural de Polònia, un país terriblement maltractat durant molts anys tant pel nazisme arrasador com pel comunisme dur i pur, va patir en carn viva la negació sistemàtica dels drets de la persona i el projecte de voler destruir, de manera implacable, la fe cristiana, la cultura i la identitat del seu poble.

Per açò, davant les freqüents aventuresse totalitàries del nostre temps, s'ha erigit com el gran defensor de la dignitat de la persona. L'antropologia cristiana, que contempla la persona com a creació i imatge de Déu i amb un valor absolut, és una constant en els seus escrits i intervencions. La denúncia, sense paliatius, de la injustícia i de la desigualtat social, de l'explotació de l'home per l'home, dels abusos contra les minories, en especial de les minories més primitives, la defensa de les nacionalitats, però la condemna dels nacionalismes excloents, la crítica tant dura del lliberalisme capitalista que cerca el lucre egoista, l'explotació del treballador i el creixement del materialisme consumista, són testimonis que ho demostren fins l'evidència.

Persona profundament creient, convençut del gran tresor que és la fe cristiana per l'enriquiment de la persona i per la humanització de la societat, ha anunciat el Déu de Jesucrist en totes les ocasions i en tots els llocs i cultures.

En un dels esterotips simplificadors, tan propis dels mitjans de comunicació del nostre temps, se'l vol presentar com un Papa avançat en temes socials, aquells que

es refereixen a la justícia i defensa dels drets humans, però immovilista en temes de moral personal i familiar. Aquesta presentació no és exacta ni justa. Joan Pau II parteix sempre la dignitat de la persona, tal com ha estat entesa en la doctrina de l'Església i, des d'aquesta concepció, dedueix les conseqüències per a totes les dimensions de la vida moral, tant en el caire personal com en els aspectes socials. Jo us invito a descobrir directament el ric magisteri doctrinal d'aquest Papa i a no deixar-se portar per prejudicis injustos.

Crec que, en la persona del Papa Joan Pau II, Déu ens ha donat providencialment un Papa al qual haurem d'agrair sempre el conjunt de certes fonamentals que, en nom de Déu, ofereix a la nostra societat, tan castigada pel materialisme, pel realisme, per la desigualtat i la injustícia, pel valor escàs que dona a la vida humana i per la manca de sentit en la vida de moltes persones. Per això, amb ocasió d'aquest XX aniversari del seu Pontificat, us invito a donar gràcies a Déu.

**Francesc Xavier
Bisbe de Menorca**

EXHORTACIÓ PER AL DOMUND «MISSIONERS, ESPERANÇA PER AL MÓN»

Avui, Jornada del Domund, se'ns presenta una dimensió essencial de l'Església: ella ha de ser sempre missionera, anunciadora de l'Evangelí. Aquesta va ser la voluntat de Jesucrist. I perquè pogués complir amb eficàcia aquesta missió, li va enviar el seu Esperit, de manera que Ell és el protagonista principal de l'evangelització. Per això, sabent que tota la tasca dels missioners, que és l'obra d'evangelització per excel·lència, es realitza sobretot gràcies a l'acció de l'Esperit, és molt bo que se'ns inviti avui a veure en els missioners i en la seva tasca un signe d'esperança per al món. El missioner és el cristià que, deixant-se guiar per l'Esperit de l'amor, cerca d'encarnar els valors evangèlics de Jesucrist, sobretot, la compassió pels més necessitats espiritual i corporalment, als quals dedica la seva vida.

En el nostre món, on hi ha tants fets problemàtics que ens inviten al pessimisme, els missioners són una llum, un missatge, un signe d'esperança. No tot és individualisme egoista i còmode. Hi ha també molta generositat, molta donació personal, inspirada per la voluntat de seguir i anunciar Jesucrist Salvador. I mentre hi hagi membres de l'Església —sacerdots, religiosos, religioses i laics— que es dediquin en cos i ànima a l'anunci de l'Evangelí, fent presents entre els homes els signes de l'amor salvador de Jesucrist, hi haurà vitalitat en les nostres comunitats eclesials. Com ens recorda el Papa Joan Pau II: "La missió renova l'Església, reforça la fe i la identitat cristiana, dona nou entusiasme i noves motivacions" (RM, 2). Així ha estat sempre al llarg de la història de l'Església.

La celebració del DOMUND, recordant amb agraïment l'acció generosa dels missioners, és una invitació a reafirmar la fe en l'actuació de l'Esperit Sant en el nostre món. Ell segueix suscitant respostes generoses i les seves mocions troben encara cors decidits a deixar-ho tot per lliurar-se al servei dels germans per amor a Déu. És també una invitació a pregar a l'Esperit perquè segueixi movent els cors dels batejats, sobretot dels joves. I és una invitació a col·laborar amb els missioners, oferint-los el nostre ajut econòmic. Els missioners, com Jesucrist, realitzen obres de misericòrdia espiritual, sobretot l'anunci de la fe salvadora, i també obres de misericòrdia corporal (atendre malalts, donar menjar, sostenir escoles...). Moltes de les seves obres depenen de la nostra generositat. Siguem també nosaltres signes d'esperança per al nostre món, ajudant els missioners!

**Francesc Xavier
Bisbe de Menorca**

VICARIA GENERAL

COMUNICACIÓ ALS PREVERES DE LA DIÒCESI A L'INICI D'UN NOU CURS PASTORAL

17 de setembre de 1998

Benvolgut en el Senyor:

*** Calendari diocesà 1998-99**

Ben a punt d'entrar ja en la programació del nou curs, em plau fer-te arribar, mentre s'està confeccionant l'edició de butxaca amb les adreces, el Calendari diocesà 1998-99, tal com l'hem anat preparant amb els diferents organismes diocesans. Volem que ens pugui ajudar a la pràctica a dur a terme una pastoral més conjunta al servei de l'evangelització que demanen els temps que vivim i que la nostra Assemblea ha volgut empènyer des del moment de la seva clausura i posada en marxa de les propostes d'actuació. És important dur a la informació i a la pregària —especialment a les celebracions de l'Eucaristia— aquells actes que demanen la participació de tots i que han de ser signe de comunió diocesana entre les parròquies i comunitats.

*** Formació Permanent per als preveres**

La nostra formació permanent s'ha preparat també a partir dels indicadors de l'Assemblea Diocesana que demana per als preveres "formació bíblica" (cf. AD 40 c). En aquest sentit s'han organitzat les jornades de formació i convivència per als

dies 5-6 de novembre (Iniciació bíblica al cicle C, centrat especialment en l'evangeli de Mateu), per als dies 4-5 de febrer (Déu-Pare, relacionat amb el tema central del 3er. any de preparació al Jubileu), per als dies 13-14 de maig (Comunicació de l'experiència dels "Grups bíblics" sobre com iniciar en la lectura i la pregària entorn de la Paraula de Déu). Podràs trobar també les dates dels recessos, exercicis espirituals i les trobades festives.

*** 50 anys al servei del Seminari**

Aquesta convidada té un to molt familiar i té a veure amb l'agraïment a Sor Rafaela Gomila, religiosa franciscana que celebra aquests dies les noces d'or de la seva professió religiosa i concretament el dia 11 d'octubre els 50 anys de servei al Seminari. Tots els preveres la coneixem i l'estimam; per això volem agrair a Déu aquests anys que ha donat gratuïtament al servei de la nostra Església de Menorca servint al Seminari i servint-nos a tots nosaltres d'un treball abnegat i silenciós. Coincidint amb el dia de pregària per les vocacions, ens trobarem al Seminari per a l'Eucaristia, el diumenge, dia 11 d'octubre, a les 5 del capvespre. Estarem molt contents que t'hi puguis fer present.

*** Institut Diocesà de Teologia**

També en aquesta tramesa hi ha la programació de l'Institut Diocesà de Teologia per aquest curs 98-99 per la teva informació i perquè la puguis fer extensiva a tothom que ho creguis convenient, també seguint les indicacions de l'Assemblea Diocesana que demana l'aprofundiment i estudi teològic per als laics (cf. AD 9, 40, 41...).

*** Programació pastoral parroquial**

Com demana la proposta 117 de l'AD, agrairíem que s'enviàs –quan es tengui enllestida– la programació pastoral de cada parròquia i lloc de culte, a fi que es pugui disposar d'aquesta informació per una millor coordinació pastoral.

Esperant que aquest nou curs ens ajudi a tots a fer realitat l'esperit de l'Assemblea Diocesana d'aquelles actituds personals i eclesials que se'ns a demanat dur a terme en bé de l'evangelització, la santificació i el servei que hem de fer a la nostra gent i a la nostra terra.

Una abraçada fraternal,

Sebastià Taltavull Anglada

Vicari General

COMUNICACIÓ ALS PREVERES SOBRE FORMACIÓ PERMANENT

26 d'octubre de 1998

Benvolgut en el Senyor:

Seguint la programació de Formació Permanent per aquest nou curs i d'acord amb el suggeriment de l'Assemblea Diocesana (cf. ADM 40b) en relació a la formació bíblica dels preveres, ens trobarem la setmana que ve al Toro, els dies 5 i 6 de novembre (dijous i divendres) per a la primera trobada d'enguany.

El pla de formació per aquest curs 98-99 comprèn tres trobades de dos dies:

1^a) aquesta primera, el novembre, sobre l'Evangeli de Mateu,

2^a) la segona, el març, sobre Déu Pare.

3^a) la tercera, el maig, sobre la formació de grups d'iniciació a la Bíblia.

En relació a la primera trobada de la setmana que ve, el tema monogràfic és l'Evangeli de Mateu i anirà a càrrec del P. Jordi Latorre, salesià. Com li vam demanar, ens ha enviat l'esquema i la bibliografia, que també s'inclou en aquesta tramesa. Esperam que ens sigui una bona ajuda com també una bona iniciació al cicle A, que començarem el proper Advent.

La trobada començarà el dijous, dia 5 de novembre, a les 10.30 del matí i acabarà el divendres capvespre. Com sempre, hem de recordar que s'ha d'avisar a les monges del Toro (tel. 971-375060) i concretar si la pensió completa dels dos dies o sols els dinars. L'horari detallat el farem entre tots al començament de la trobada.

Una abraçacada fraternal,

Sebastià Taltavull Anglada

Vicari General

CALENDARI DIOCESÀ MENORCA, 1998-99

Setembre-98

26 Consell Pastoral Diocesà

Octubre-98

4 Inici curs Equips de la Mare de Déu

6-9 Seminari diocesà: exercicis espirituals oberts

10 Pregària a Santa Clara

10 CONFER: recés de pregària

11 Pregària vocacional

14 Consell del Presbiteri

17-18 Jornades de formació sobre "L'acompanyament pastoral"

18 Dia del Domund

- 24 Jornada de Caritas Diocesana
- 31 Inici del taller de pregària a Santa Clara (fins 6-III-99)
- Novembre**
- 5-6 Preveres: Jornades formació permanent
- 7 Curset d'iniciació catequistes nous
- 8 Jornada de Teologia
- 8 Pregària vocacional
- 9 Inici del taller de pregària a les Concepcionistes (3 mesos)
- 14 CONFER: recés de pregària
- 14 Pregària a Santa Clara
- 15 Dia de l'Església Diocesana
- 22 Dia de la Catequesi
- 29 Inici del temps d'Advent
- Desembre-98**
- 6 Jornada de Teologia
- 9 Preveres: recés d'Advent
- 12 Pregària a Santa Clara
- 12 CONFER: recés de pregària
- 13 Pregària vocacional
- 16 Consell del Presbiteri
- 19 Consell Pastoral Diocesà
- 27 Dia de la Família
- 30 Preveres: jornada festiva
- 31 Vetla de la Pau
- Gener-99**
- 1 Jornada Mundial de la Pau
- 9 Pregària a Santa Clara
- 9 CONFER: recés de pregària
- 10 Pregària vocacional
- 17 Sant Antoni. Celebració diocesana a la Catedral
- 30 VIè. Aplec missioner grups catequesi d'infants
- Febrer-99**
- 4-5 Preveres: Jornades formació permanent
- 7 Campanya contra la Fam
- 7 Jornada de teologia
- 13 Pregària a Santa Clara
- 13 CONFER: recés de pregària
- 14 Pregària vocacional
- 17 Dimecres de cendra. Inici de la Quaresma
- Preveres: recés de Quaresma
- 26-28 Exercicis espirituals per agents de pastoral
- 27-28 Escoltes. Diada del Pensament

Març-99

- 12-14 Exercicis espirituals per a matrimonis
- 13 Pregària a Santa Clara
- 13 CONFER: recés de pregària
- 20 Consell Pastoral Diocesà
- 21 Jornada de teologia
- 21 Dia del Seminari. Pregària vocacional
- 24 Consell del Presbiteri
- 27 Trobada diocesana d'adolescents (Confirmació I-II)
- 31 Preveres: recés setmana santa. Missa Crismal

Abril-99

- 1 Dijous Sant. Dia de l'Amor fratern
- 4 Pasqua de Resurrecció
- 7 Preveres: jornada festiva
- 10 Pregària a Santa Clara
- 10 CONFER: recés de pregària
- 25 24 hores de pregària vocacional
- 24-25 Escoltes: Diada de Sant Jordi

Maig-99

- 2 Diada de Menorca missionera
- 8 Festa de la Mare de Déu del Toro
- Jornada preveres-religiosos/es
- Vetla de Santa Maria
- 9 Festa al Toro i benedicció dels camps
- 9 Dia del malalt
- 13-14 Preveres: Jornades de formació permanent
- 15 Pregària a Santa Clara
- 23 Pentecostès
- 27 Festa de Jesucrist, gran sacerdot per sempre
- Dia de pregària pels preveres. Jornada preveres al Seminari

Juny-99

- 6 Corpus Christi. Dia de Caritas
- 6 Trobada final de curs Equips de la Mare de Déu
- 9 Consell del Presbiteri
- 12 Consell Pastoral Diocesà
- 28-3 Preveres: exercicis espirituals

Juliol-99

- 23-25 Exercicis espirituals Poble de Déu

Agost-99

- 13-15 Exercicis espirituals Poble de Déu

Setembre-99

- Pelegrinació diocesana a Terra Santa (1ª quinzena). Encara en estudi

VICARIA JUDICIAL

MEMORIA DEL CURSO 1996-1997 DE LAS CAUSAS PARA DECLARAR LA NULIDAD DEL MATRIMONIO:

Ejecución de sentencias:

* Notificación dirigida a la Vicaría General del Obispado, con fecha de 14 de enero de 1997, para que se mande anotar en los libros de matrimonios y de bautizados la doble sentencia afirmativa en la causa de nulidad de matrimonio: CARRERAS - DE LA LLANA.

Exhortos:

1) *Tribunal eclesiástico del arzobispado de Barcelona:*

* Causa de nulidad de matrimonio PAYAS - SALA (17-9-96): Interrogatorio de la testigo Dª María Teresa Almirall Espinach (29-10-96). Informe de Credibilidad (31-10-96).

* Causa de nulidad de matrimonio COLL - HIDALGO: Declaración judicial de la esposa actora, Dª Joana Rosa Coll Capó, e informes de credibilidad. Interrogatorio del testigo D. Antonio Allés Marqués e informe de credibilidad. Interrogatorio de la testigo Dª Eulalia Barber Mercadal, e informe de credibilidad. Interrogatorio del testigo D. Luis Febrer Martí e informe de credibilidad. Interrogatorio del testigo D. Juan Carlos Bagur Bendito e informes de credibilidad. Interrogatorio de la testigo Dª Roser Marqués Sanz e informes de credibilidad. Copia del expediente matrimonial. Fecha de envío: 15-5-97.

* Causa de nulidad de matrimonio SHAEFER - MARTÍNEZ: Interrogatorio de la testigo Dª María Purificación Bueno de León e informe de credibilidad. Interrogatorio del testigo D. José Luis Bueno de León e informe de credibilidad. Fecha de envío: 24-5-97.

* Causa de nulidad de matrimonio BULBENA - CABRÉ (14-10-96): Interrogatorio del testigo D. Jaume Franch Clariana (2-11-96). Informe de credibilidad (2-11-96).

2) *Tribunal Eclesiástico de Zaragoza:*

* Causa de nulidad de matrimonio CONTINENTE - POBES: Confesión judicial del esposo demandado, D. Viceste Pobes Bailo e informes de credibilidad. Fecha de envío: 29-4-97.

3) *Tribunal Eclesiástico de Mallorca:*

* Causa de nulidad de matrimonio ORFILA - MARQUÉS: Contestación de la demanda. Fecha de envío: 29-4-97.

* Causa de nulidad de matrimonio JUANICO - MOLINA: Confesión judicial de la esposa demandada Dª Antonia Molina Tudurí. Informe de credibilidad. Interrogatorio

del testigo D. Máximo Polo Herrero. Informe de credibilidad. Interrogatorio de la testigo Dª Mercedes Riveiro Domínguez. Informe de credibilidad. Interrogatorio de la testigo D^a M^a de los Ángeles Polo Riveiro. Informe de credibilidad. Interrogatorio del testigo D. Juan Polo Carreras. Informe de credibilidad. Interrogatorio de la testigo Dª Francisca Florit Cloquells. Informe de credibilidad. Interrogatorio de la testigo Dª Margarita Sintés Ronda. Informe de credibilidad. Interrogatorio del testigo D. Víctor Victori Huguet. Informe de credibilidad. Interrogatorio del testigo D. Miquel Rotger Fluxá. Informe de credibilidad. Informe de credibilidad del esposo actor D. Pedro Francisco Juanico Riveiro. Fecha de envío: 10-12-1996.

* Causa de nulidad de matrimonio PONS - PELLICER: Confesión judicial del esposo demandado, D. Francisco Pellicer Caules. Informe de credibilidad. Informes de credibilidad de la esposa actora, Dª Francisca Pons Pons. Interrogatorio del testigo D. Amador Pons Juanico. Informe de credibilidad. Interrogatorio de la testigo Dª Catalina Pons Mir. Informe de credibilidad. Interrogatorio del testigo D. Pedro Perea Villalonga. Informe de credibilidad. Interrogatorio de la testigo Dª Isabel Pons Pons. Informe de credibilidad. Interrogatorio de la testigo Dª Mª Amparo Gutiérrez Pulido. Informe de credibilidad. Interrogatorio del testigo D. Josep Villalonga Barber. Informe de credibilidad. Interrogatorio de la testigo Dª Maite Martínez Gavaldà. Informe de credibilidad. Fecha de envío: 31-1-1997.

* Causa de nulidad de matrimonio PONS - PELLICER: Confesión judicial de la esposa demandada Dª Francisca Pons Pons. Interrogatorio de la testigo Dª Magdalena Bisbal Carreño. Informe de credibilidad. Interrogatorio del testigo D. Antonio Rotger Riera. Informe de credibilidad. Fecha de envío: 22-4-1997.

Otros asuntos:

- * Informe sobre la posibilidad de acceso a nuevas nupcias, solicitado por D.G.S. (14-2-97).
- * Informe sobre la «sanatio in radice» de un matrimonio (29-4-97).
- * Informe sobre el culto y veneración de la reliquias.
- * Otros informes jurídicos solicitados por distintas personas y asociaciones.

Asesoría jurídica:

- * Entrevistas para discernir posibles causas de nulidad matrimonial.
- * Mediaciones y arbitrajes en conflictos matrimoniales.

Formación jurídico canónica:

Participación en el XXXII Congreso Internacional de Derecho Canónico, organizado por la Pontificia Universidad Gregoriana de Roma, en Brescia (Italia), durante la primera semana de junio de 1997.

Ciudadella de Menorca, 30 de septiembre de 1997

Gerardo Villalonga Hellín,

Vicario Judicial

MEMORIA DEL CURSO 1997-1998

Ejecución de sentencias:

* Notificación dirigida a la Vicaría General del Obispado, para que se mande anotar en los libros de matrimonios y de bautizados la doble sentencia afirmativa en la causa de nulidad de matrimonio: PONS - ANGLADA.

* Notificación dirigida a la Vicaría General del Obispado para que se mande anotar en los libros de matrimonios y de bautizados la doble sentencia afirmativa en la causa de nulidad de matrimonio: PONS - CUNI.

Exhortos:

1) *Tribunal Eclesiástico del Arzobispado de Barcelona:*

* Causa de nulidad de matrimonio COLL - HIDALGO: Informe clínico elaborado por el Dr. D. Miguel Lázaro Ferreruela. Fecha de envío: 23-5-98.

2) *Tribunal Eclesiástico del Arzobispado de Zaragoza:*

* Causa de nulidad de matrimonio CONTINENTE - POBES: Informe pericial psicológico efectuado por Dª Maite Sánchez Pons. Fecha de envío: 12-11-97.

3) *Tribunal Eclesiástico del Arzobispado de Valencia:*

* Causa de nulidad de matrimonio CAMPS - PONS. Informe pericial psicológico. Fecha de envío 30-9-98.

4) *Tribunal Eclesiástico del Obispado de Mallorca:*

* Causa de nulidad de matrimonio ALLÉS - ALLÉS: Contestación de la demanda. Fecha de envío: 5-5-98.

* Causa de nulidad de matrimonio SAMPOL - PONS: Contestación de la demanda. Fecha de envío: 14-11-97. Interrogatorio del testigo D. Bartolomé Sampol Cocoví e informe de credibilidad. Fecha de envío: 19-6-98.

* Causa de nulidad de matrimonio CORBERA - BALLA: Contestación de la demanda. Fecha de envío: 28-7-98.

* Causa de nulidad de matrimonio BROUTIN - CARRERAS: Contestación de la demanda. Fecha de envío: 6-8-98.

* Causa de nulidad de matrimonio ESTEBAN - VIVÓ: Contestación de la demanda. Fecha de envío 7-5-98.

* Causa de nulidad de matrimonio SANS - TIMONER: Contestación de la demanda. Fecha de envío: 7-4-98.

* Causa de nulidad de matrimonio ORFILA - MARQUÉS: Confesión judicial de la esposa actora, Dª María Mercedes Orfila Bagur e informes de credibilidad. Confesión judicial del esposo demandado, D. Domingo Marqués Jiménez e informes de credibilidad. Interrogatorio del testigo D. Jordi Orfila Mascaró e informes de credibilidad. Interrogatorio de la testigo, Dª María Bagur Seguí e informes de credibilidad. Interrogatorio de la testigo Dª María Juana Moll Piris e informes de credibilidad. Interrogatorio de la testigo, Dª Mercedes Seguí Chinchilla e informes de credibilidad. Interrogatorio de la testigo, Dª Catalina

Borrás Anglada e informes de credibilidad. Interrogatorio de la testigo Dª Margarita Timoner Bagur e informes de credibilidad. Fecha de envío: 26-6-98.

* Causa de nulidad de matrimonio CORTÉS - MARQUÉS: Confesión judicial de la esposa actora, Dª María Esperanza Cortés Sintés e informe de credibilidad. Interrogatorio del testigo Rvdo. D. Fernando Cortés Benejam e informe de credibilidad. Interrogatorio de la testigo Dª Margarita Sintés Faner e informe de credibilidad. Interrogatorio de la testigo Dª Mª José Cortés Sintés e informe de credibilidad. Interrogatorio del testigo, D. Rafael Cortés Benejam e informe de credibilidad. Interrogatorio del testigo, D. Jesús Cortés Benejam e informe de credibilidad. Interrogatorio de la testigo, Dª Mª Auxiliadora Sintés Faner e informe de credibilidad. Interrogatorio del testigo D. Manuel León Mercadal, e informe de credibilidad. Fecha de envío: 29-4-98.

* Causa de nulidad de matrimonio AMETLLER - PONS: Contestación de la demanda. Fecha de envío: 13-10-97. Confesión judicial del esposo actor, D. Antonio Ametller Pons e informe de credibilidad. Confesión judicial de la esposa demandada y declaración complementaria de la misma e informe de credibilidad. Interrogatorio del testigo, D. Juan Juaneda Hernández e informe de credibilidad. Interrogatorio de la testigo Dª Juana Ametller Pons e informe de credibilidad. Interrogatorio del testigo, Rvdo. D. Jaime Ametller Pons e informe de credibilidad. Interrogatorio del testigo D. Jaume Bagur Franco e informe de credibilidad. Interrogatorio de la testigo, Rvda. Dª Rosario Gil Martínez e informe de credibilidad. Interrogatorio de la testigo, Dª María Goñalons Femenías e informe de credibilidad. Fecha de envío: 26-6-98.

Informes jurídicos:

Solicitados por distintas personas y asociaciones.

Asesoría jurídica:

* Entrevistas para discernir posibles causas de nulidad matrimonial.

* Medicaciones y arbitrajes en conflictos matrimoniales.

Horario

1) Curia diocesana: Martes, de 10 a 12.30.

2) Parroquia Mare de Déu del Roser, Es Castell: Horas convenidas.

3) Vacaciones: Mes de agosto.

Ciudadella de Menorca, 30 de septiembre de 1998

Gerardo Villalonga Hellín,

Vicario Judicial

SECRETARIA GENERAL

NOMENAMENTS

Amb data 2 d'octubre de 1998, Sr. Bisbe ha firmat el següents nomenaments:

Mn. Antoni Sintes Anglada cessa com a vicari de la Parròquia del Roser de la Catedral; segueix com a Canonge residencial de la Catedral.

Mn. Florenci Sastre Portella cessa com a vicari de la Parròquia de Sant Antoni Mª Claret, de Ciutadella i es nomenat vicari de la Parròquia del Roser de la Catedral.

Mn. Josep Lluís Ponsetí Pons, diaca, al servei de la Parròquia de Sant Antoni Mª Claret, de Ciutadella.

Amb data 15 de setembre de 1998, el Sr. Bisbe ha firmat els següents nomenaments de membres del Consell Pastoral Diocesà:

Sr. Miquel Àngel Martínez Cardona, en representació de la Delegació Diocesana de Vocacions

Sr. Guillem Ferrer Monjo, en representació de la Delegació Diocesana de Mitjans de Comunicació Social

Sra. Isabel Serra Jiménez, en representació de la Delegació Diocesana d'Ensenyança

Sra. Montserrat Farrés Díaz-Meco, en representació de l'Arxiprestat de Maó

Sra. Ignacia Doménech Pons, en representació de l'Arxiprestat del Centre

Amb data 7 d'octubre el Sr. Bisbe ha confirmat com a President del Capítol Catedral Mn. Miguel Anglada Gelabert, d'acord amb l'article 3.3 dels Estatuts del Capítol Catedral de Menorca.

Amb data 12 d'octubre de 1998 el Sr. Bisbe ha signat dos decrets de nomenament de ministres extraordinaris de la Sagrada Comunió de la Parròquia de la Concepció, de Maó, per un període de sis anys, a favor de les religioses Filles de la Caritat de Sant Vicent Paül, Sor Mª Elia Alcaraz San Nicolás i Sor Demetria Bragado Medina.

PROPOSTES PER A PROFESSORS DE FORMACIÓ RELIGIOSA

El Sr. Bisbe ha fet les propostes de les persones que s'indiquen per a Professors de Formació Religiosa:

Mn. Joan Febrer Rotger, a l'Institut «Pasqual Calbó», de Maó

Mn. Josep Lluís Ponsetí Pons, als Instituts «Josep Mª Quadrado» i «Mª Àngels Cardona», de Ciutadella

Sor Mª Àngels Soler Val, a Ensenyança Primària

CONFIRMACIONS

El Sr. Bisbe ha celebrat el Sagrament de la Confirmació en els llocs i dates següents:

Dia 20 de setembre - Parròquia de Migjorn - 12 joves

Dia 3 d'octubre - Parròquia de Sant Rafel, de Ciutadella - 25 joves.

ORGANISMES DIOCESANS

CONSELL DEL PRESBITERI

FULL INFORMATIU

SESSIÓ ORDINÀRIA DEL 19 DE JUNY DE 1998

A les 10.30 del matí del dia 19 de juny de 1998, a Cal Bisbe, presidit pel Sr. Bisbe, Mons. Francesc Xavier Ciuraneta i Aymí, es va reunir el Consell del Presbiteri en sessió ordinària. Mn. Guillem Pons Pons va excusar la seva assistència. Després de la pregària, tots els presents van expressar el seu condol per la mort de les tres religioses en l'accident de tràfic del dia 23 de maig, destacant l'experiència de fraternitat que s'ha viscut amb profunditat entre la Diòcesi i els religiosos. També es va expressar el condol per la mort de la Srta. Teresita Pons, germana del sacerdot, el Sr. Guillem Pons.

En primer lloc, el Sr. Bisbe va informar sobre la darrera reunió del Consell Pastoral Diocesà que, partint de les «Propostes d'actuació de l'Assemblea Diocesana», va estudiar les prioritats a dur a terme durant el pròxim curs.

El Consell Pastoral fa una proposta pràctica i realista: el Consell Pastoral s'encarregaria de la redacció del Pla Pastoral Diocesà i de la configuració del nou organigrama de la Diòcesi i el Consell del Presbiteri duria endavant la revisió dels Directoris. Cada Consell haurà d'establir la dinàmica de treball oportuna i s'haurà de fer alguna sessió conjunta, per l'implicació pastoral dels dos temes. El Consell del Presbiteri va assumir aquesta proposta per unanimitat. Durant la primera sessió del curs pròxim s'establirà la metodologia a seguir.

A continuació es va iniciar una reflexió sobre les propostes de l'Assemblea Diocesana referides als preveres per assenyalar prioritats. Seguint les aportacions dels arxiprestats, caldrà insistir en la participació en els recessos, en la formació permanent, en els exercicis espirituals, en tot allò que promogui la fraternitat sacerdotal, en l'acompanyament del Sr. Bisbe als preveres, etc.

Seguidament, per tal de delimitar el marc del nou pla trienal de formació permanent del clergat, d'acord amb les reflexions del punt anterior i després de conèixer la valoració generalment positiva per part dels arxiprestats del darrer pla

trienal i tenint en compte la petició de l'Assemblea Diocesana sobre l'aprofundiment en l'estudi bíblic, es va acordar que la temàtica bíblica podria ser l'eix vertebrador de la formació permanent del clergat durant els pròxims tres anys, demanant que es fomenti una participació més activa. Podria ajudar el disposar d'una bibliografia i qüestionari previs i un treball continuat sobre la temàtica proposada.

Dins del capítol d'informacions:

* El Sr. Bisbe i el Sr. Vicari General van fer una valoració molt positiva de la peregrinació diocesana a Terra Santa.

* El Sr. Bisbe va fer referència a la Visita «ad limina», que tindria lloc entre el 29 de juny i el 10 de juliol.

* Es va recordar que durant l'estiu s'ha de procedir a la renovació reglamentària d'alguns membres del Consell Pastoral Diocesà. El Consell Pastoral renovat es reunirà el pròxim mes de setembre, per tal de fer la programació de les seves activitats.

* Finalment, que el dia 16 de juliol, a la Parròquia del Carme de Maó, en Josep Lluís Ponsetí rebria l'admissió a l'estat clerical.

Sense més assumptes a tractar, la sessió es va aixecar a la 1.30 de migdia.

Gerard Villalonga Hellín,
Secretari

CONVOCATÒRIA DE SESSIÓ ORDINÀRIA (14-X-1998)

Benvolgut en el Senyor:

Em plau convocarte a la sessió ordinària del Consell del Presbiteri que tindrà lloc, si Déu vol, el dimecres, dia 14 d'octubre de 1998, a Cal Bisbe, a les 10.30 del matí.

L'ordre del dia és com segueix:

1. Pregària.
2. Lectura i aprovació de l'acta anterior.
3. Programació de la realització de les propostes de l'Assemblea Diocesana encomanades al Consell del Presbiteri per el present curs.
4. Informacions.
5. Torn obert de paraula.

Es Castell, 6 d'octubre de 1998

Gerard Villalonga,
Secretari

FULL INFORMATIU SESSIÓ ORDINÀRIA DEL 14 D'OCTUBRE DE 1998

A les 10.30 del matí del dia 14 d'octubre de 1998, a Cal Bisbe, presidit pel Sr. Bisbe, Mons. Francesc Xavier Ciuraneta i Aymí, es va reunir el Consell del Presbiteri en sessió ordinària, amb l'assistència de tots els seus membres. Després del rés de Tèrcia es va donar el condol a Mn. Bosco Martí per la mort del seu nebot i es va encomanar la transmissió d'aquest mateix sentiment a Mons. Abelard Benítez per la mort de la seva germana. Abans d'entrar en la matèria de l'ordre del dia, es va felicitar Mn. Miquel Anglada Gelabert per la seva reelecció com a President del Capítol Catedralici i es va comentar la tergiversació de la informació religiosa que es dona en alguns mitjans de comunicació.

Llegida i aprovada l'acta de la sessió anterior, va començar una pluja d'idees sobre la metodologia a seguir en la revisió del Directori Sacramental, que s'ha de dur a terme durant el present curs. Es van prendre els següents acords:

1) Estudi personal del Directori vigent per part de tot el clergat i resposta per escrit a aquesta pregunta: «A partir de les propostes de l'Assemblea Diocesana referents al Directori Sacramental, ¿què suprimiries, modificaries o incorporaries a l'actual Directori?»

2) Dues sessions de treball conjunt dels capellans de cada Arxiprestat, programades pels dies 18 de novembre i 2 de desembre, per posar en comú les reflexions personals i dialogar sobre les diferents opinions.

Els Arxiprestos i els capellans representants al Consell del Presbiteri de cada Arxiprestat recolliran les respostes escrites dels capellans i resumiran per escrit el que s'hagi dit a les reunions arxiprestals.

3) A partir del dia 2 de desembre, i abans de la sessió del Consell del Presbiteri programada per el mes de desembre, l'arxiprest de Ciutadella i el representant dels capellans al Consell del Presbiteri d'aquest arxiprestat faran el resum de tot el material referent als primers tres capítols del Directori vigent. L'Arxiprest del Centre i el representant dels capellans d'aquest Arxiprestat han de resumir el material dels capítols 4, 5 i 6 del Directori. Finalment, l'Arxiprest de Maó i el representant dels capellans d'aquest arxiprestat resumiran el material referent als tres darrers capítols de l'actual Directori.

Dins de l'apartat d'informacions, cal destacar el començament de la visita pastoral del Sr. Bisbe a l'Arxiprestat de Ciutadella; la formació permanent del clergat sobre tema bíblic que durà a terme el P. Jordi Latorre en el mes de novembre; la donació a la Diòcesi de la boca de la cisterna de l'antic convent franciscà.

Sense més assumptes per tractar, la sessió es va aixecar a les 12.30 del migdia.

Gerard Villalonga Hellín, Secretari

CARTA ALS SACERDOTS SOBRE LA REVISIÓ DEL DIRECTORI SACRAMENTAL

31 d'octubre de 1998

Benvolgut amic:

Amb aquesta carta rebràs el Full informatiu de la sessió ordinària del Consell del Presbiteri del dia 14 d'octubre i el Directori Sacramental vigent.

Es tracta, en primer lloc, de dur a terme una reflexió i un estudi personal sobre el Directori, tenint en compte normativa litúrgica vigent a tota l'Església Catòlica, el que ha dit l'Assemblea Diocesana i la teva experiència pastoral, indicant per escrit què suprimiries, modificaries o incorporaries a l'actual Directori per acomodar-lo a l'esperit i lletra de l'Assemblea Diocesana.

Posteriorment hem programat dues trobades dels capellans, per arxiprestats, per tal de posar en comú i dialogar sobre les nostres reflexions i opinions. En principi, les reunions es durien a terme els dies 18 de novembre i 2 de desembre, a les quatre del capvespre, en el lloc habitual on es celebren.

Tot aquest material s'intercanviarà i es resumirà, per tal de servir com a punt de partida de la pròxima sessió ordinària del Consell del Presbiteri del dia 16 de desembre.

Ben cordialment,

Gerard Villalonga Hellín
Secretari del Consell del Presbiteri

CONSELL PASTORAL DIOCESÀ

CONVOCATÒRIA DE SESSIÓ ORDINÀRIA (26-IX-1998)

26 d'agost de 1998

Benvolgut/da en el Senyor:

Em plau convocar-te, en nom del Sr. Bisbe, a la sessió del Consell Pastoral Diocesà que tindrà lloc, si Déu vol, al Toro, el dissabte, dia 26 de setembre, des de les 11.30 del matí fins després de dinar.

En aquesta sessió s'inicia una nova etapa per la posada en pràctica de les propostes de l'Assemblea Diocesana que hem de treballar aquest curs i per la incorporació dels nous membres del Consell, després de la renovació dels càrrecs corresponents. Per aquest motiu, per la despedida d'uns i benvinguda dels altres, també ens trobarem a dinar junts.

L'ordre del dia és el següent:

1. Pregària
2. Lectura i aprovació de l'Acta anterior
3. Renovació de càrrecs
4. Organització del mètode de treball per aquest curs que es centra prioritàriament en l'elaboració del PLA PASTORAL DIOCESÀ (ADM, proposta nº 105 i ref. nº 24).
Tinguem en compte que d'aquí ha de sortir l'organigrama diocesà (ADM proposta nº 135) en consonància amb la proposta que es refereix a les tres àrees pastorals (ADM proposta nº 134).
5. Presentació del Calendari Diocesà 1998-99
6. Precs i suggeriments
7. Informacions

Una abraçada,

Joan Mercadal Victory
Secretari

ASSEMBLEA DIOCESANA

ACTA DE LA REUNIÓ DE LA COMISSIÓ ORGANITZADORA DE L'ASSEMBLEA DIOCESANA DE MENORCA (21 de febrer de 1998)

Comença la sessió amb la presentació de Pilar Català Campins, que entra a formar part del Consell Pastoral Diocesà en representació de l'Arxiprestat de Ciutadella, substituint Mª Ignàsia Gener, que deixà el lloc vacant.

Seguidament, el Sr. Bisbe introdueix la proposta que ha preparat la Permanent, reunida el passat 4 de febrer, per tal d'organitzar la 5ª trobada de l'Assemblea Diocesana de Menorca prevista per als dies 28-29 de Març.

Sebastià Taltavull, en nom de la Permanent, planteja la necessitat o no de celebrar aquesta 5ª Sessió, ja que s'havia programat com a «jornada de reserva». El Plenari considera necessària la celebració de dita sessió. A continuació, es plantegen dues opcions: optar per repescar temes pendents, o bé, i aquesta és la proposta de la Permanent, ASSIMILAR el que s'ha fet a l'Assemblea Diocesana de Menorca, mirant de cara al futur. En aquesta segona proposta, es plantejarien dinàmiques diferents a les de les altres quatre sessions, p.e. uns treballs de grups, per tal de cercar unes prioritats, es a dir, que l'objectiu d'aquesta 5ª Sessió seria assenyalar prioritats i encetar camins.

S'obre un torn d'intervencions, en el que es posen de manifest els següents punts de vista:

- Es demana si es tindrà, abans de la Sessió, sobretot si s'han de fer votacions, un material previ per a estudiar.

- Es planteja la possibilitat d'encetar el tema de l'edat de la confirmació, a partir d'uns materials del P. Aldazàbal, tenint en compte que seria perillós entrar en una dinàmica de revisions de qüestions aprovades, d'una banda, i d'altra, també seria perillós nomenar una comissió «a dit» com proposa l'Assemblea Diocesana de Menorca, ja que qualsevol nomenament podria ser interpretat com a d'una tendència o altra. Seguint amb aquesta qüestió es proposa també:

- que sigui el mateix Equip de Ponència de la 2ª Sessió qui presenti aquest punt com a tema a clarificar.

- Es demana també que aquest tema no tregui massa temps a la tasca globalitzadora que es vol donar a la Sessió.

- Ha de quedar clar com és que es torna a plantejar aquest tema i no altres que, en opinió d'alguns assembleistes podria ser també objecte de revisió.

- Si la comissió que l'Assemblea Diocesana de Menorca demana que es formi podria ser el mateix Consell Pastoral Diocesà

Vistes totes les aportacions apuntades la proposta de la Comissió Organitzadora de l'Assemblea Diocesana de Menorca és la següent:

Que el Sr. Bisbe nomeni com a comissió d'estudi del tema de l'edat de la confirmació el Consell Pastoral Diocesà per a revisar el Sagrament de la Confirmació juntament amb la resta del Directori Sacramental.

Per tant, la 5ª Sessió es destinarà a:

* ASSIMILAR ELS ASPECTES JA TREBALLATS.

* PREPARAR PRIORITATS I CAMINS.

Es proposen i s'aproven els passos següents:

* Redactar les propostes de la 4ª ponència per a la 5ª Sessió, juntament amb els Equips de Ponència de les altres sessions

* Enviar aquest document a tots els representants dels grups per al seu coneixement; no, per a presentar esmenes.

Es fan les següents aportacions, per tal d'anar, entre tots perfilant l'esquema de la 5ª Sessió:

- Un relator que faci un resum de la ponència, una presentació del document final

- Es planteja si s'han de separar els quatre blocs per als treballs

- Potser seria millor un únic portaveu per a fer la presentació del document i orientar el treball dels grups. (Hauria de ser breu i concís). Fer una presentació global, de tot el treballat en l'Assemblea Diocesana de Menorca i prioritzar les propostes d'actuació, en dues jornades de treball.

- Farà falta una o dues posades en comú. S'hauran de diferenciar les propostes importants a nivell diocesà i als altres nivells.

Proposta aprovada:

Es faran grups heterogenis. Aproximadament 15 grups. L'equip d'animació podria repartir els identificatius dels grups.

Es prepara un primer horari orientatiu:

DISSABTE

- 16.15 * Pregària
- * Paraules del Sr. Bisbe
- 17.00 * Presentació global i dels blocs 1-2
- 17.30 * Grups
- 19.00 * Descans. Bereneta
- 19.45 * Posada en comú
- 21.00 * Pregària final del dia

DIUMENGE

- 10.15 * Pregària
- 10.30 * Presentació dels blocs 3-4
- 11.00 * Grups
- 12.30 * Descans
- 13.00 * Eucaristia
- 16.00 * Posada en comú
- 18.00 * Comiat

Els membres del Consell Pastoral Diocesà seran responsables del funcionament dels grups.

Es recorda que s'ha d'assegurar el seguiment dels acords de l'Assemblea Diocesana de Menorca. S'ha de fer un seguiment sistemàtic. La Comissió Permanent del Consell Pastoral Diocesà pot ser l'encarregat de controlar el compliment dels acords. El Sr. Bisbe, primer interessat en fer avançar els acords de l'Assemblea Diocesana de Menorca té organismes suficients per a fer aquest seguiment.

Es proposa fer dues publicacions:

- * Una publicació de ponències i documents
- * Llibret de propostes d'actuació amb prioritats

Es fan suggeriments per a la celebració Eucarística de la cloenda:

- * Es vol donar un caire Pasqual, amb un pregó adaptat i un gest amb la llum del ciri Pasqual
- * Es farà un record, uns estampa, senzill
- * Es prepararà la celebració amb la Capella Davídica
- * Propiciar a les parròquies a participar a la celebració.

El concert de XIRAT està encaminat

L'Acte Sacramental també està encaminat. Es farà donació dels beneficis al Projecte Home.

Es farà un cartell anunciant els actes de la cloenda: a les 19.30 Celebració Eucarística i a les 21.30, Concert del grup XIRAT.

Sense més assumptes a tractar, es reparteix la segona redacció de la 4ª ponència i s'acaba la reunió a les 12.15 hores.

INSTITUT DIOCESÀ DE TEOLOGIA

PROGRAMA DEL CURS 1998-99

Escola bàsica de Teologia

Ciutadella. Seminari Diocesà. Comença dia 13 d'octubre

- * Història de la Litúrgia, prof. Miquel Anglada (dimarts, de 8 a 9 vespre)
- * La fe en Déu Pare i el diàleg interreligiós, prof. Sebastià Taltavull (dimarts, de 9 a 10 vespre)

Ferrerries. Col·legi Sant Francesc. Comença dia 14 d'octubre

- * Història de l'Església II, prof. Bosco Faner (dimecres, 9 vespre)

Maó. Casa de l'Església

- * Antic Testament: Pentateuc, prof. Joan Febrer (dimecres, 8.30 vespre). Comença dia 14 d'octubre (cada quinze dies).
- * La fe en Déu Pare i el diàleg interreligiós, prof. Sebastià Taltavull (dimecres, 8.30 vespre). Comença dia 21 d'octubre (cada quinze dies).

Seminaris d'estudi a Ciutadella

- L'Església entorn de l'any 1000, prof. Florenci Sastre (gener-març)
- L'art com expressió religiosa, prof. Gabriel Julià (abril-juny)

Seminaris d'estudi a Maó

- L'Eucaristia dominical, prof. Josep Sastre (octubre-desembre)
- L'Espiritualitat de Sta. Teresa de Jesús. Gnes. Carmelites (gener-març)
- La Mare del Redemptor, prof. Guillem Pons (abril-juny)

Jornades

- 1ª Mateu: Jesús, compliment de les Escriptures, prof. F. Ramis (8-11-89)
- 2ª Aprendre y enseñar a orar con los sentidos, prof. Marta Zubia (6-12-89)
- 3ª Gràcia i mercat, prof. Jaume Botey (7-2-99)
- 4ª Pensar i pensar en cristià (21-3-99)

DELEGACIÓ DIOCESANA DE JOVENTUT

CARTA ALS PARES DELS JOVES UNIVERSITARIS

Benvolguts pares:

Un altre any, des de la Delegació Diocesana de Joventut, ens dirigim a vosaltres que teniu fills que estan estudiant fora de Menorca, a distints centres universitaris de Mallorca, Catalunya, València, o a altres comunitats autònomes.

Ens segueix preocupant que aquest fet d'anar a estudiar suposi un trencament amb tot el que fins ara ha estat la seva vida normal de relació i de presència, i que per a molts sigui també el seu adéu a l'Església.

El que, com a Delegació Diocesana de Joventut i en la seva vessant de pastoral universitària, ens plantejam, és com poder informar, acompanyar i ajudar en tot el que estigui a la nostra mà, tots aquests joves, els vostres fills. De fet, comptam amb un equip de gent (capellans, religioses i seglars), disposats a fer aquest servei; tenim també la inestimable col·laboració de les Delegacions Diocesanes de Pastoral de Joventut i Pastoral Universitària de totes les diòcesis, especialment de Mallorca i Barcelona.

L'oferta és àmplia: grups de revisió de vida, MUEC (Moviment de universitaris i estudiants cristians), parròquies i grups on poden integrar-se i celebrar la fe, CCU (Centre Cristià d'Universitaris) on hi ha la possibilitat de fer-hi tot tipus d'activitats, espais de reflexió i celebracions que ofereixen les delegacions, trobades periòdiques amb els altres universitaris menorquins... Fins ara hem fet una mena de llistat de possibilitats, però ens falta l'essencial: ELS JOVES a qui fer l'oferta! I és aquí pares, on hi jugau un paper decisiu.

Tenim clar que el seu primer objectiu quan marxen, és estudiar, però també i suposam que ho compartim amb vosaltres, ens dol que aquest fet suposi perdre tot contacte amb la comunitat cristiana; es per evitar açò que necessitam la vostra col·laboració: si voleu que des de la Delegació contactem amb el vostre fill o filla, sigui on sigui, posau-vos en contacte amb nosaltres cridant al telèfon 971 48 13 81. Si no hi som podeu deixar el vostre missatge al contestador: serà suficient que ens digueu el vostre nom i telèfon si voleu que us telefonem a vosaltres, o el nom, adreça i telèfon del vostre fill, nosaltres ens comprometem a contactar amb ells per, com a mínim, fer-lis l'oferta.

Agraint ja des d'ara la vostra ajuda indispensable, rebeu una salutació ben cordial.

Mª Ignàsia Gener Fernández,
Delegada Diocesana de Joventut

DELEGACIÓ DIOCESANA D'ENSENYANÇA

INFORMACIONS INICIANT UN NOU CURS

1. Membres que formem la Delegació:

- Àngela Beneit Barrios, Professora d'ESO Col·legi Sant Francesc, Ferreries.
- Xavier Martín Martínez, Professor de l'Institut Pasqual Calbó, Maó.

- Josep Lluís Gómez Aldana, Director del Col·legi de la Salle d'Alaior.
- Isabel Serra Giménez, Directora del Col·legi Pere Casanoves, Ciutadella.
- Joan Martí Pons, Professor de Religió dels Col·legis públics de Ferreries, Mercadal i Alaior.
- Teresa Llaneras Pacheco, Professora de religió dels Col·legis públics Pere Casanoves i Migjorn Gran.
- J. Bosco Faner i Bagur, Delegat Diocesà d'Ensenyança.

La Delegació agraeix la tasca duita a terme per Guillem Ferrer, José María Pérez i Ernesto Vera que fins el curs passat en formaven part d'ella.

Isabel Serra Giménez és la representant de la Delegació al Consell Pastoral Diocesà.

2. La Delegació ofereix per aquest curs 1998-1999, als professors en general, un curset de Bíblia segons la demanda feta pels participants en el curs passat:

- Temàtica: Personatges bíblics de l'Antic Testament
- Professor: Sebastià Taltavull, Vicari General
- Lloc: Col·legi La Salle, Alaior
- Hora: les 18
- Dies: 30 octubre - 20 novembre - 22 gener - 19 febrer - 16 abril.

3. La Delegació convida a tots els professors que ho desitgin formar part d'alguns cursos de l'**Escola de Teologia** que es duen a terme a Ciutadella, Ferreries i Maó. Així, com també, les Jornades de Teologia al Toro. Informació, full adjunt.

4. Els **professors de Religió de Primària** entren a formar part de la Seguretat Social. És una reivindicació aconseguida en el curs 1998-99 i que duu molt de temps de lluita a les seves espatlles. Aconseguir-ho era un deure de consciència. Enhorabona!

5. La Delegació es proposa duu a terme, amb el vist i plau del Bisbe, una reunió per arxiprestats entre els professors de religió i els rectors.

La primera es farà a l'**arxiprestat de Ciutadella dia 23 d'octubre a les 17.30 h. i al Seminari Diocesà.**

6. La Delegació demana a tots els qui tinguin un bon material per a fer servir a l'escola de religió, que ens enviïn un llistat: llibres, vídeos, etc. Gràcies.

7. La Delegació, i per mitjà de Josep Sastre, es compromet elaborar un fulletó durant aquest curs 1998-99 sobre la Història de l'Església a Menorca. Es faran les passes que calguin perquè aquesta tasca pugui ser una realitat entre nosaltres.

J. Bosco Faner,
Delegat Diocesà d'Ensenyança

SECCIÓ INFORMATIVA

ACTIVITATS DEL SR. BISBE

Setembre

1. Retorna de l'estada a La Palma d'Ebre.
2. Rep visites. Es reuneix amb dirigents del diari «Menorca». Visita un sacerdot malalt.
3. Rep visites: entre elles la del Comandant General de la Zona Militar de Balears.
4. Assisteix a l'acte institucional commemoratiu del 50 aniversari de la construcció de l'Hospital «Verge del Toro».
5. Rep visites.
6. Celebra l'Eucaristia en una Comunitat de Religioses.
7. Rep visites.
8. Participa en les celebracions de la Festa de la Mare de Déu de Gràcia.
9. Rep visites.
10. Rep visites. Visita uns sacerdots majors. Grava un programa per a COPE.
11. Presideix la reunió de la Comissió Diocesana de Patrimoni. Participa en l'Assemblea Parroquial de Santa Eulàlia, de Maó.
12. Celebra l'Eucaristia en la Parròquia de Mercadal.
13. Participa en una convivència d'adults a Sant Joan de Missa, on presideix l'Eucaristia.
14. Rep visites.
15. Es reuneix amb els Arxiprestos.
16. Rep visites a Maó.
17. Despatx.
- 18-19. Participa en els actes de la Consagració del Bisbe Auxiliar d'Alacant.
20. Celebra el Sagrament de la Confirmació a Migjorn.
21. Reunió pastoral a Barcelona.
22. Es reuneix amb l'equip diocesà de la JARC.
23. Es reuneix amb els rectors de les Parròquies de Ciutadella. Rep visites a Maó.
24. Rep les següents visites: Director del Projecte Home a Menorca; Governador Militar de Menorca, que s'acomiada. Visita un sacerdot impedit. Es reuneix amb la Caritas Diocesana a Mercadal.
25. Rep visites.
26. Presideix la reunió del Consell Pastoral Diocesà al Toro. Celebra l'ordenació al Diaconat del seminarista Josep Lluís Ponsetí Pons.
27. Presideix l'Eucaristia en el Centre Catequístic «Sant Miquel».
28. Participa a Madrid en la reunió de la Subcomissió Família i Vida.

29. Celebra l'Eucaristia en el col·legi de la Salle de Maó amb ocasió de la visita del Hermano General de la Congregació.
30. Participa en la clausura de l'Escola-Taller «Calabria». Es reuneix amb els joves confirmands de la Parròquia de sant Rafel, de Ciutadella.

Octubre

1. Rep visites.
2. Despatx. Visita un sacerdot major. Es reuneix amb els directius del diari «Menorca».
3. Celebra l'Eucaristia commemorativa del 70 aniversari de la fundació de l'Opus Dei. Celebra el sagrament de la Confirmació en la Parròquia de Sant Rafel de Ciutadella, amb la qual comença la Visita Pastoral a aquesta Parròquia.
4. Celebra l'Eucaristia en la Parròquia de Sant Francesc de Ciutadella, amb què comença la Visita Pastoral a aquesta Parròquia. Celebra l'Eucaristia en la trobada de començament de curs dels Equips de la Mare de Déu.
5. Participa en l'inauguració de les reunions de preparació dels catequistes de l'Arxiprestat de Ciutadella.
6. Es reuneix amb els Arxiprestos. Rep els components de la Delegació de Joventut del Bisbat de Mallorca. Dirigeix els Exercicis Espirituals per agents de pastoral en el Seminari.
- 7-9. Segueixen els Exercicis Espirituals.
10. Participa en l'Assemblea Parroquial de la Catedral.
11. Celebra l'Eucaristia en la Parròquia de la Catedral, amb què comença la Visita Pastoral a aquesta Parròquia. Presideix al Seminari l'Eucaristia d'acció de gràcies per les bodes d'or de la professió religiosa de Sor Pacífica Janer, Sor Rafela Gomila i Sor Isabel Mayol.
12. Visita una religiosa contemplativa. Es reuneix amb els professors de l'Institut de Teologia.
13. Visita pastoral a la Parròquia de Sant Francesc, de Ciutadella amb visita a malalts i inauguració d'un centre d'acollida per majors.
14. Presideix la reunió del Consell del Presbiteri. Rep visites a Maó, on visita un sacerdot internat a l'hospital.
15. Participa en la trobada dels Clubs de Pensionistes i Jubilats de Menorca, presidint l'Eucaristia a la Catedral. Es reuneix amb l'equip que organitza els curssets de preparació per al Sacrament del Matrimoni a l'Arxiprestat de Ciutadella.
16. Visita pastoral a la Parròquia de Sant Francesc amb visita a malalts. Participa en la primera sessió de l'Assemblea Parroquial de Sant Rafel, de Ciutadella.
- 17-18. Participa a l'Escorial en la trobada anual dels Delegats de Pastoral Familiar i de la Vida de les Diòcesis espanyoles.
19. Rep visites.

20. Visita pastoral a la Parròquia de Sant Francesc, de Ciutadella amb visita a malalts, visites privades al despatx parroquial i reunió amb el Consell Parroquial d'Economia.
21. Rep visites a Ciutadella i Maó. Visita pastoral a la Parròquia de Sant Francesc, de Ciutadella, amb una reunió amb el cor parroquial.
22. Visita pastoral a la Parròquia de Sant Francesc, de Ciutadella amb visita malalts. Rep la visita dels joves confirmands de la Parròquia de Sant Esteve, de Ciutadella.
23. Visita pastoral a la Parròquia de Sant Francesc, de Ciutadella, amb una trobada amb els components de «Vida Creixent». Participa en la segona sessió de l'Assemblea Parroquial de Sant Rafel, de Ciutadella.
24. Participa en la Jornada Diocesana de Caritas al Toro. Assisteix a l'Assemblea del Centre Catequístic «Sant Miquel», de Ciutadella.
25. Presideix l'Eucaristia en la Parròquia de Sant Antoni Mª Claret, de Ciutadella en l'inici de la Visita Pastoral. Presideix l'Eucaristia de cloenda de l'Assemblea del Santuari de Maria Auxiliadora, de Ciutadella.
- 26-27. Reunió pastoral a Barcelona.
28. Reunió a Palma de Mallorca de la Delegació de Menorca del Patronat «Home Lliure» i visita de les diferents fases del «Projecte Home».
29. Visita a un sacerdot major. Gravació d'uns programes per a COPE. Visita pastoral a la Parròquia de Sant Francesc, de Ciutadella amb visita malalts, reunió amb els assistents a la Catequesi de Majors i amb el grup de Caritas i visitadors de malalts.
30. Reunió amb diferents institucions per seguir amb el projecte de remodelació de l'edifici «Calabria». Reunió amb els usuaris de la Casa Sacerdotal de Ciutadella. Participa en la primera sessió de l'Assemblea Parroquial de Sant Esteve, de Ciutadella.
31. Presideix la reunió del Consell Pastoral Diocesà. Participa en la segona sessió de l'Assemblea de la Parròquia de Sant Esteve, de Ciutadella, on celebra també l'Eucaristia amb la que s'inaugura la Visita pastoral a aquesta Parròquia.

SECCIÓ DOCUMENTAL

MENSAJE DEL PAPA JUAN PABLO II CON MOTIVO DE LA LXXXIV JORNADA MUNDIAL DEL EMIGRANTE Y DEL REFUGIADO, (27 DE SEPTIEMBRE DE 1998)

Compromiso cristiano de solidaridad y promoción humana de los emigrantes

Amadísimos hermanos y hermanas:

1. La Iglesia contempla con viva solicitud pastoral el aumento del flujo de emigrantes y refugiados y se interroga sobre las causas de dicho fenómeno y las condiciones particulares en que se encuentran las personas que, por diversos motivos, se ven obligadas a abandonar su patria. En efecto, la situación de los emigrantes y refugiados en el mundo se está haciendo cada vez más precaria. A menudo, la violencia obliga a poblaciones enteras a abandonar su tierra de origen para escapar de continuas crueldades; con mayor frecuencia aún son la miseria y la carencia de perspectivas de desarrollo las que impulsan a individuos y familias hacia el destierro para buscar medios de subsistencia en países lejanos, en los que no es fácil encontrar una acogida adecuada.

Muchas son las iniciativas encaminadas a aliviar las molestias y los sufrimientos de los emigrantes y refugiados. A quienes se dedican a esa labor les expreso mi vivo aprecio, así como mi cordial aliento a proseguir generosamente en la actividad de apoyo, superando las no pocas dificultades que encuentren en su camino. A los problemas relacionados con las barreras culturales, sociales y, a veces, incluso religiosas, se unen los vínculos con otros fenómenos, como el desempleo, que azota también a países que son tradicionalmente meta de inmigración, la división de la familia, la carencia de servicios y la precariedad que afecta a muchos aspectos de la vida diaria. A todo ello se añade, por parte de las comunidades de llegada, el temor a perder su propia identidad a causa del rápido aumento de estos extraños en virtud del dinamismo demográfico, de los mecanismos legales de la reunificación familiar y de la misma inserción clandestina en la economía sumergida. Cuando se pierde la perspectiva de una integración armoniosa y pacífica, el repliegue sobre sí mismos y la tensión con el ambiente, la dispersión y la pérdida de las energías se convierten en peligros reales, con consecuencias negativas y a veces dramáticas. Los hombres se encuentran más dispersos que antes, confundidos en el lenguaje, divididos entre sí, e incapaces de ponerse de acuerdo (*Reconciliatio et paenitentia*, 13).

Al respecto, los medios de comunicación pueden ejercer un gran influjo, tanto positivo como negativo. Su acción puede favorecer una justa valoración y una mayor comprensión de los problemas de los nuevos llegados, eliminando prejuicios y reacciones emotivas, o, por el contrario, alimentar cerrazones y hostilidad, impidiendo y comprometiendo una justa integración.

2. Todo ello supone urgentes desafíos para la comunidad cristiana, que considera la atención a los emigrantes y refugiados una de sus prioridades pastorales. Desde

este punto de vista, la Jornada Mundial del Emigrante constituye una ocasión oportuna para reflexionar sobre cómo intervenir de una manera cada vez más eficaz en este delicado ámbito de apostolado.

Para el cristiano, la acogida y la solidaridad con el extranjero no sólo constituyen un deber humano de hospitalidad, sino también una exigencia precisa, que brota de su misma fidelidad a la enseñanza de Cristo. Para el creyente, ocuparse de los emigrantes significa esforzarse por asegurar a hermanos y hermanas llegados de lejos un puesto dentro de las respectivas comunidades cristianas, trabajando para que cada uno se le reconozcan los derechos propios de todo ser humano. La Iglesia invita a todos los hombres de buena voluntad a dar su contribución para que cada persona sea respetada y se eliminen las discriminaciones que humillan la dignidad humana. Su acción, sostenida por la oración, se inspira en el Evangelio y está guiada por su secular experiencia.

La comunidad eclesial realiza, además, una acción de estímulo con respecto a los responsables de los pueblos y de la comunidad internacional, de las instituciones y de los organismos implicados, por diversos motivos, en el fenómeno de la emigración. La Iglesia, experta en humanidad, cumple esta misión suya tanto iluminando las conciencias con la enseñanza y el testimonio, como impulsando iniciativas oportunas para lograr que los emigrantes encuentren su justo puesto en las respectivas sociedades.

3. En particular, exhorta concretamente a los emigrantes y refugiados cristianos a no encerrarse en sí mismos, aislándose del camino pastoral de la diócesis o de la parroquia que los acoge. Sin embargo, al mismo tiempo, pone en guardia al clero y a los fieles contra la tentación de buscar simplemente su asimilación, que anularía sus características peculiares. Más bien, favorece la gradual inserción de estos hermanos, valorando sus diferencias para construir una auténtica familia de creyentes, acogedora y solidaria.

Para este fin, conviene que la comunidad local, en la que se insertan los emigrantes y refugiados, ponga a su disposición organismos que les ayuden a asumir activamente las responsabilidades que les competen. En esta perspectiva, al sacerdote a quien se encarga específicamente el cuidado pastoral de los emigrantes se le pide que sirva de puente entre culturas y mentalidades diversas. Eso supone que tiene conciencia de desempeñar un verdadero ministerio misionero con el mismo afecto con que Cristo por su encarnación se unió a las condiciones sociales y culturales concretas de los hombres con los que convivió (Ad gentes, 10).

El hecho de que a veces la acción apostólica en favor de los emigrantes se realice entre desconfianzas, e incluso hostilidad, no debe convertirse en motivo para renunciar al compromiso de solidaridad y promoción humana. La exigente afirmación de Jesús: Era forastero y me acogisteis (Mt 25, 35) conserva en cualquier circunstancia toda su fuerza e interpela la conciencia de los que quieren seguir su ejemplo. Para el creyente, acoger a los otros no es sólo filantropía o atención natural a sus semejantes. Es mucho más, porque en todo ser humano sabe

encontrar a Cristo, que espera ser amado y servido en los hermanos, especialmente en los más pobres y necesitados.

4. Jesús, el Hijo unigénito hecho hombre, es la imagen viviente de la solidaridad de Dios con los hombres. Siendo rico, por vosotros se hizo pobre a fin de que os enriquecierais con su pobreza (2 Co 8, 9). Sólo una comunidad cristiana atenta realmente a los demás acoge y realiza el testamento que dejó Jesús a los Apóstoles en el cenáculo, la víspera de su muerte en la cruz: «Como yo os he amado, así amaos también vosotros los unos a los otros» (Jn 13, 34). El Redentor pide un amor que sea don de sí, gratuito y desinteresado.

Son proféticas, al respecto, las palabras de Santiago, que escribía así a las doce tribus de la diáspora, es decir, probablemente a los cristianos de origen judío dispersos en el mundo grecorromano: ¿De qué sirve, hermanos míos, que alguien diga: Tengo fe, si no tiene obras? ¿Acaso podrá salvarle la fe? Si un hermano una hermana están desnudos y carecen del sustento diario, y alguno de vosotros les dice: «Id en paz, calentaos y hartaos», pero no les dais lo necesario para el cuerpo, ¿de qué sirve? Así también la fe, si no tiene obras, está realmente muerta» (St 2, 14-17).

5. Me complace señalar aquí el luminoso ejemplo de un apóstol que supo testimoniar de manera viva y profética el amor de Cristo a los emigrantes. Me refiero a monseñor Juan Bautista Scalabrini, a quien precisamente hoy, 9 de noviembre, he tenido la alegría de proclamar beato.

Vivió desde dentro el drama del éxodo de los emigrantes que, en los últimos decenios del siglo pasado, se dirigían en gran número desde Europa hacia los países del nuevo mundo, y vio con claridad la necesidad de una atención pastoral específica, mediante una adecuada red de asistencia social. En esta perspectiva, mostrando una fina intuición espiritual, así como un gran sentido práctico, fundó las congregaciones de los Misioneros y las Misioneras de San Carlos. Asimismo, patrocinó con energía la creación de instrumentos legislativos e institucionales para la protección humana y jurídica de los emigrantes contra cualquier forma de explotación.

Hoy, en situaciones sociales ciertamente diversas, los hijos e hijas espirituales de monseñor Scalabrini, a los que se han unido sucesivamente, como herederos del mismo carisma, las Misioneras laicas escalabrinianas, siguen sus huellas, testimoniando el amor de Cristo a los emigrantes y proponiéndoles su Evangelio, mensaje universal de salvación. Que monseñor Scalabrini sostenga con su ejemplo y con su intercesión a todos los que, en cualquier parte del mundo, trabajan al servicio de los emigrantes y los refugiados.

6. Para dar un firme testimonio cristiano en este exigente y complejo sector, es importante descubrir al Espíritu como aquel que construye el reino de Dios en el curso de la historia y prepara su plena manifestación en Jesucristo (Tertio millennio adveniente, 45).

¿Cómo olvidar que el año 1998 está dedicado al Espíritu Santo, cuya acción se manifestó de manera extraordinariamente eficaz en el acontecimiento de

Pentecostés? En el Mensaje para la XVI Jornada Mundial de la Paz escribí: la venida del Espíritu Santo hizo encontrar a los primeros discípulos del Señor, por encima de la diversidad de lenguas, el camino real de la paz en la fraternidad (n. 12: L'Osservatore Romano, edición en lengua española, 26 de diciembre de 1982, p. 6).

En la antigua Babel la soberbia destruyó la unidad de la familia humana. El Espíritu de Pentecostés vino a reconstruir con sus dones esa unidad perdida, rehaciéndola según el modelo de la comunidad trinitaria, en la que las tres Personas subsisten distintas en la indivisa unidad de la naturaleza divina. Quienes escuchaban a los Apóstoles, sobre los que había bajado el Espíritu Santo, quedaban asombrados al entender la palabra cada uno en su lengua (cf. Hch 2, 7-11). La unanimidad de esa escucha, hoy como entonces, no va en detrimento de la diversidad de las culturas, pues toda cultura es un esfuerzo de reflexión sobre el misterio del mundo y, en particular, del hombre: es un modo de expresar la dimensión trascendente de la vida humana. Más allá de todas las diferencias que caracterizan a los individuos y a los pueblos, hay una fundamental dimensión común, ya que las varias culturas no son en realidad sino modos diversos de afrontar la cuestión del significado de la existencia personal (Discurso a la 50 Asamblea General de las Naciones Unidas, 5 de octubre de 1995, n. 5: L'Osservatore Romano, edición en lengua española, 13 de octubre de 1995, p. 8).

El año del Espíritu Santo invita, por consiguiente, a los creyentes a vivir más profundamente la virtud teologal de la esperanza, que les proporciona motivaciones sólidas y profundas para el compromiso en favor de la nueva evangelización y en favor de los que, procedentes de países y culturas diversos, esperan nuestra ayuda para realizar plenamente sus propias potencialidades humanas.

7. Evangelizar es dar razón a todos los que hay en nosotros (cf. 1 P 3, 15). En ese deber, los primeros cristianos, a pesar de ser una minoría dentro de la sociedad, eran audazmente emprendedores. Sostenidos por la parresía, que les infundía el Espíritu Santo, sabían dar con arrojo testimonio de su fe.

También hoy los cristianos están llamados a prepararse al gran jubileo del inicio del tercer milenio renovando su esperanza en la venida definitiva del reino de Dios, preparándolo día a día en su corazón, en la comunidad cristiana a la que pertenecen y en el contexto social donde viven (Tertio millennio adveniente, 46).

El fenómeno de la movilidad humana evoca la imagen misma de la Iglesia, pueblo peregrinante en la tierra, pero constantemente orientado hacia la patria celestial. A pesar de las innumerables molestias que implica, este camino nos recuerda el mundo futuro cuya imagen impulsa a la transformación del presente, en el que se deben eliminar las injusticias y las opresiones con vista al encuentro con Dios, meta última de todos los hombres.

Encomiendo el compromiso apostólico de la comunidad cristiana en favor de los emigrantes y refugiados a María, que concibió al Verbo encarnado por obra del

Espíritu Santo y se dejó guiar después en toda su existencia por su acción interior (...). Ella ha llevado a su plena expresión el anhelo de los pobres de Yahveh, y resplandece como modelo para quienes se fían con todo el corazón de las promesas de Dios (ib., 48). Que ella, con su maternal solicitud, acompañe a todos los que trabajan en favor de los emigrantes y refugiados, enjugué las lágrimas y consuele a los que se han visto obligados a abandonar su tierra y sus afectos.

A todos imparto mi confortadora bendición.

Vaticano, 9 de noviembre de 1997.

Joannes Paulus II

MENSAJE DE JUAN PABLO II PARA LA JORNADA MUNDIAL DE LAS MISIONES, 1998

«Recibiréis la fuerza del Espíritu Santo, que vendrá sobre vosotros, y seréis mis testigos en Jerusalén, en toda Judea y Samaria y hasta los confines de la tierra» (Hch 1, 8).

1. La Jornada Mundial de Misiones de este año, dedicado al Espíritu Santo, y segundo de inmediata preparación al Gran Jubileo del 2000, no puede menos de tener en Él su punto de referencia. El Espíritu, en efecto, es el protagonista de toda la misión eclesial, cuya «obra resplandece de modo eminente en la misión ‘ad gentes’, como se ve en la Iglesia primitiva» (Enc. «Redemptoris missio», 21).

No se puede comprender, en efecto, la acción del Espíritu en la Iglesia y en el mundo con análisis estadísticos o con otros subsidios de las ciencias humanas, porque aquella se sitúa en otro plano, el de la gracia, percibido por la fe. Se trata de una acción con frecuencia escondida, misteriosa, pero seguramente eficaz. El Espíritu Santo no ha perdido la fuerza propulsora que tenía en la época de la Iglesia naciente; hoy actúa como en los tiempos de Jesús y de los Apóstoles. Las maravillas que Él hizo, relatadas en los Hechos de los Apóstoles, se repiten en nuestros días, pero con frecuencia permanecen desconocidas, porque en muchas partes del mundo la humanidad vive ya en culturas secularizadas, que interpretan la realidad como si Dios no existiera.

La Jornada Mundial de Misiones viene, pues, a llamar oportunamente nuestra atención sobre las maravillosas iniciativas del Espíritu Santo, para que se refuerce en nosotros la fe y se suscite, gracias precisamente a la acción del Espíritu, un gran despertar misionero en la Iglesia. ¿No es, en efecto, el fortalecimiento de la fe y del testimonio de los cristianos el objetivo prioritario del Jubileo?

2. La conciencia de que el Espíritu actúa en el corazón de los creyentes e interviene en los eventos de la historia invita al optimismo de la esperanza. El

primer gran signo de esta acción, que propongo a la reflexión común, es paradójicamente la crisis misma que experimenta el mundo moderno: un fenómeno complejo que, en su negatividad, suscita frecuentemente, por reacción, angustiosas invocaciones al Espíritu vivificador, desvelando el vehemente deseo de la Buena Nueva de Cristo Salvador presente en los corazones humanos.

¿Cómo no recordar, al respecto, la sabia lectura del mundo contemporáneo realizada por el Concilio Ecuménico Vaticano II en la Constitución pastoral «Gaudium et spes» (ns. 4-10)? En estos últimos decenios, la crisis entonces analizada, se ha profundizado: el vacío de ideales y de valores se ha ensanchado con frecuencia; ha decaído el sentido de la Verdad y ha crecido el relativismo moral; no raramente parece prevalecer una ética individualista, utilitaria, sin firmes puntos de referencia; muchos hacen notar cómo el hombre moderno, cuando rechaza a Dios, se descubre menos hombre, lleno de temores y tensiones, cerrado en sí mismo, insatisfecho, egoísta.

Las consecuencias prácticas saltan a la vista: el modelo consumista, aunque tan criticado, se impone cada vez más; las preocupaciones, con frecuencia legítimas, por los muchos problemas materiales, corren el riesgo de absorber hasta tal punto que las relaciones humanas se hacen frías, difíciles. Las personas se descubren áridas, agresivas, incapaces de sonreír, de saludar, de decir «gracias», de interesarse por los problemas de los demás. Por una compleja serie de factores económicos, sociales y culturales, las sociedades más desarrolladas experimentan una «esterilidad» inquietante, que es también espiritual y demográfica.

Pero precisamente de estas situaciones, que llevan a las personas al límite de la desesperación, brota frecuentemente el impulso de invocar a Aquél que «es Señor y da la vida», porque el hombre no puede vivir sin sentido y sin esperanza.

3. Un segundo gran signo de la presencia del Espíritu es el renacimiento del sentido religioso en los pueblos. Se trata de un movimiento no exento de ambigüedad que, sin embargo, demuestra de modo inequívoco la insuficiencia teórica y práctica de filosofías e ideologías ateas, de los materialismos que reducen el horizonte del hombre a las cosas de la tierra. El hombre no se basta a sí mismo. En convicción ya difundida que el dominio de la naturaleza y del cosmos, las ciencias y las técnicas más sofisticadas no bastan al hombre, porque no le pueden revelar el sentido último de la realidad: son simples instrumentos, no fines para la vida del hombre y para el camino de la humanidad.

Y, junto al despertar religioso, es importante poner de manifiesto «el afianzarse en los pueblos los valores evangélicos que Jesús encarnó en su vida (paz, justicia, fraternidad, dedicación a los más necesitados)» (Enc. «Redemptoris missio», 3). Si consideramos la historia de los dos últimos siglos, nos damos cuenta de cuánto ha crecido en los pueblos la conciencia del valor de la persona humana y de los derechos del hombre y de la mujer, la aspiración universal a la paz, el deseo de superar las fronteras y las divisiones raciales, la tendencia al encuentro entre pueblos y culturas, la tolerancia con quien consideramos diverso, el empeño en

acciones de solidaridad y voluntariado, el rechazo del autoritarismo político con el consolidarse de la democracia y la aspiración a una justicia internacional más equitativa en el campo económico.

¿Cómo no ver en todo esto la acción de la Providencia divina, que orienta a la humanidad y a la historia hacia condiciones de vida más dignas para todos? No podemos, pues, ser pesimistas. La fe en Dios invita, más bien, al optimismo que brota del mensaje evangélico: «Si se mira superficialmente a nuestro mundo, impresionan no pocos hechos negativos que pueden llevar al pesimismo. Mas éste es un sentimiento injustificado: tenemos fe en Dios. Dios está preparando una gran primavera cristiana, de la que ya se vislumbra su comienzo» (Enc. Redemptoris missio, 86).

4. El Espíritu está presente en la Iglesia y la guía en la misión 'ad gentes'. Es consolador saber que no somos nosotros, sino que es Él mismo el protagonista de la misión. Esto da serenidad, alegría, esperanza, intrepidez. No son los resultados lo que debe preocupar al misionero, porque éstos están en manos de Dios: él debe empeñarse con todos sus recursos, confiando que sea el Señor quien actúe en profundidad. El Espíritu ensancha además la perspectiva de la misión eclesial a los confines del mundo entero. La Jornada Mundial de Misiones nos recuerda esto cada año, subrayando la necesidad de no circunscribir nunca los horizontes de la evangelización, sino tenerlos siempre abiertos a las dimensiones de la humanidad entera.

Incluso el hecho de que en la Iglesia, nacida de la cruz de Cristo, haya todavía hoy persecución y martirio, constituye un fuerte signo de esperanza para la misión. ¿Cómo no recordar, al respecto, que misioneros y simples fieles continúan dando la vida por el nombre de Jesús? También la historia de estos últimos años demuestra que la persecución suscita nuevos cristianos y que el sufrimiento, afrontado por Cristo y por el Evangelio, es indispensable para el desarrollo del Reino de Dios. Deseo, asimismo, recordar y dar gracias a las innumerables personas que, en el silencio de su servicio cotidiano, ofrecen a Dios sus oraciones y sufrimientos por las misiones y los misioneros.

5. En las Iglesias jóvenes, la presencia del Espíritu se revela también con otro signo muy fuerte: las jóvenes comunidades cristianas son entusiastas de la fe y sus miembros, especialmente los jóvenes, se hacen sus propagadores convencidos. El panorama que, al respecto, tenemos ante nuestros ojos es consolador. Fieles de reciente conversión, o incluso aún catecúmenos, sienten fuertemente el soplo del Espíritu y, entusiastas de su fe, se hacen misioneros en su ambiente.

Su acción apostólica se proyecta también al exterior. En América Latina, por ejemplo, se han afirmado el principio y la praxis de la «misión 'ad gentes'», sobre todo después de las dos últimas Conferencias del CELAM: en Puebla (1979) y en Santo Domingo (1992). Se han celebrado cinco Congresos misioneros latinoamericanos, y los Obispos proclaman con orgullo que, aun teniendo todavía extrema necesidad de personal apostólico, pueden contar con algunos miles de sacerdotes, religiosas y voluntarios laicos en misión, sobre todo en África.

En este Continente, además, el envío de personal apostólico de una nación a otra es una praxis particular, que se va afirmando como ayuda recíproca entre las Iglesias, a la que se añade también la disponibilidad para la misión hacia 'ad extra'.

La Asamblea Especial para Asia del Sínodo de los Obispos, celebrada en la primavera de este año en Roma, ha puesto de manifiesto la misionariedad de las Iglesias asiáticas, en las que han brotado diversos Institutos misioneros de clero secular: en la India, Filipinas, Corea, Tailandia, Vietnam, Japón. Sacerdotes y religiosas asiáticos trabajan en África, Oceanía, en países del Medio Oriente, en América Latina.

6. Ante el florecimiento de iniciativas apostólicas en cada rincón de la tierra, no es difícil observar que el Espíritu se manifiesta en la diversidad de los carismas, los cuales enriquecen y hacen crecer la Iglesia universal. El apóstol Pablo, en la primera Carta a los Corintios, habla extensamente de los carismas distribuidos para hacer crecer a la Iglesia (cap. 12-14). El «tiempo del Espíritu», que estamos viviendo, nos orienta cada vez más hacia una variedad de expresiones, un pluralismo de métodos y formas, en los que se manifiestan la riqueza y vitalidad de la Iglesia. He aquí la importancia de las misiones y de las jóvenes Comunidades eclesiales que han favorecido ya silenciosamente, según el estilo del Espíritu Santo, una benéfica renovación de su vida. Es indudable que el tercer milenio se perfila como un renovado apremio a la misión universal y, al mismo tiempo, a la inculturación del Evangelio por parte de las varias Iglesias locales.

7. Escribí en la Encíclica «Redemptoris missio»: «En la historia de la Iglesia, este impulso misionero ha sido siempre signo de vitalidad, así como su disminución es signo de una crisis de fe. La misión renueva a la Iglesia, refuerza la fe y la identidad cristiana, da nuevo entusiasmo y nuevas motivaciones» (n. 2).

Invito por lo tanto a reafirmar, contra todo pesimismo, la fe en la acción del Espíritu, que llama a todos los creyentes a la santidad y al empeño misionero. Acabamos de celebrar el 175° aniversario de la Obra de la Propagación de la Fe, fundada en Lyon en 1822 por una joven laica, Paulina Jaricot, cuya causa de canonización está en curso. Con feliz intuición, esta iniciativa ha favorecido el crecimiento en la Iglesia de algunos valores fundamentales, hoy difundidos por las Obras Misionales Pontificias: el valor de la misión misma, capaz de regenerar en la Iglesia la vitalidad de la fe, que se incrementa cuando hay empeño por comunicarla a los otros: «La fe se fortalece dándola» (Redemptoris missio, 2); el valor de la universalidad del empeño misionero, porque todos, sin excepción, son llamados a colaborar con generosidad en la misión de la Iglesia; la oración, el ofrecimiento de los propios sufrimientos y el testimonio de vida como elementos primarios para la misión, al alcance de todos los hijos e hijas de Dios.

Recuerdo, finalmente, el valor de la vocación misionera «ad vitam»: si toda la Iglesia es misionera por su misma naturaleza, los misioneros y las misioneras «ad vitam» son su paradigma. Aprovecho, pues, esta ocasión para renovar mi llamada a todos los que, especialmente jóvenes, están empeñados en la Iglesia: «La misión

está aún lejos de cumplirse», subrayé en la Redemptoris missio (n. 1), y por eso hay que escuchar la voz de Cristo que llama también hoy; «Venid en pos de mí y os haré pescadores de hombres» (cf. Mt 4, 19). ¡No tengáis miedo! ¡Abrid las puertas de vuestro corazón y de vuestra vida a Cristo! ¡Dejaos implicar en la misión del anuncio del Reino de Dios; para esto el Señor «fue enviado» (cf. Luc 4, 43), y ha transmitido la misma misión a sus discípulos de todos los tiempos. Dios, que no se deja vencer en generosidad, os dará el cien por uno, y la vida eterna (cf. Mt 19, 29).

Encomiendo a María, modelo de misionariedad y Madre de la Iglesia misionera, a todos aquellos que, ad gentes o en su propio territorio, en cada estado de vida, cooperan al anuncio del Evangelio, y envío de corazón a cada uno la Bendición Apostólica.

Vaticano, 31 de mayo de 1998, Solemnidad de Pentecostés.

Joannes Paulus II

MISSATGE DEL PAPA ALS MOVIMENTS ECLESIALS I A LES NOVES COMUNITATS (30 DE MAIG DE 1998)

«De sobte, com si es girés una ventada impetuosa, se sentí del cel una remor que omplí tota la casa on es trobaven asseguts. Llavors se'ls van aparèixer unes llengües com de foc, que es distribuïen i es posaven sobre cadascun d'ells. Tots van quedar plens de l'Esperit Sant» (Ac 2, 2-23).

Estimadíssims germans i germanes!

1. Amb aquestes paraules els Fets dels Apòstols ens introdueixen al cor de l'esdeveniment de la Pentecosta; ens presenten els deixebles que, reunits amb Maria al Cenacle, reben el do de l'Esperit. Des d'aquell moment, el vent de l'Esperit portarà els deixebles de Crist fins als límits extrems de la terra. Els portarà fins al martiri per l'intrèpid testimoniatge de l'Evangelí.

Allò que passà a Jerusalem fa dos mil anys és com si aquesta tarda es renovés en aquesta Plaça, centre del món cristià. Com llavors els Apòstols, també nosaltres ens trobem aplegats en un gran cenacle de Pentecosta, anhelant l'efusió de l'Esperit. Aquí volem professar amb tota l'Església que «un sol és l'Esperit..., un sol el Senyor, un sol és Déu que ho obra tot en tots» (1 Co 12, 4-6). Aquest és el clima que volem revivre, implorant els dons de l'Esperit Sant per a cadascun de nosaltres i per a tot el poble dels batejats.

Un testimoniatge comú desitjat

2. Saludo i dono gràcies al cardenal James Francis Stafford, President del Pontifici Consell per als laics, per les paraules que ha volgut adreçar-me, també en nom vostre, a l'inici d'aquest Encontre. Amb ell saludo els senyors cardenals i els bisbes presents. Adreço un pensament de particular gratitud a Chiara Lubich, Kiko Argüello, Jean Vanier, Mons. Luigi Giussani per llurs testimoniages commovedors. Junt amb ells, saludo els fundadors i els responsables de les noves comunitats i dels moviments representats aquí. M'agrada, finalment, adreçar-me a cadascun de vosaltres, germans i germanes pertanyents als diversos moviments eclesials. Vosaltres heu acollit amb promptitud i entusiasme la invitació que us vaig adreçar en la Pentecosta del 1996 i us heu preparat acuradament, sota el guiatge del Pontifici Consell per als laics, per a aquest extraordinari encontre, que ens projecta vers el Gran Jubileu del Dos Mil.

L'esdeveniment d'avui és realment inèdit: per primera vegada els moviments i les noves comunitats eclesials es retroben, tots junts, amb el Papa. És el gran «testimoniatge comú» desitjat per mi per a l'any que, en el camí de l'Església vers el Gran Jubileu, és dedicat a l'Esperit Sant. L'Esperit Sant és aquí amb nosaltres! És ell l'ànima d'aquest admirable esdeveniment de comunió eclesial. Realment. «Avui és el dia en què ha obrat el Senyor: alegrem-nos i celebrem-lo» (Sl 117, 24).

Un flux de vida nova

3. A Jerusalem, fa gairebé dos mil anys, el dia de la Pentecosta, davant una multitud, sorpresa i sorneguera, amb motiu del canvi inexplicable notat en els Apòstols, Pere proclama amb coratge: «Jesús de Natzaret era un home que Déu va acreditar davant vostre..., vosaltres el vau matar fent-lo clavar a la creu per uns impius. Però Déu l'ha ressuscitat» (Ac 2, 22-24). En les paraules de Pere es manifesta l'autoconsciència de l'Església, fonamentada en la certesa que Jesucrist és viu, obra en el present i canvia la vida.

L'Esperit Sant, ja operant en la creació del món i en l'Antiga Aliança, es revela en l'Encarnació i en la Pasqua del Fill de Déu, i quasi «explota» en la Pentecosta per prolongar en el temps i en l'espai la missió de Crist Senyor. L'Esperit constitueix així l'Església com un flux de vida nova, que transcorre per la història dels homes.

La renovada Pentecosta del Vaticà II

4. A l'Església que, segons els Pares, és el lloc «on floreix l'Esperit» (Catecisme de l'Església catòlica, 749), el Consolador ha donat recentment amb el Concili Ecumènic Vaticà II una renovada Pentecosta, suscitant un dinamisme nou imprevist.

Sempre, quan intervé, l'Esperit deixa estupefactes. Suscita fets sorprenents per la novetat, canvia radicalment les persones i la història. Aquesta ha estat la inoblidable experiència del Concili Ecumènic Vaticà II, durant el qual, sota el

guiatge del mateix Esperit, l'Església ha redescobert com a constitutiva de si mateixa la dimensió carismàtica: «L'Esperit Sant no solament es val dels sacraments i dels ministeris per santificar el poble de Déu, guiar-lo i ornar-lo de virtuts, sinó que, «distribuint els seus dons a cadascú, tal com ell vol» (1 Co 12, 11), reparteix entre els fidels de tot rang gràcies fins i tot especials... profitoses per a la renovació de l'Església» (Lumen gentium, 12).

L'aspecte institucional i el carismàtic són quasi coessencials a la constitució de l'Església i concorren, bé que de manera diversa, a la seva vida, a la seva renovació i a la santificació del Poble de Déu. D'aquest providencial redescobriment de la dimensió carismàtica de l'Església, abans i després del Concili, s'ha consolidat una singular línia de desenvolupament dels moviments eclesials i de les noves comunitats.

Acolliu els carismes

5. Avui l'Església s'alegra en constatar l'acompliment renovat de les paraules del profeta Joel, que fa poc hem escoltat: «Vessaré el meu Esperit sobre tothom...» (Ac 2, 17). Vosaltres, els ací presents, sou la prova tangible d'aquesta «efusió» de l'Esperit. Cada moviment difereix de l'altre, però tots estan units en la mateixa comunió i per la mateixa missió. Alguns carismes suscitats per l'Esperit irrompen com un vent impetuós, que pren i arrossega les persones vers nous camins de compromís missioner al servei radical de l'Evangelí, tot proclamant sense pausa les veritats de la fe, acollint com un do el flux viu de la tradició i suscitant en cadascú l'ardent desig de la santedat.

Avui, a tots vosaltres reunits ací a la Plaça de Sant Pere i a tots els cristians, vull cridar: Obriu-vos amb docilitat als dons de l'Esperit. Acolliu amb gratitud i obediència els carismes que l'Esperit no deixa de concedir! No oblideu que tot carisma és donat per al bé comú, és a dir, en benefici de tota l'Església!

L'Església espera fruits «madurs» de comunió i de compromís

6. Per llur naturalesa, els carismes són comunicatius i fan néixer aquella «afinitat espiritual entre les persones» (cf. Christifideles laici, 24) i aquella amistat en Crist que dóna origen als «moviments». El pas del carisma originari al moviment té lloc pel misteriós atractiu exercit pel Fundador sobre els qui es deixen implicar en la seva experiència espiritual. D'aquesta manera els moviments reconeguts oficialment per l'autoritat eclesiàstica són proposats com a formes d'autorealització i reflexos de l'única Església.

Llur naixement i difusió ha portat en la vida de l'Església una novetat inesperada, i a vegades fins i tot explosiva. Això no ha deixat de suscitar preguntes, decepcions i tensions; a vegades ha comportat presumpcions i intemperàncies per un costat, i no pocs prejudicis i reserves per l'altre costat. Hi ha hagut un període de prova per a llur fidelitat, una ocasió important per a verificar el caràcter genuí de llurs carismes.

Avui davant vostre s'obre una etapa nova: la de la maduresa eclesial. Això no vol dir que tots els problemes hagin estat resolts. Més aviat és un repte. Un camí a recórrer. L'Església espera de vosaltres fruits «madurs» de comunió i de compromís.

Una resposta providencial

7. En el nostre món, sovint dominat per una cultura secularitzada que fomenta i propaga models de vida sense Déu, la fe de molts és posada a dura prova i sovint sufocada i rebutjada. Es nota, doncs, amb urgència la necessitat d'un anunci fort i d'una sòlida i aprofundida formació cristiana. Quanta necessitat hi ha avui de personalitats cristianes madures, conscients de la pròpia identitat baptismal, de la pròpia vocació i missió en l'Església i en món! Quanta necessitat de comunitats cristianes vives! I heus ací, doncs, els moviments i les noves comunitats eclesials: són la resposta, suscitada per l'Esperit Sant, a aquest dramàtic repte de final de mil·lenni. Vosaltres sou aquesta resposta providencial.

Els veritables carismes no poden sinó tendir a l'encontre amb Crist en els sacraments. Les realitats eclesials que assumiu us han ajudat a redescobrir la vocació baptismal, a valorar els dons de l'Esperit rebut en la confirmació, a confiar-vos a la misericòrdia de Déu en el sacrament de la reconciliació i a reconèixer en l'Eucaristia la font i el cim de tota la vida cristiana. També gràcies a aquesta forta experiència eclesial, han nascut esplèndides famílies cristianes obertes a la vida, veritables «esglésies domèstiques», s'han desclòs moltes vocacions al sacerdoci ministerial i a la vida religiosa, i també noves formes de vida laical inspirades en els consells evangèlics. En els moviments i en les noves comunitats heu après que la fe no és discurs abstracte, ni vague sentiment religiós, sinó vida nova en Crist suscitada per l'Esperit Sant.

Submissió dels carismes als pastors de l'Església

8. Com conservar i garantir l'autenticitat del carisma? Sobre això és fonamental que cada moviment se sotmeti al discerniment de l'autoritat eclesiàstica competent. Per això cap carisma no dispensa de la referència i de la submissió als pastors de l'Església. Amb clares paraules el Concili escriu: «El judici sobre llur autenticitat (dels carismes) i sobre llur recta aplicació pertany a aquells que presideixen en l'Església, als quals pertoca d'una manera particular no extingir l'Esperit, sinó d'examinar-ho tot, i retenir el que és bo (cf. 1 Te 5, 12 i 19-21)» (Lumen gentium, 12). Aquesta és la necessària garantia que el camí que recorreu és el just!

En la confusió que regna en el món d'avui és tan fàcil equivocar-se, cedir als miratges. Que en la formació cristiana impartida pels moviments no manqui mai l'element d'aquesta confiada obediència als bisbes, successors dels Apòstols, en comunió amb el successor de Pere! Coneixeu els criteris d'eclesialitat de les associacions laicals, presents en l'Exhortació apostòlica *Christifideles laici* (cf. n. 30). Us demano que els acolliu sempre amb generositat i humilitat, bo i inserint les

vostres experiències en les Esglésies locals i en les parròquies, i sempre perseverant en comunió amb els pastors i atents a llurs indicacions.

9. Jesús ha dit: «He vingut a calar foc a la terra, i com voldria que ja estigués encesa!» (Lc 12, 49); mentre l'Església es prepara per travessar el llindar el tercer mil·lenni, acollim la invitació del Senyor, perquè el seu foc s'abrandi en el nostre cor i en el dels germans.

Avui, des d'aquest cenacle de la Plaça de Sant Pere, s'eleva una gran pregària: Veniu, Esperit Sant, veniu i renoveu la faç de la terra! Veniu amb els vostres set dons! Veniu Esperit de vida, Esperit de veritat, Esperit de comunió i d'amor! L'Església i el món us necessiten. Veniu, Esperit Sant i feu cada vegada més fecunds els carismes que he donat. Concediu nova força i impuls missioner a aquests vostres fills i filles reunits ací. Dilateu-los el cor, revifeu-los el comprís cristià en el món. Feu-los coratjosos missatgers de l'Evangelí, testimonis de Jesucrist ressuscitat, Redemptor i Salvador de l'home. Reforceu llur amor i llur fidelitat a l'Església.

A Maria, primera deixeblla de Crist, Esposa de l'Esperit Sant i Mare de l'Església, que acompanyà els Apòstols en la primera Pentecosta, adrecem la nostra mirada perquè ens ajudi a aprendre del seu Fiat la docilitat a la veu de l'Esperit.

Avui, des d'aquesta Plaça, Crist repeteix a cadascun de vosaltres: «Aneu per tot el món i prediqueu l'Evangelí a tota criatura» (Mc 16, 15). Ell compta amb cadascun de vosaltres, l'Església compta amb vosaltres. «Heus aquí –assegura el Senyor– que sóc amb vosaltres dia rere dia, fins a la fi del món» (Mt 28, 20).

Sóc amb vosaltres. Amén!

CONGREGACIÓ PER LA DOCTRINA DE LA FE

NOTA DOCTRINAL QUE EXPLICA L'ÚLTIMA FÓRMULA DE LA PROFESSIÓ DE FE

1. Des dels primers temps l'Església professava la fe en el Senyor, crucificat i ressuscitat, usant fórmules breus que contenien un resum de les coses que s'han de creure. El nucli essencial d'aquest resum, això és, la mort i la resurrecció de nostre Senyor Jesucrist, primerament expressat amb fórmules senzilles i després més desenrotllades, va permetre que es pogués donar a llum un seguit continuat de professions de fe, amb què l'Església comunicava tant el que havia rebut de les paraules i les obres de Crist com del que l'Esperit Sant li suggeria. El mateix Nou Testament és el principal testimoni de la primera professió dels deixebles, feta immediatament després dels esdeveniments de Pasqua. «Us vaig transmetre, doncs, abans de tot, la mateixa tradició que jo havia rebut: que Crist morí pels nostres

pecats segons les Escriptures, que fou sepultat, i que ressuscità al tercer dia segons les Escriptures; que s'aparegué a Quefes i, acabat, als dotze».

2. Enllà dels segles, a partir d'aquest nucli immutable que declara que Jesús és Fill de Déu i Senyor, han sortit els símbols que confirmen i testimonien la unitat de la fe i la comunió de les Esglésies. En aquests símbols hi ha contingudes les veritats principals que tots els fidels han de creure i professar. Per això, abans de rebre el lavatori del Baptisme, el catecumen ha de pronunciar la professió de fe. També els Pares reunits en els Concilis, amatents a exposar millor i més plenament les veritats de la fe i defensar l'ortodòxia, segons que necessàriament ho reclamaven les exigències de la vida i el pas del temps, van formular nous símbols, els quals, fins al dia d'avui, tenen un lloc especial en la vida de l'Església. En la varietat d'aquests símbols es manifesta l'única fe, i cap d'aquests símbols no ha resultat inútil ni ha estat superat per professions de fe posteriors reclamades per situacions noves.

3. La promesa de Crist, el Senyor, d'enviar l'Esperit Sant, el qual «guiarà... a la veritat completa», sostindrà sempre l'Església itinerant. És per això que, enllà dels segles, amb l'ajut de l'Esperit Sant, ha estat descobert i el caràcter definitiu d'algunes veritats, i així es tenen camins visibles per arribar al compliment de la promesa primordial. Però encara hi ha veritats que cal entendre més profundament, abans no arribem a comprendre amb plenitud allò que Déu, pel misteri de l'amor, ha volgut revelar als homes per salvar-los. També molt darrerament l'Església, preocupada per la pastoral, ha considerat oportú d'explorar més i més l'antiga fe. D'altra banda, s'ha establert que certs fidels, cridats a exercir en la comunitat funcions especials en nom de l'Església, pronuncien davant de tots la professió de fe segons la fórmula aprovada per la Seu Apostòlica.

4. Aquesta nova fórmula de Professió de fe proposa novament el símbol de Nicea i Constantinoble amb l'afegiment de tres paràgrafs finals per facilitar que el fidel pugui discernir millor l'ordre gradual de les veritats a què s'adhereix. El nostre propòsit és d'explicar i aclarir el sentit d'aquests paràgrafs, per tal que el sentit primordial que hi dóna el Magisteri de l'Església s'entengui i s'accepti bé i es mantingui íntegrament. Avui la paraula «Església» té diversos sentits, els quals, tot i ser veritables i congruents, han de designar-se de diferents maneres quan es tracte de funcions peculiars dels qui treballen a l'Església. Pel que fa a les qüestions de fe o de disciplina moral, és evident que només el Papa i el Col·legi de Bisbes que es mantenen en comunió amb ell tenen autoritat per ensenyar i obligar els fidels. Car els Bisbes són «doctors autèntics» de la fe o «investits amb l'autoritat de Crist», ja que, per divina institució, han succeït els Apòstols «en el Magisteri i el règim pastoral»; exerceixen juntament amb el Papa la potestat suprema i plena sobre l'Església universal, la qual potestat només pot exercir-se amb el consentiment del Papa.

5. La fórmula del primer paràgraf diu: «També crec fermament tot allò que hi ha contingut en la Paraula de Déu escrita o transmesa per tradició i que l'Església, sia

amb judici solemne, sia a través del Magisteri ordinari i universal, ens proposa creure com a divinement revelat». Amb això s'afirma que l'objecte de l'ensenyament està constituït per totes les doctrines de fe divina i catòlica que l'Església proposa rectament com a revelades per Déu i, per tant, com a immutables. Pertanyen a aquesta categoria les doctrines contingudes en la Paraula de Déu escrita o ensenyades per la Tradició i definides infal·liblement com a divinement revelades, sia pel Papa amb sentència solemne parlant «ex cathedra» o pel Col·legi dels Bisbes reunits en Concili, sia també proposades pel Magisteri ordinari i universal com a dignes de fe. Aquestes doctrines exigeixen de tots els fidels l'assentiment de fe teològic. Per tant, si algú, amb contumàcia, en dubta o les nega, incorre en censura per heretgia, tal com assenyalen els canons de Dret Canònic que es refereixen a aquestes matèries. El segon paràgraf de la «Professió de fe» diu: «També crec fermament i mantinc tot allò que sobre la doctrina de fe i costums ha estat proposat per ella amb caràcter definitiu. L'objecte d'aquesta fórmula inclou també totes les doctrines que pertanyen a la ciència dogmàtica i moral i són necessàries per guardar fidelment el dipòsit de la fe, encara que no hagin estat proposades pel Magisteri de l'Església com a formalment revelades. Aquestes doctrines poden ser definides solemnement pel Papa parlant «ex cathedra», o, com a sentència que cal mantenir amb caràcter definitiu, poden ser ensenyades pel Col·legi dels Bisbes reunits en Concili o pel Magisteri ordinari i universal de l'Església. A aquestes veritats, cadascun dels fidels ha d'assentir-hi amb fe, d'una manera ferma i definitiva, fundant-se en l'auxili de l'Esperit Sant, que rep el Magisteri de l'Església, i en la doctrina catòlica sobre la infal·libilitat del Magisteri en aquestes matèries. Si algú les negava, negaria una veritat de la doctrina catòlica i, per això mateix, la seva comunió amb l'Església catòlica ja no seria plena.

6. Les veritats que pertanyen al segon paràgraf poden ser de naturalesa vària i diversa, cosa que depèn de llurs relacions amb la revelació. Hi ha veritats que es relacionen necessàriament amb la Revelació mitjançant un nexa històric; d'altres veritats presenten una connexió lògica, i aquest és el camí que pren la consciència a fi de penetrar més plenament en la mateixa revelació, cosa a què l'Església és cridada. Per bé que aquestes doctrines no es proposin com a pròpiament revelades, per tal com afegeixen a la fe elements no revelats o encara no reconeguts expressament com a revelats, no manquen, tanmateix, de caràcter definitiu, caràcter que també es demostra en virtut del vincle interior que tenen amb la veritat revelada. D'altra banda, no es pot posar en dubte que, enllà d'un procés dogmàtic que va madurant, és possible de professar en la intel·ligència de les veritats amb referència tant a les coses com a les paraules pertanyents al dipòsit de la fe en la vida de l'Església, i el Magisteri podrà arribar a proclamar com a dogmes de fe divina i catòlica algunes d'aquestes doctrines.

7. Pel que fa a la naturalesa de l'assentiment a les veritats proposades per l'Església com a divinement revelades (les del primer paràgraf) o que cal mantenir

com a definitives (les del segon paràgraf), és molt important que es posi en clar que el caràcter de l'assentiment a aquests dos preceptes és igualment ple i irrevocable. La diferència es refereix a la virtut sobrenatural de la fe, car l'assentiment a les veritats del primer paràgraf es presta directament a la fe per l'autoritat de la Paraula de Déu (doctrines que formen part de la fe que s'ha de creure (de fide credenda); en canvi, els fonaments de l'assentiment a les veritats del segon paràgraf es posen en la fe sobre l'auxili que l'Esperit Sant dóna al Magisteri i en la doctrina catòlica de la infal·libilitat d'aquest Magisteri (doctrines que cal mantenir per causa de la fe, de fide tenenda).

8. Com que el Magisteri de l'Església ensenya una doctrina que cal creure com a divinement revelada (en el primer paràgraf) o que cal mantenir amb caràcter definitiu o no definitiu, si es tracta d'un acte amb caràcter definitiu, la veritat es defineix solemnement mitjançant una declaració del Papa «ex cathedra» o amb la intervenció del concili ecumènic. Si es tracta d'un acte sense caràcter definitiu, una doctrina s'ensenya infal·liblement per part del Magisteri ordinari i universal dels Bisbes que, escampats arreu del món, viuen en comunió amb el Successor de Pere. Aquesta doctrina pot ser confirmada o afirmada novament pel Papa àdhuc sense pronunciar cap definició solemne que declari que aital doctrina pertany a la institució del Magisteri ordinari i universal com a veritat divinement revelada (del primer paràgraf) o com a veritat de doctrina catòlica (del segon paràgraf). Per tant, quan amb referència a alguna doctrina no hi ha cap indicatiu d'haver-hi recaigut una definició solemne, però l'ha ensenyada el Magisteri ordinari i universal –en el qual necessàriament cal comptar-hi el Papa–, ja que pertany al patrimoni del dipòsit de la fe, caldrà entendre-la com a proposada infal·liblement. Així, doncs, una declaració del Papa que confirma o afirma novament no és una nova declaració que estableixi un dogma, sinó la confirmació formal d'una veritat que l'Església ja ha assolit i ha transmès infal·liblement.

9. El tercer paràgraf de la Professió de fe afirma: «A més, amb un assentiment religiós de la voluntat i de l'enteniment, m'adhereixo a les doctrines que el Papa o el Col·legi dels Bisbes ensenyen en l'exercici del seu Magisteri autèntic, encara que no tinguin la intenció de proclamar-les amb un acte definitiu». S'inclou en aquest paràgraf tot el que s'ensenya sobre fe i moral com a veritable i es proposa amb certesa, encara que no hagi estat definit amb un judici solemne ni el Magisteri ordinari i universal ho hagi declarat definit. Tanmateix aquests ensenyaments expressen autènticament el Magisteri ordinari del Papa o del Col·legi Episcopal, i per això demanen una obediència religiosa de la voluntat i de l'enteniment. Com de fet, es proposen per assolir una comprensió més profunda de la Revelació, o per recordar la conformitat d'alguna doctrina amb la veritat de la fe, o també, finalment, per excitar la vigilància contra les idees que s'aparten d'aquestes veritats o contra les opinions perilloses que condueixen a l'error. Cal considerar falsa tota proposició contrària a aquestes doctrines, i, si es tracta d'un ensenyament donat per prevenir, serà temerària o perillosa, i doncs no podrà ensenyar-se amb seguretat.

10. Exemples. No d'una manera exhaustiva, sinó tan sols per motius d'orientació, s'exposen alguns exemples de doctrines que pertanyen als paràgrafs esmentats.- A les veritats del primer paràgraf pertanyen els articles de la fe del Credo, diversos dogmes cristològics i mariològics; la doctrina sobre la institució dels sacraments i llurs efectes pertocant a la gràcia; la doctrina de la presència real i substancial de Crist a l'Eucaristia i de la naturalesa sacrificial de la celebració eucarística; la constitució de l'Església per voluntat del Crist; la doctrina sobre el primat i la infal·libilitat del Papa; la doctrina sobre l'existència del pecat original; la doctrina de l'espiritualitat i la immortalitat de l'ànima i la retribució que es fa present tot seguit després de la mort; l'absència d'error en la Sagrada Escripura; la doctrina sobre la malícia greu de l'homicidi directe i voluntari d'un innocent.- A les veritats del segon paràgraf pertany tot allò que es lliga lògicament amb la Revelació. Cal notar aquí, per exemple, com ha progressat la intel·ligència de la doctrina sobre la definició de la infal·libilitat del Papa abans de la definició d'aquest dogma pel Concili Vaticà I. Sempre es creia doctrina revelada el primat del Successor de Pere, per bé que, abans del Vaticà I, es discutís si les nocions de «jurisdicció» i d'«infal·libilitat» eren part interior de la Revelació o bé només efectes racionals. Encara que el seu caràcter de veritat divinament revelada es va definir en el Concili Vaticà. I, això no obstant, la doctrina de la infal·libilitat i del primat de jurisdicció del Papa, ja era reconeguda com a veritat definitiva abans del Concili. Per tant, la Història ensenya clarament allò que la consciència de l'Església, des del principi, ja havia adquirit com a doctrina veritable i després havia mantingut, però que únicament després d'arribar a l'últim grau de la definició del Concili Vaticà I és acceptat com a doctrina divinament revelada.- Pel que fa al que s'ha establert recentment sobre la doctrina de l'ordenació sacerdotal a homes sols, hi podem considerar un progrés semblant. El Papa no ha volgut arribar a una definició dogmàtica; però ha volgut afirmar novament que aquesta doctrina ha de ser mantinguda d'una manera definitiva, per tal com es fonamenta en la Paraula de Déu escrita, s'ha mantingut fins ara, ha estat practicada en la Tradició de l'Església i el Magisteri ordinari i universal l'ha proposada d'una manera infal·lible. Res no impedeix, com ho demostra l'exemple de més amunt, que, temps a venir, la consciència de l'Església progressi fins al punt de definir aquesta doctrina com a divinament revelada.- També podem recordar la doctrina sobre la prohibició de l'eutanàsia que hi ha l'encíclica *Evangelium vitae*. Confirmant que l'eutanàsia és «una violació greu de la llei divina», el Papa explica que «aquesta doctrina fonamentada en la llei natural i en la Paraula de Déu escrita, és transmesa per la Tradició de l'Església i exposada pel Magisteri ordinari i universal». Semblaria que a doctrina sobre l'eutanàsia hi ha un element purament racional, ja que no sembla que la Sagrada Escripura hagi conegut aquesta noció. Però, d'altra banda, es veu ací clarament un enllaç mutu entre l'ordre de la fe i l'ordre de la raó: car la Sagrada Escripura, amb tota evidència, exclou qualsevol forma de domini absolut sobre la vida humana d'un mateix, i això certament es

relaciona amb la naturalesa i la pràctica de l'eutanàsia.- Més exemples de doctrines morals ensenyades amb caràcter definitiu pel Magisteri ordinari i universal de l'Església: la prohibició de la prostitució i de la fornicació.- Són exemples de veritats que per constrenyiment històric van lligades amb la Revelació i cal mantenir definitivament, però no poden considerar-se divinament revelades: l'elecció legítima del Papa o la celebració legítima d'un concili ecumènic, la canonització dels sants (fets dogmàtics) i la declaració sobre la invalidesa de les ordenacions anglicanes per part de Lleó XIII amb la Carta Apostòlica *Apostolicae Curae*.- Entre els exemples de doctrines que pertanyen al tercer paràgraf, podem indicar els ensenyaments del Magisteri autèntic i ordinari no proposats com a definitius, que reclamen diversos graus d'assentiment segons la intenció i la voluntat que s'hi manifesti, sia per la naturalesa del document, sia per la freqüència amb què es proposa la doctrina, sia també pel to i la manera d'exposar-la.

11. Amb els diversos símbols de fe, el fidel reconeix i testimonia que professa la fe de tota l'Església. Per això, sobretot en els símbols més antics, la consciència eclesial s'expressa amb la fórmula «Creiem». Com ensenya el Catecisme de l'Església Catòlica, «Crec» és la fe de l'Església professada personalment per cada creient, sobretot en el moment del Baptisme. «Creiem» és la fe de l'Església confessada pels Bisbes reunits en concili o, més generalment, per l'assemblea litúrgica dels creients. «Crec» és també l'Església, Mare nostra, que respon a Déu amb la seva fe i ens ensenya a dir: «Jo crec», «Nosaltres creiem». En cadascuna de les professions de fe de l'Església –camins diversos que menen a la unió definitiva amb Déu– l'Església troba sempre el mateix. Cap article, enllà del temps, no resulta superat. Més encara, tots plegats són el patrimoni que no es pot substituir. Amb ell l'antiga fe, de tots i d'arreu, contempla l'acció permanent del Crist Ressuscitat que acompanya la seva Església i li dona vida per portar-la fins a la plenitud de la veritat.

Roma, Seu de la Congregació per a la Doctrina de la Fe, 29 de juny de 1998, solemnitat dels sants Apòstols Pere i Pau.

† **Cardenal Joseph Ratzinger**

Prefecte

† **Tharsicius Bertone SDB**

Archiepiscopus emeritus Vercellarum A secretis

PROFESIÓN DE FE

(Fórmula a utilizar en los casos en que el derecho prescribe la profesión de fe)

Yo, N., creo con fe firme y profeso todas y cada una de las cosas contenidas en el Símbolo de la fe, a saber:

Creo en un solo Dios, Padre todopoderoso, Creador del cielo y de la tierra, de todo lo visible y lo invisible.

Creo en un solo Señor, Jesucristo, Hijo único de Dios, nacido del Padre antes de todos los siglos: Dios de Dios, Luz de Luz, Dios verdadero de Dios verdadero, engendrado, no creado, de la misma naturaleza del Padre, por quien todo fue hecho; que por nosotros, los hombres, y por nuestra salvación bajó del cielo, y por obra del Espíritu Santo se encarnó de María, la Virgen, y se hizo hombre; y por nuestra causa fue crucificado en tiempos de Poncio Pilato; padeció y fue sepultado, y resucitó al tercer día, según las Escrituras, y subió al cielo, y está sentado a la derecha del Padre; y de nuevo vendrá con gloria para juzgar a vivos y muertos, y su reino no tendrá fin.

Creo en el Espíritu Santo, Señor y dador de vida, que procede del Padre y del Hijo, que con el Padre y el Hijo recibe una misma adoración y gloria, y que habló por los profetas. Creo en la Iglesia, que es una, santa, católica y apostólica. Confieso que hay un solo bautismo para el perdón de los pecados. Espero la resurrección de los muertos y la vida del mundo futuro.

Creo, también, con fe firme, todo aquello que se contiene en la Palabra de Dios escrita o transmitida por la Tradición, y que la Iglesia propone para ser creído, como divinamente revelado, mediante un juicio solemne o mediante el Magisterio ordinario y universal.

Acepto y retengo firmemente, asimismo, todas y cada una de las cosas sobre la doctrina de la fe y las costumbres, propuestas por la Iglesia de modo definitivo.

Me adhiero, además, con religioso obsequio de voluntad y entendimiento, a las doctrinas enunciadas por el Romano Pontífice o por el Colegio de los Obispos cuando ejercen el Magisterio auténtico, aunque no tengan la intención de proclamarlas con un acto definitivo.

JURAMENTO DE FIDELIDAD

(Fórmula que han de utilizar fieles cristianos a los que se refiere el Canon 833, nn. 5-8)

Yo, N..., al asumir el Oficio de..., prometo mantenerme siempre en comunión con la Iglesia católica, tanto en lo que exprese de palabra como en mi manera de obrar.

Cumpliré con gran diligencia y fidelidad las obligaciones a las que estoy comprometido con la Iglesia tanto universal como particular, en la que he sido llamado a ejercer mi servicio, según lo establecido por el derecho.

En el ejercicio del ministerio que me ha sido confiado en nombre de la Iglesia, conservaré íntegro el depósito de la fe y lo transmitiré y explicaré fielmente; evitando, por tanto, cualesquiera doctrina que le sea contraria.

Seguiré y promoveré la disciplina común a toda la Iglesia, y observaré todas las leyes eclesiásticas, ante todo aquellas contenidas en el Código de Derecho Canónico.

Con obediencia cristiana acataré lo que enseñen los sagrados Pastores; como doctores y maestros auténticos de la fe, y lo que establezcan como guías de la Iglesia, y ayudaré fielmente a los Obispos diocesanos para que la acción apostólica que he de ejercer en nombre y por mandato de la Iglesia, se realice siempre en comunión con ella.

Que así Dios me ayude y estos santos Evangelios que toco con mis manos.

(Variaciones a los párrafos cuarto y quinto de la fórmula de juramento, que han de utilizar los fieles cristianos a los que se refiere el Canon 833, n. 8)

Promoveré la disciplina común a toda la Iglesia y urgiré la observancia de todas las leyes eclesiásticas, ante todo aquellas contenidas en el Código de Derecho Canónico.

Con obediencia cristiana acataré lo que enseñen los sagrados Pastores, como doctores y maestros auténticos de la fe, y lo que establezcan como guías de la Iglesia, y ayudaré fielmente a los obispos diocesanos para que la acción apostólica que he de ejercer en nombre y por mandato de la Iglesia, quedando a salvo la índole y el fin de mi Instituto, se realice siempre en comunión con la misma Iglesia.

**NOTIFICACIÓN SOBRE LOS ESCRITOS
DEL PADRE ANTHONY DE MELLO**

El Padre Jesuita de la India, Anthony de Mello (1931-1987), es muy conocido debido a sus numerosas publicaciones, las cuales, traducidas a diversas lenguas, han alcanzado una notable difusión en muchos países, aunque no siempre se trate de textos autorizados por él. Sus obras, que tienen casi siempre la forma de historias breves, contienen algunos elementos válidos de la sabiduría oriental, que pueden ayudar a alcanzar el dominio de sí mismo, romper los lazos y afectos que nos impiden ser libres, y afrontar serenamente los diversos acontecimientos favorables y adversos de la vida. Particularmente en sus primeros escritos, el P. de Mello, no obstante las influencias evidentes de las corrientes espirituales budista y taoísta, se mantuvo dentro de las líneas de la espiritualidad cristiana. En estos libros trata los diversos tipos de oración: de petición, intercesión y alabanza, así como de la contemplación de los misterios de la vida de Cristo, etc.

Pero ya en ciertos pasajes de estas primeras obras, y cada vez más en sus publicaciones sucesivas, se advierte un alejamiento progresivo de los contenidos esenciales de la fe cristiana. El Autor sustituye la revelación acontecida en Cristo con una intuición de Dios sin forma ni imágenes, hasta llegar a hablar de Dios como de un

vacío puro. Para ver a Dios haría solamente falta mirar directamente el mundo. Nada podría decirse sobre Dios; lo único que podemos saber de Él es que es incognoscible. Ponerse el problema de su existencia sería ya un sinsentido. Este apofatismo radical lleva también a negar que la Biblia contenga afirmaciones válidas sobre Dios. Las palabras de la Escritura serían indicaciones que deberían servir solamente para alcanzar el silencio. En otros pasajes el juicio sobre los libros sagrados de las religiones en general, sin excluir la misma Biblia, es todavía más severa: éstos impedirían que las personas sigan su sentido común, convirtiéndolas en obtusas y crueles. Las religiones, incluido el Cristianismo, serían uno de los principales obstáculos para el descubrimiento de la verdad. Esta verdad, por otra parte, no es definida nunca por el Autor en sus contenidos precisos. Pensar que el Dios de la propia religión sea el único, sería simplemente fanatismo. Dios es considerado como una realidad cósmica, vaga y omnipresente. Su carácter personal es ignorado y en práctica negado.

El P. de Mello muestra estima por Jesús, del cual se declara «discípulo». Pero lo considera un maestro al lado de los demás. La única diferencia con el resto de los hombres es que Jesús era «despierto» y plenamente libre, mientras los otros no. Jesús no es reconocido como el Hijo de Dios, sino simplemente como aquel que nos enseña que todos los hombres son hijos de Dios. También las afirmaciones sobre el destino definitivo del hombre provocan perplejidad. En cierto momento se habla de una «disolución» en el Dios impersonal, como la sal en el agua. En diversas ocasiones se declara también irrelevante la cuestión del destino después de la muerte. Debería interesar solamente la vida presente. En cuanto a ésta, puesto que el mal es solamente ignorancia, no existían reglas objetivas de moralidad. El bien y el mal serían solamente valoraciones mentales impuestas a la realidad.

En coherencia con lo expuesto hasta ahora, se puede comprender cómo, según el Autor, cualquier credo o profesión de fe en Dios o en Cristo impedirían el acceso personal a la verdad. La Iglesia, haciendo de la palabra de Dios en la Escritura un ídolo, habría terminado por expulsar a Dios del templo. En consecuencia, la Iglesia habría perdido la autoridad para enseñar en nombre de Cristo.

Con la presente Notificación, esta Congregación, a fin de tutelar el bien de los fieles, considera obligado declarar que las posiciones arriba expuestas son incompatibles con la fe católica y pueden causar grave daño.

El Sumo Pontífice Juan Pablo II, en el curso de la audiencia concedida al infrascrito Prefecto, ha aprobado la presente Notificación, decidida en la Sesión ordinaria de esta Congregación, y ha ordenado su publicación.

Dado en Roma, en la sede de la Congregación para la Doctrina de la Fe, el 24 de Junio de 1998, Solemnidad de la Natividad de San Juan Bautista.

† **Joseph Card. Ratzinger**
Prefecto

† **Tarcisio Bertone STB**
Arzobispo Emérito de Vercelli Secretario

NOTA DEL COMITÉ EJECUTIVO DE LA CONFERENCIA EPISCOPAL ESPAÑOLA ANTE EL NUEVO DEBATE SOBRE EL ABORTO EN EL PARLAMENTO

1. El próximo día 22 se debatirán de nuevo en el Parlamento tres Proposiciones de Ley sobre el aborto. Estas Proposiciones son todavía más injustas que la actual legislación despenalizadora. Las Leyes vigentes al menos establecen la obligación teórica de acreditar que se dan ciertos supuestos graves para que el delito del aborto no sea penalizado. En cambio, lo que ahora se pretende es que los hijos queden a disposición de la voluntad soberana de la madre, la cual, tras un trámite de «información», podrá decidir la muerte de su hijo no sólo ante la pasividad y complicidad del Estado, sino incluso con su colaboración. No necesitará para ello acreditar la existencia de ninguna circunstancia grave ni leve. Bastará con que ella piense que el niño le perjudica de alguna manera. Además se niega a los profesionales de la sanidad el derecho a la objeción de conciencia.

2. La Iglesia es consciente de las dificultades que en muchos casos pueden influir en la decisión de la mujer que recurrir al aborto. Pero no se puede admitir desde el punto de vista ético que para resolver esas dificultades se autorice o permita la eliminación de la vida del ser que ella ha concebido. Por ello, denunciaremos con toda energía estas Proposiciones vergonzosas que amplían la posibilidad de matar a los hijos que aún no han nacido, pero que son ya verdaderos seres humanos como lo hemos sido todos nosotros en las primeras fases de nuestra existencia. La legislación actual debe ser modificada pero no para empeorar la situación, sino para proteger de manera adecuada el derecho a la vida de los seres humanos más inocentes e indefensos. Las Proposiciones que se debatirán el día 22, por permitir que se viole son radicalmente inmorales. Seguramente son también inconstitucionales, pues el Estado renuncia con ellas a lo que el Tribunal Constitucional consideró en su sentencia de 1985 que es exigido por la Constitución: proteger eficazmente la vida del ser concebido y no nacido, con la última garantía de las normas penales. En este caso, la objeción de conciencia es un derecho natural que está además garantizado por la Constitución.

3. Apelamos a la responsabilidad moral de los legisladores y les pedimos que sopesen sin partidismos ni electoralismos, las consecuencias de sus decisiones. Un pueblo que mata a sus hijos al amparo de leyes inicuas, pone en tela de juicio su futuro y las mismas bases de su convivencia en justicia y libertad. Animamos a toda la sociedad, a cuantos reconocen la dignidad de la vida de todo ser humano, y especialmente a los católicos, a no permanecer impasibles ante estos hechos. Quebrantar el mandamiento divino «no matarás» y contravenir la ley natural que nos pide respetar el derecho de todo ser humano a la vida, no sólo es una gravísima injusticia sino un acto de despotismo. A la luz de una ética política elemental, los legisladores no pueden autorizar o permitir a nadie disponer de la vida de un ser humano inocente. Quien pretende legislar contra la moral entra en el camino de la prepotencia y de la violación de los derechos humanos.

Zaragoza, 13 de Septiembre de 1998.

NOTA DEL OBISPO SECRETARIO DE C.E.E. TRAS LA VOTACIÓN EN EL CONGRESO DE TRES PROPOSICIONES DE LEY PARA LA AMPLIACIÓN DE LA LEY DEL ABORTO

1. Los Obispos hemos conocido con satisfacción, alivio y esperanza el resultado de las votaciones celebradas en esta tarde en el Congreso de Diputados acerca de las tres proposiciones de Ley que defendían la ampliación de la Ley del aborto a un cuarto supuesto.
2. Consideramos esta votación como un logro a favor de los derechos fundamentales de los más débiles, como es el ser humano concebido y no nacido.
3. El hecho de que la votación se haya resuelto por un solo voto de diferencia, expresa la gran responsabilidad y el mérito de cada uno de los sufragios emitidos esta tarde en pro de la vida.
4. Los Obispos valoramos altamente el apoyo prestado a tan noble causa por cuantos, con su palabra, sus escritos y, sobre todo, con su oración, han contribuido a esta nueva apuesta por la dignidad de la persona humana.
5. La C.E.E. es consciente de la desorientación moral que existe en amplios sectores de nuestra sociedad, y, por tanto, de la necesidad de promover una verdadera cultura de la vida, a la que tan reiteradamente nos invita el Papa Juan Pablo II.
6. Pensamos asimismo que es preciso suscitar iniciativas de carácter social de ayuda a las mujeres que puedan sentirse en la tentación de recurrir al aborto para resolver sus dificultades.
7. Los Obispos españoles experimentamos, en este momento, una gran paz de conciencia por lo que consideramos un deber pastoral cumplido, y esperamos que la votación parlamentaria de esta tarde abra nuevos caminos para que nuestra sociedad y sus representantes sigan haciendo suyos los grandes valores inherentes a la dignidad sagrada de toda vida desde el seno materno hasta su ocaso natural.

Madrid, 22 de septiembre de 1998

DECLARACIÓN DE LA COMISIÓN PERMANENTE DE LA C.E.E. CON LA PÍLDORA TAMBIÉN SE MATA

Nuestros hospitales pueden disponer ya de la píldora RU-486. Es muy lamentable. Porque ese fármaco no será utilizado para sanar, sino como instrumento para matar. Resulta inconcebible que las autoridades sanitarias, cuya misión específica es velar por la salud de todos, den carta blanca a un combinado químico diseñado para quitar la vida a los seres humanos más indefensos y

necesitados de cuidado, que son los niños concebidos y aún no nacidos. Debemos denunciar con toda energía que nuestros centros hospitalarios abran sus puertas a esa píldora de muerte. Esto los convierte en más inseguros para todos –no sólo para los no nacidos– porque los pone en el plano inclinado de una medicina pervertida al servicio de la muerte.

Algunos dicen: ya que hay abortos, hagámoslos menos traumáticos en beneficio de la mujer; facilitemos esta píldora que hace sufrir menos que la cirugía. Bajo la apariencia de un humanitarismo compasivo se esconde aquí una inhumanidad cruel. La verdadera humanidad y compasión está en apoyar a la mujer tentada de abortar para que no atente contra la vida de su hijo. No hay que abandonarla a su suerte poniendo un arma mortífera en sus manos. La responsabilidad es aquí también del padre, de la sociedad, del Estado y de la Iglesia. La compasión que mata no es verdadera compasión. No es posible compaginar la caridad con dar muerte a un ser humano inocente.

La introducción de la píldora abortiva es un paso más en la degradación de la conciencia de la dignidad inviolable de la vida humana. Este lamentable hecho es consecuencia de una ley gravemente injusta, la llamada «ley del aborto». Una ley que da licencia para matar en algunos casos a seres humanos inocentes no merece ni siquiera el nombre de ley. Esa ley debe ser abolida, porque pone en peligro los fundamentos mismos del Estado de derecho.

Alertamos a padres, profesionales de la sanidad, juristas y a la sociedad en general ante este nuevo camuflaje del crimen del aborto bajo un método supuestamente más benigno. No hay métodos benignos para el crimen. La responsabilidad de quien aborta o contribuye al aborto es la misma aunque el método empleado sea la píldora. Animamos de nuevo a quienes aman la vida humana, en especial a los católicos, que conocen bien su valor sagrado, a luchar con todos los medios justos a su alcance por la abolición de la actual legislación sobre el aborto, que da vía libre a la ley del más fuerte.

Madrid, 21 de octubre de 1998

**SECRETARIAT INTERDIOCESÀ DE PASTORAL DE JOVENTUT
PROPOSTA DE PASTORAL DE JOVENTUT DE
CATALUNYA I BALEARS**

Els delegats, responsables i consiliaris de moviments que formem la plenària del SIJ, atents a la realitat present i als reptes que, en forma de resolucions, ens encomana el Concili Provincial Tarraconense (1995), el treball fet per l'Assemblea

Diocesana de Menorca (1996-98) i el Sínode de Mallorca (1996-98), reformulem aquesta Proposta per enfortir les bases per a una cooperació-coordinació i complementarietat interdiocesana de Catalunya i Balears que esdevingui una veritable comunió pastoral.

La nostra acció pastoral ve determinada pel món dels joves. Aquest món, tot i que té unes característiques comunes, també esdevé diversificat.

La resposta que donem a aquesta realitat diversificada ha de partir de la necessitat d'anunciar i proclamar la Bona Notícia als nostres joves, per mitjà d'una clara acció evangelitzadora i eclesial.

Entre tots els agents de pastoral hi ha d'haver un consens bàsic pel que fa a les línies que cal seguir. Per a arribar-hi, ens cal un treball constant de clarificació.

A l'hora de plantejar-nos la necessitat d'un marc global per a l'acció pastoral amb els joves de Catalunya i les Balears, ens cal tenir en compte tres apartats fonamentals:

I. Els criteris teològics i pastorals.

II. Elements de coordinació i complementarietat de les diferents actuacions pastorals en la realitat juvenil.

III. El secretariat Interdiocesà de Pastoral de Joventut.

I. CRITERIS TEOLÒGICS I PASTORALS

1.1. L'atenció als joves i a la seva realitat

La nostra acció pastoral parteix de la vida i acció dels joves i s'hi realitza. Això vol dir:

a) Que els joves han de ser evangelitzats i incitats a ser subjectes actius, protagonistes de l'evangelització, artífexs de la renovació social (ChL 46) i no simplement considerar-los objectes de la sol·licitud de l'Església.

b) Que els joves, nois i noies, siguin oberts a la realitat tal com és amb tota la seva complexitat. I cal que, en aquesta realitat, hi descobreixin signes d'esperança.

c) Que el fet de partir de la realitat, i de la vida, ha de desvetllar i crear en els joves una consciència oberta, crítica i compromesa.

d) Que cal, per part dels consiliaris, una atenció seriosa a les persones, als joves, emprant una pedagogia activa (acció/reflexió/acció/celebració), que els ajudi a obrir-se al seu món, a analitzar-lo i millorar-lo; acompanyar-los a ser protagonistes de la seva pròpia vida i a ser testimonis de Jesucrist. I tot això, arrelats en el lloc i en el temps.

1.2. Centralitat del misteri de Jesucrist

L'acció pastoral, com ja hem dit, ha de partir de la realitat dels joves, però sempre amb l'objectiu d'acompanyar-los a la fe en Déu Pare, que s'ha revelat per mitjà de Jesucrist, en la comunió de l'Esperit Sant que és l'Església.

La centralitat del Misteri de Jesucrist és la clau de volta de la nostra acció pastoral. En Jesús, el Crist, hi descobrim la realització de les aspiracions més nobles i pregones de la humanitat.

Això vol dir:

a) Que es tracta de presentar Jesucrist als joves no purament des de l'atractiu que representa com a ideal humà, sinó en tota la seva dimensió de misteri, vivent en l'Església i en la vida de les persones.

b) Que cal preparar-los per al coneixement i adhesió a la persona de Jesucrist, present en la història. I, des de l'Evangelí, impulsar-los a construir una societat i una Església lliures de tota alienació.

c) Que cal animar-los a l'encontre personal i comunitari amb el Crist viu, que és «el qui ens ha de guiar pel camí de la fe i el qui la porta a plenitud» (Hebreus 12, 2).

d) Que cal acompanyar-los perquè siguin capaços de viure la Bona Notícia dins el seu ambient com llevat enmig de la pasta; protagonistes, per tant, de l'acció pastoral. És el que l'Evangelí nuntiandi expressa així: «Evangelitzar significa, per a l'Església, portar la Bona Nova a tots els ambients de la humanitat i renovar-la» (EN, 18).

1.3. Arrelament en la Comunió Eclesial

Una mirada purament sociològica de l'Església resta fora de la fe. Una mirada purament ahistòrica també resta fora de la fe. La mirada creient porta a contemplar el misteri de Déu a l'interior de l'Església històrica.

Amb això volem afirmar la fe en el misteri de l'Església, realitat divina i humana. L'Església és el sagrament universal de salvació (LG 1), tal com ho tenim expressat a Efesis 3,6: «Déu vol que en Jesucrist, per l'Evangelí, tots els pobles tinguin part en la mateixa herència (que rebem del poble d'Israel), formin un mateix cos (el cos de Crist que és l'Església) i comparteixin la mateixa promesa (el Regne de Déu)».

La pastoral que fem parteix de l'Església i ha de portar a la construcció d'una Església de comunió i missió, entorn del Bisbe diocesà, principi i fonament visible de l'Església del lloc (LG 23). I per a possibilitar la inculturació de la fe i que l'Evangelí parti totes les llengües, convé la coordinació pastoral de les Esglésies locals de Catalunya i Balears com a territori definit per una cultura i història comunes (cf. CPT 138; LG 23).

Això vol dir:

a) Que el procés de revisió de l'acció, de la qualitat de presència, de vivència i celebració de la fe, s'ha de fer dins del caliu comunitari (grup, moviment, parròquia, diòcesi).

b) Que convindria que, entre els joves i els responsables de les comunitats parroquials, hi hagués sempre un diàleg obert, que fes possible la inserció progressiva dels diversos grups joves a la vida de les mateixes comunitats i que ajudés aquestes comunitats a potenciar la seva dimensió evangelitzadora.

c) Que els moviments són un espai privilegiat on el jove va descobrir la dimensió comunitària de la seva fe i va fent progressivament experiència d'Església local i, des d'ella i per ella, de l'única Església del Crist (LG 23).

d) Que cal procurar que hi hagi joves que es formin en teologia i pastoral per a poder realitzar una missió activa dins l'Església.

c) Que la pastoral juvenil, per a ser completa ha de portar el jove al plantejament seriós de l'opció de vida. Cal, doncs, proposar i acompanyar les diverses vocacions eclesials (laïcal, religiosa, sacerdotal).

1.4. La necessitat d'una espiritualitat encarnada

L'acció i el testimoni han d'anar units a la contemplació i a la celebració de la fe.

Això vol dir:

a) Que cal cercar la fidelitat a l'Esperit de Jesucrist i disposar-se a fer la seva voluntat. Això implica:

* La transformació del món segons l'esperit de les benaurances (Mt 5, 1 ss.), i reconèixer Crist en els petits (Mt 25, 31 ss.).

* La contemplació i el trobament amb el Crist vivent en l'Escriptura, la litúrgia i la pregària personal.

b) Que la vida segons l'Esperit ha de partir de la vida i ha de tornar a la vida. És a dir, no ha d'estar deslligada de la vida de les realitats concretes, sinó que les ha de judicar a la llum de l'Evangeli per a una progressiva conversió personal i per a esdevenir autèntics testimonis de Crist.

c) Que, d'una manera especial dins els moviments i grups de joves, és necessària la presència del consiliari o animador de la fe, com aquell adult en edat i en la fe, que és vitalment present en el procés educatiu del jove, fent camí amb els mateixos joves. Ell ha d'ajudar a interrogar-se i a valorar els fets, situacions i accions en cada moment. Ha d'ajudar a aprofundir i celebrar la fe en Jesucrist, i a viure-la comunitàriament.

d) En la pastoral de joves, el prevere té un paper fonamental en el treball d'acompanyament, d'ajut per a discernir la voluntat de Déu, de guia en la vida espiritual i en la celebració dels sacraments. Aquest és un treball a realitzar tant amb els joves com amb l'equip d'animadors.

(Orientacions sobre la pastoral de joventut núm. 47 CEE).

Aquests principis, i les conseqüències que se'n deriven, ens ajuden a caminar junts en un mateix projecte marc de pastoral de joventut a Catalunya i Balears. És aleshores quan, a partir dels sectors i medis diversificats, no hi ha perill que l'evangelització i la pastoral realitzades portin a la disgregació; ans al contrari: hom va realitzant la tasca de donar respostes cristianes a les diverses situacions i a les diverses necessitats humanes.

Afirmem, per tant, que aquests criteris teològics i pastorals han de ser presents en qualsevol projecte de pastoral juvenil a casa nostra.

II. ELEMENTS DE COORDINACIÓ I COMPLEMENTARIETAT DE LES DIFERENTS ACTUACIONS PASTORALS EN LA REALITAT JUVENIL

A) Per a dur a terme la pastoral de joventut cal tenir presents els criteris teològics i pastorals exposats en el capítol primer, com és el protagonisme dels joves, el coneixement de la realitat juvenil, la finalitat evangelitzadora, l'acompanyament i la formació.

B) Aquest procés educatiu evangelitzador és assumit i impulsat a partir de diferents realitats:

- Els moviments d'Acció Catòlica, forma habitual d'associació diocesana dels laics. L'AC és una amb dues modalitats: l'especialitzada, que posa l'accent en el medi (coordinada des del CCME). La general, que posa l'accent en el territori de la parròquia. Ambdues utilitzant la metodologia pròpia de l'Acció Catòlica.

- Altres moviments, associacions i serveis diocesans que treballen pastoralment amb joves, tot presentant-los clarament l'Evangelí, amb les metodologies que els són pròpies (cf. CPT 131a).

C) Partim de la consciència que l'Església de Crist es realitza en cada Església diocesana i que és indispensable mantenir la seva identitat com a «Església particular en la qual és present i operant l'Església de Crist» (Cf. CPT 138).

- En el si de cada Església diocesana, cal assegurar la complementarietat i coordinació de la realitat pastoral juvenil (moviments, associacions i serveis); això és una tasca encomanada sobretot a les delegacions de Pastoral de Joventut.

- Des d'aquesta consciència i realitat d'Església local, els delegats han de treballar en l'àmbit del SIJ per a mantenir, assegurar i enfortir la unitat pastoral de les Esglésies de Catalunya i Balears.

D) Convé que totes les diòcesis de Catalunya i Balears tinguin uns mateixos criteris diocesans de reconeixement i aprovació d'estatuts dels diversos moviments, serveis i associacions que actuïn a la Diòcesi.

III. SECRETARIAT INTERDIOCESÀ DE PASTORAL DE JOVENTUT

És l'organisme creat per la Conferència Episcopal Tarraconense i els bisbes de les Balears per a la coordinació i suport a la Pastoral de Joventut.

Formen aquest Secretariat el Bisbe encarregat per la CET i l'Episcopat Balear per a termes de joventut, els delegats diocesans de Pastoral de Joventut i els presidents i consiliaris dels moviments que segueixen:

Hora-3 de Catalunya, Moviment Cristià de Joves	Hora-3
Joc Nacional de Catalunya i les Illes	JOC-JOBAC
Moviment de Joves Cristians de Comarques	JARC
Moviment d'Universitaris i Estudiants Cristians	MUEC
Moviment Infantil i Juvenil d'Acció Catòlica de Catalunya i les Balears	MIJAC
Coordinació Catalana de Colònies, Casals i Clubs d'Espai	CCCCCE
Minyons Escoltes i Guies Sant Jordi de Catalunya	ME/GSJ
Moviment de Joves del Bisbat de Tortosa	
Moviment de Joves Cristians del Bisbat de la Seu	

Aquest Secretariat Interdiocesà es regeix per estatuts propis aprovats pels bisbes abans esmentats el 12 de març de 1990

Des d'aquesta consciència i realitat d'Església local, els delegats han de treballar en l'àmbit del SJU per a mantenir, assegurar i enfortir la unitat pastoral de les Esglésies de Catalunya i Balears.

D'Conseqüència que totes les diòcesis de Catalunya i Balears tinguin uns mateixos criteris diocesans de reconeixement i aprovació d'estatuts dels diversos moviments, serveis i associacions que actuen a la Diòcesi.

III. SECRETARIAT INTERDIOCESÀ DE PASTORAL DE JOVENTUT

El l'organisme creat per la Conferència Episcopal Tarragonense i els bisbes de les Balears per a la coordinació i suport a la Pastoral de Joventut.

Formen aquest Secretariat el Bisbe episcopal per la CET i l'Episcopat Balear.

per a termes de joventut, els delegats diocesans de la Pastoral de Joventut i els presidents i consellers dels moviments que segeixen.

nom va realitzant la tasca de donar respostes cristianes a les diverses situacions i a les diverses necessitats humanes.

Afirmem, per tant, que aquests criteris teològics i pastorals han de ser presents en qualsevol projecte de pastoral juvenil a casa nostra.

